

การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
ของ นางไฉน ปริญญาธวัช

สารนิพนธ์
ของ
อารยา ทองเพชร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2550

การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
ของ นางฉน ประญาธวัช

สารนิพนธ์
ของ
อารยา ทองเพชร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ตุลาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
ของ นางไฉน ปริญญาธวัช

บทคัดย่อ
ของ
อารยา ทองเพชร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2550

อารยา ทองเพชร. (2550). *การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรม สำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญาธวัช*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวณพิศ อัฐรัตน์.

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรม สำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญาธวัช จำนวน 10 เรื่อง โดยใช้การศึกษาเอกสารและนำเสนอ ผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญาธวัช ทั้ง 10 เรื่องมี แนวคิดที่สำคัญ 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ ความกตัญญูทวดเวที การประหยัดและอดออม ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน อดกลั้น ความเมตตากรุณาและ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความไม่ประมาทและมีสติ ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป ความซื่อสัตย์สุจริต แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ได้แก่ การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน การเข้าใจและศรัทธาใน พระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ความสำคัญของการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน การรู้คุณค่าและรักชาติวัฒนธรรม ประเพณี

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญาธวัช มีกลวิธี การนำเสนอแนวคิด 4 กลวิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง ซึ่งผู้เขียนสร้างโครงเรื่อง ไว้ 4 ลักษณะตามลำดับดังนี้ โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร โครงเรื่องที่ แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติและโครงเรื่องที่ แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร ทั้งตัวละครเอก และตัวละครประกอบ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่าน การบรรยาย โดยเน้นไปที่การบรรยายพฤติกรรม อุปนิสัยและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่แฝง แนวคิดไว้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยแนวคิดที่มีคุณค่าและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดอย่างกลมกลืนและ แนบเนียนทำให้วรรณกรรมเยาวชนของ นงไฉน ปริญาธวัช น่าสนใจและจัดว่าเป็นวรรณกรรม เยาวชนที่มีคุณภาพ

AN ANALYSIS OF CONCEPT AND PRESENTATION TECHNIQUE IN
CHILDREN'S LITERATURE OF NONGCHANAI PRINYATAWACH

AN ABSTRACT
BY
ARAYA THONGPECH

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
October 2007

Araya Thongpech. (2007). *An Analysis of Concept and Presentation Technique in Children's Literature of Nongchanai Prinyatawach*. Master's Project M.Ed. (Thai). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Chuanpis Ittaratana.

This study aimed to analyze concept and presentation technique in ten stories of children's literature of Nongchanai Prinyatawach through text analysis. The results of the study were descriptively presented.

Findings showed that all of the ten stories in children's literature of Nongchanai Prinyatawach have four main concepts. The first concept regarding moral conduct and ethics includes gratitude, thrifty and saving, diligence and perseverance, endurance and tolerance, mercy and generosity, watchfulness and mindfulness, shame and fear of committing sins, honesty and faithfulness. The second concept involving ways of leading one's life and earning for one's living includes enthusiastic learning in developing careers and professions, applying Buddhist Dhamma in daily life, understanding and having faith in Buddhism. The third concept concerning education includes formal and non - formal education as well as the importance of education. The fourth concept dealing with society and environment includes conservation of natural resources and environment, awareness of duty and role of oneself, appreciation of values, and preservation of cultures and traditions.

There are four presentation techniques found in children's literature of Nongchanai Prinyatawach. The first technique is presenting concept through the four respective plots : Those expressing perseverance and diligence of characters, love and family warmth, natural disasters, career development and community. The second technique is presenting concept through both and minor characters. The other two techniques are presenting concepts through dialogues and description with an emphasis on describing behaviors, characteristics, feelings and thoughts steadily and constantly expressed in the concept of the characters.

It is significant that valuable concept as well as harmonious and well - organized presentation techniques are important factors that make children's literature of Nongchanai Prinyatawach impressive and well - qualified work of literature.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
ของนางไฉน ปริญญาวัช ของ อารยา ทองเพชร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวณพิศ อิจูรัตน์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(อาจารย์พรธาดา สุวัจนวนิช)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์พรธาดา สุวัจนวนิช)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวณพิศ อิจูรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์เฉลียวศรี พิบูลชล)
วันที่.....เดือน ตุลาคม พ.ศ.2550

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความเมตตาและการช่วยเหลือให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวนพิศ อิฐรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์ และอาจารย์พรชดา สุวัธนวิช กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำชี้แนะข้อบกพร่องในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยจนสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทเอกภาษาไทยทุกๆ คนที่คอยให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อณัฏฐกร และคุณแม่กนกพร ทองเพชร ที่คอยให้ความรักความห่วงใยตลอดจนให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณพี่ๆ และน้องสาว รวมทั้งเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

อารยา ทองเพชร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	3
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด	11
3 แนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของหงไฉน ปริญาธวัช	13
แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	13
ความกตัญญูทเวที	14
การประหยัดและอดออม	21
ความขยันหมั่นเพียร	25
ความอดทน อดกลั้น	28
ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	32
ความไม่ประมาทและมีสติ	34
ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป	37
ความซื่อสัตย์สุจริต	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ	41
การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ	42
การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน	45
ความเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา	49
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา	50
การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน	52
ความสำคัญของการศึกษา	54
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	57
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	58
ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน	61
การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณี	64
4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน	
ของหญิงไฉน ปริญญาธวัช	68
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง	68
โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร	69
โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว	71
โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ	72
โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน	73
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร	73
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา	80
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก	114
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	123

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช	101
2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรม สำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เยาวชน ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546 : 915, 1062) หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และวัยรุ่น หมายถึงวัยที่มีอายุประมาณ 13 - 19 ปี ส่วนความหมายสากลขององค์การสหประชาชาติ สุกักดี อนุกุล (2533 : 82) ได้อธิบายไว้ว่า เยาวชน หมายถึงคนในวัยหนุ่มสาว คือผู้ที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ในขณะที่เด็ก จะหมายถึงผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี แม้ว่าจะมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันอยู่เรื่องของวัย แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า เยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต การพัฒนาให้เยาวชนมีความพร้อมและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพย่อมเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนในชาติควรตระหนักถึง

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนเป็นสิ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมให้แก่เยาวชนได้ เพราะวรรณกรรมสามารถสร้างเสริมให้เยาวชนมีความรู้กว้างขวาง เกิดจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ ฉลาดรอบรู้ มีไหวพริบรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนอีกด้วย ดังที่ รพินทร ฌ ฌกลาง (2546 : 29) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือไว้ว่า

“หนังสือ” นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตของเด็ก เพราะหนังสือคือสื่อที่ขยายขอบข่ายความรู้ พัฒนาความคิด เสริมสร้างจินตนาการอันบรรเจิดและยังช่วยกล่อมเกล่าอารมณ์ ความรู้สึกให้ละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นด้วย หนังสือดีเล่มหนึ่งซึ่งอ่านง่าย สนุก ผ่างข้อคิด อาจมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความคิด ความประพฤติ รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กได้

การผลิตวรรณกรรมเยาวชนที่ดีมีคุณภาพ ต้องอาศัยความสามารถของนักเขียนที่ต้องรู้และเข้าใจธรรมชาติของเด็ก เข้าใจจิตวิทยาและความสนใจของเยาวชนในแต่ละช่วงวัย ดังที่ ศิวพรรณ โหระกุล (2525 : 3) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไว้ว่า นักเขียนต้องตระหนักเสมอว่าเด็กจะตั้งใจอ่านวรรณกรรมและจดจำเป็นแบบอย่าง ดังนั้นในการเขียนทุกครั้งจึงต้องระมัดระวังทุกๆ ด้าน เช่น เนื้อเรื่อง การใช้ภาษา พฤติกรรมของตัวละครว่าเหมาะสมหรือไม่ ผู้เขียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะสร้างงานเขียนของตนให้เป็นประโยชน์แก่เด็กตามวัยและวุฒิภาวะที่เหมาะสม โดยมุ่งที่จะปลูกฝังคุณธรรม สอดแทรกเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าแก่เด็กไว้ในวรรณกรรมของตน

ดังนั้นคุณภาพของงานเขียนจึงบ่งชี้คุณสมบัติของผู้เขียนว่ามีความรู้ความสามารถเพียงใด โดยประเมินได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ในงานเขียน อาทิ แนวคิด โครงเรื่อง เนื้อหา การใช้ภาษา ฯลฯ ตลอดจนความนิยมจากผู้อ่านที่เป็นเยาวชนหรืออาจมีรางวัลจากสถาบันหรือคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิรับรอง

จากคุณสมบัติดังกล่าว นางไฉน ปริญญาธวัช จัดได้ว่าเป็นนักเขียนวรรณกรรมเยาวชนที่มีคุณภาพ ผลงานเขียนของนางไฉน ปริญญาธวัช ใช้ชื่อทั้งนามจริงและนามปากกาต่างๆ กัน ได้แก่ นางไฉน ปริญญาธวัช, กาญจนา นาคนันท์, น.ฉ.น., ดนัยศักดิ์ และธวัชวดี และมีผลงานที่หลากหลาย ทั้งเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี งานแปลและบทโทรทัศน์ อาทิ นวนิยาย เรื่อง “ผู้ใหญ่ลีกับนางมา” และนวนิยาย เรื่อง “ผู้กองยอดรัก” ในนามปากกา กาญจนา นาคนันท์ เป็นนวนิยายยอดนิยมที่มีผู้รู้จักกันอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ นางไฉน ปริญญาธวัช ยังมีผลงานที่เป็นวรรณกรรมเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความสามารถในการเขียนบวกกับประสบการณ์การทำงานในฐานะครูที่ได้คลุกคลีกับเด็กๆ และพบปะผู้คนที่หลากหลายจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่าวรรณกรรมเยาวชนที่เธอเขียนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย ได้แก่

โลกกว้าง (2511)	ได้รับรางวัลยูเนสโก ประเภทวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านส่งเสริม
ศีลธรรมประจำปี 2511
สามดรุณ (2520)	ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทหนังสือสำหรับเด็ก
ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายประจำปี 2520
ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว (2520)	ได้รับรางวัลที่ 3 ประเภทการส่งเสริมอาชีพที่เป็น
ประโยชน์ต่อสังคมสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากการ
ประกวดหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนชิงรางวัลบัวหลวงครั้งที่ 3
ประจำปี 2521
บุญส่ง (2521)	ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทชีวประวัติบุคคลตัวอย่าง
สำหรับระดับประถมศึกษาตอนปลาย จากการประกวดหนังสือ
สำหรับเด็กและเยาวชนชิงรางวัลบัวหลวงครั้งที่ 3 ประจำปี 2521
พี่ชาย, หนูน้อยกลอยใจ (2528)	ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรมระดับประถมศึกษาของ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
แม่...ได้ผู้มาแล้ว (2533)	ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็ก
ระดับก่อนวัยรุ่นประจำปี 2533 จากการประกวดหนังสือ
ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต รวมทั้งชื่นชมความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อเด็กและเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ว่ามุ่งปลูกฝังแนวคิดด้านใดให้กับเยาวชนหรือผู้อ่าน ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในวรรณกรรมเยาวชน ได้เห็นคุณค่าของแนวคิดและการปลูกฝังคุณธรรมที่นักเขียนได้นำเสนอในวรรณกรรมเยาวชนให้เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเยาวชนในการประพฤติปฏิบัติตนต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงแนวคิดที่นางไฉน ปริญญาธวัช ต้องการปลูกฝังให้แก่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนของชาติมีคุณภาพ ผ่านการนำเสนอด้วยกลวิธีต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านและเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช มีจำนวน 12 เรื่อง มีอยู่ 2 เรื่องที่แปลมาจากนิทานของรัสเซีย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา 10 เรื่อง วรรณกรรมเยาวชนดังกล่าวแต่งในช่วงปี พ.ศ.2511 - พ.ศ.2533 ผู้เขียนใช้ทั้งนามจริงและนามปากกาในการแต่ง คือ นางไฉน ปริญญาธวัช กาญจนา นาคนนท์ น.ฉ.น ธวัชวดี และदनัยศักดิ์ โดยมีรายการดังต่อไปนี้

1. เขาชื่อเดช	พ.ศ.2511	(กาญจนา นาคนนท์)
2. โลกกว้าง	พ.ศ.2511	(น.ฉ.น)
3. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว	พ.ศ.2520	(दनัยศักดิ์)
4. สามดรุณ	พ.ศ.2520	(กาญจนา นาคนนท์)
5. บุญส่ง	พ.ศ.2522	(ธวัชวดี)
6. หนูน้อยกลอยใจ	พ.ศ.2528	(นางไฉน ปริญญาธวัช)
7. พี่ชาย	พ.ศ.2528	(นางไฉน ปริญญาธวัช)
8. บ้านไร่ชายแดน	พ.ศ.2531	(กาญจนา นาคนนท์)
9. หนูแพงที่รัก	พ.ศ.2531	(กาญจนา นาคนนท์)
10. แม่...ไต่ฝุ่นมาแล้ว	พ.ศ.2533	(กาญจนา นาคนนท์)

ข้อตกลงเบื้องต้น

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนทั้ง 10 เรื่อง ในสารนิพนธ์ฉบับนี้จะใช้ชื่อจริงของนักเขียนคือนงไฉน ปริญาธวัช โดยตลอด

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิด หมายถึง ทศนะหรือความคิด (Concept) ของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชน
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิด
3. ศึกษาวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนงไฉน ปริญาธวัช จำนวน 10 เรื่อง
4. วิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนงไฉน ปริญาธวัช
5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ
นางไฉน ปริญญาวัช มีดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด
 - 3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน

เยาวชน คือบุคคลที่อายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปี ส่วนวัยรุ่น คือผู้ที่มีอายุ
ประมาณ 13 - 19 ปี (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 915, 1062) ดังนั้นทั้งวัยรุ่นและเยาวชนจึงเป็นวัย
ที่คาบเกี่ยวกันมีความใกล้เคียงกันในด้านช่วงอายุ

สรินญา นาชัย (2545: 12) กล่าวถึงเยาวชนว่า เยาวชนเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต
ทั้งด้านสมอง จิตใจ อารมณ์และร่างกาย เป็นวัยที่สำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันพัฒนาให้เยาวชน
มีคุณภาพเพื่อไปพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากจะมุ่งพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงแล้ว การพัฒนา
ทางด้านสติปัญญาก็เป็นสิ่งสำคัญ ปัจจัยที่จะช่วยในการพัฒนาด้านนี้คือวรรณกรรมที่เหมาะสม การ
ที่เด็กและเยาวชนได้อ่านหนังสือที่ดีเหมาะสมกับวัยทั้งเป็นหนังสือที่สนุกยอมทำให้เยาวชนรักการอ่าน
ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

ปราณี เชียงทอง (2526 : 126) กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของวัยรุ่นว่า เด็กวัยรุ่น
เป็นวัยที่มีความสนใจในการอ่านอย่างแท้จริง เด็กหญิงและเด็กชายเริ่มสนใจอ่านหนังสือตามสมควร
ของแต่ละเพศ ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้าง เด็กชายชอบเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องลึกลับ เรื่อง
เกี่ยวกับงานอดิเรก และการเพาะความงามของร่างกาย เรื่องกีฬา เครื่องยนต์กลไก ประวัติศาสตร์
และชีวประวัติ ส่วนเด็กผู้หญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยง เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและ
เริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ บางคนสนใจเรื่องอาชีพ บทละครและคำประพันธ์ เด็กวัยรุ่นใน

ปัจจุบันมักสนใจเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของตนต่อสังคม สนใจปัญหาของสังคม ปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่นๆ ของบ้านเมือง เด็กวัยรุ่นบางคนอ่านหนังสือของผู้ใหญ่

มานพ ถนอมศรี (2546 : 65) กล่าวถึงหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชน คือหนังสือที่เขียนให้เด็กและเยาวชนอ่าน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจมีคติสอนใจในด้านจริยธรรม สร้างสรรค์อารมณ์และความรู้สึกเพื่อใช้ในการจำแนกความถูกต้องผิดทางศีลธรรมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในภายหน้า

ลักษณะของการเขียนหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่นนั้น รัญจวน อินทรกำแหง (2517 : 115) กล่าวว่าลักษณะหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่นที่ดีมีดังนี้

1. ตัวละครอยู่ในวัยรุ่น และควรสร้างความน่าสนใจ มีคุณค่าทางด้านอารมณ์เหมือนเป็นคนจริงๆ จนรู้จักเหมือนเป็นเพื่อนเป็นพี่น้องและเกิดความรู้สึกร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตัวละครนั้นด้วย

2. การดำเนินเรื่อง ควรเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่อ้ออึ้ง โดยเฉพาะนวนิยายสำหรับเด็กวัยรุ่นชาย ขนาดไม่ยาวเกินไป

3. วิธีการนำเสนอเรื่องชวนอ่าน ไม่วากวนซับซ้อนโดยไม่จำเป็น มีเค้าโครงเรื่องที่รัดกุม และสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล

4. การพรรณนาหรือการบรรยาย มองเห็นภาพพจน์ แต่ไม่เยิ่นเย้อ และไม่มีมากจนเกินความจำเป็น เพราะวัยรุ่นสนใจอ่านบทสนทนามากกว่าการพรรณนาและการบรรยาย

5. สำนวนภาษาอยู่ในสมัยของวัยรุ่น แต่ก็เกลี้ยงเกลาละเมียดละไม สั้น ชัดเจนให้เหมาะสมกับตัวละคร

6. มีแนวคิดที่ชัดเจนแจ่มแจ้ง ซึ่งผู้อ่านจะสามารถจับได้ไม่ยากเกินไป

7. มีความสมจริงเกี่ยวกับชีวิตจนวัยรุ่นไม่รู้สึกว่า ถูกหลอกให้อ่านเรื่อง “เล่นๆ”

นอกจากนี้ สุพิน วิริยะพงศ์พานิช (2545 : 77 - 78; อ้างอิงจาก วินัย รอดจ่าย. 2534. *การเขียนและการจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน*. หน้า 12-13) ซึ่งเป็นนักเขียนวรรณกรรมเยาวชนของไทย ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชนตรงกับรัญจวน อินทรกำแหง ว่าหนังสือประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชนทุกชนิดและทุกอายุ มีสิ่งที่แสดงบุคลิกลักษณะเฉพาะดังนี้

1. มีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่าน คือรูปแบบของเรื่องไม่เป็นวิชาการ ทั้งด้านสำนวนและการดำเนินเรื่อง แม้ว่าจุดมุ่งหมายของเรื่องจะเป็นแนววิชาการก็ตาม สิ่งที่จะนำมาพิจารณาก็คือมีโครงเรื่องที่นำตื่นเต้น สนุกสนาน น่าสนใจ ตัวละครดำเนินเรื่องตามที่วางไว้ พฤติกรรมตัวละครสอดคล้องกัน มีแก่นเรื่องที่ต้องการจะบอกเล่า

2. รูปแบบของภาษา มีการสร้างสรรค์สำนวนโวหารที่นำมาใช้ในงานบันเทิงคดี ภาษาที่ใช้จำเป็นต้องเลือกสรรให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะนำมาเขียน เช่น ต้องมีบทบรรยายที่เข้าใจง่ายเห็นภาพพจน์ บทสนทนาซึ่งจะช่วยให้รู้จักบุคลิกลักษณะของตัวละคร มีความสมจริงและมีเหตุผล

3. ภาพประกอบเรื่อง งดงาม ชัดเจน เสริมเรื่องให้หน้าอ่าน กล่าวกันว่าภาพประกอบที่ดีสามารถช่วยให้เป้าหมายของเรื่องดำเนินไปได้ดีกว่าตัวเรื่อง เพราะฉะนั้นการทำภาพประกอบเรื่องหนังสือเด็กและเยาวชนประเภทบันเทิงคดีจึงมีความหมายอย่างมาก

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชนสรุปได้ว่า เยาวชนอยู่ในวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ ความสามารถในการอ่านก็มีการพัฒนามากขึ้น ในบางคนสามารถอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสูงขึ้นได้เท่ากับผู้ใหญ่ เยาวชนปัจจุบันมักสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น เช่น ปัญหาสังคม ยาเสพติด หรือการประกอบอาชีพ ฉะนั้นหนังสือที่เหมาะสมกับเยาวชน ควรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แปลกใหม่ สมจริง ชวนอ่าน ไม่ซับซ้อนมาก ตัวละครอยู่ในวัยใกล้เคียงกับเยาวชน การใช้ภาษาสละสลวย เป็นต้น

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชน สามารถสรุปได้ดังนี้

จินตนา เกษรบัวขาว (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือสำหรับวัยรุ่นและมีการจัดทำบรรณานุกรมหนังสือ” โดยคัดเลือกหนังสือสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดีที่พิมพ์ในเดือนมกราคม พ.ศ.2524 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2526 จำนวน 38 เล่ม ผลจากการศึกษาพบว่า คุณธรรมหลักของเรื่องที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ การให้ ร่องลงมาคือความเมตตากรุณา การคบคนดีเป็นมิตรและไม่คบคนชั่ว ซึ่งมีความถี่เท่ากับความขยันหมั่นเพียรตามลำดับ ส่วนคุณธรรมหลักของเรื่องที่ไม่ปรากฏเลยได้แก่ การไม่ทำร้ายร่างกาย ความไม่โลภและไม่ลักขโมย การไม่ประพฤติผิดในกาม ความสะอาดทางวาจา การไม่เล่นการพนัน ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว การมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจนักกีฬา ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความประหยัด ความกตัญญูกตเวทีกี ความสุภาพอ่อนน้อม ความสามัคคีและความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หนังสือที่ปรากฏคุณธรรมทั้งคุณธรรมหลักของเรื่อง คุณธรรมหลักของบทและคุณธรรมรองรวมกันแล้วมากที่สุด ได้แก่ “ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด” ร่องลงมาคือ “ลูกป่า” “ถนนนอกเมือง” “วัยปริศนา” “เด็กบ้านทุ่ง” “โลกกว้าง” “เคหาสน์ดาว” และ “ชนาน้อยกลางทุ่งนา” ตามลำดับ

ถวัลย์ พึ่งเงิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีแนวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” จำนวน 26 เรื่อง สรุปได้ว่าปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ คือ ปัญหาป่าไม้ ปัญหาสัตว์ป่า และสัตว์น้ำ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมจากสารพิษและการทิ้งขยะในที่สาธารณะ ในด้านกลวิธีการประพันธ์ โครงเรื่องส่วนใหญ่สร้างและคลี่คลายปัญหาได้อย่างน่าสนใจ ตัวละครสมจริง ตัวละครในอุดมคติ และตัวละครแบบบุคลาธิษฐาน ฉากเป็นฉากที่เกิดขึ้นจริง ฉากที่สมมุติขึ้นเป็นฉากในอุดมคติ ส่วนบทบาทของ

วรรณกรรมที่มีต่อเยาวชน ผู้เขียนต้องการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนแสดงทัศนะในเชิงแนะนำ ตักเตือนสั่งสอน ให้เยาวชนตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และชี้ให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดีของการอนุรักษ์เพื่อให้เยาวชนปฏิบัติ

ทิพวัลย์ ชันธมะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ วิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น ที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 - 2544” พบว่าด้านเนื้อหาเป็นเรื่องครอบครัวมากที่สุด และมีแนวคิดเกี่ยวกับความเมตตา กรุณา ด้านตัวละคร หนังสือบันเทิงคดีส่วนใหญ่มีตัวละครเป็นคน อายุ 12 - 14 ปี ฉากส่วนใหญ่อยู่ในชนบทของไทย โดยเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ด้านการนำเสนอเรื่อง ส่วนใหญ่มีโครงเรื่องที่มีเอกภาพ มีแนวสมจริงและมีวิธีการนำเสนอเป็นเรื่องเล่า ด้านสำนวนภาษา มีการใช้คำจากภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีการใช้ สุภาษิต คำพังเพย และภาษาถิ่น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชนสามารถสรุปได้ว่าเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและอาชีพ กลวิธีในการนำเสนอจะเป็นไปตามขั้นตอน ไม่ซับซ้อนเหมาะสมกับวัย เด็กอ่านแล้วเข้าใจง่ายและตัวละครภายในเรื่องเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดคุ้นเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เนื้อหาของเรื่องยังมีการให้ข้อคิดปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรมอีกด้วย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

การศึกษาแนวคิดนั้น มีผู้รู้ด้านวรรณกรรมหลายท่านที่ได้อธิบายความหมายของแนวคิดไว้ดังนี้

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2520 : 94) กล่าวถึงแนวคิดว่าเป็นสารัตถะของบันเทิงคดีทัศนะหรือสาระที่ผู้เขียนต้องการส่งให้อ่านทราบโดยใช้โครงเรื่องและตัวละครเป็นสื่อ ใช้บทสนทนาฉากและบรรยากาศเป็นเครื่องปรุงแต่ง

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2525 : 105) ได้กล่าวว่าความนึกคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอต่อผู้อ่านคือ แนวคิดหรือปรัชญาของเรื่อง ผู้แต่งย่อมมองดูโลกและชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ กัน และต่างก็มีแนวคิดของตนต่อโลก ต่อสังคมและชีวิตมนุษย์แตกต่างกัน แนวคิดหรือปรัชญาของผู้แต่งจึงมีหลายแนวและต่างพยายามถ่ายทอดความคิดหรือปรัชญาต่างๆ นั้นในวรรณกรรมที่ตนแต่งขึ้นและสื่อความคิดมายังผู้อ่าน

ปราณี เชียงทอง (2526 : 81) อธิบายคำว่า แนวคิดไว้ว่า แนวคิดของเรื่องเป็นจุดมุ่งหมายในการเขียนซึ่งแฝงไว้ในเนื้อเรื่อง แนวคิดของเรื่องอาจเป็นความรักสัตว์ การยอมรับตนเองและผู้อื่น การเอาชนะอุปสรรค ความโหดร้ายของสงคราม แนวคิดของเรื่องควรพัฒนาไปตามลำดับ ควรให้ตัวละครแสดงบทบาทและแสดงบุคลิกลักษณะออกมาจากการกระทำ ถ้าแนวคิด

ของเรื่องเป็นการสอนศีลธรรมจรรยา ให้ตัวละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยแทรกเรื่องไว้โดยไม่ให้เด็ก รู้ตัวว่าเป็นการสั่งสอน เพราะเด็กไม่ชอบเรื่องที่เขียนเพื่อสั่งสอนเด็กโดยตรง

อุดม หนูทอง (2522 : 111 - 114) กล่าวว่า แนวคิด เป็นสาระหรือสัจจะที่ผู้ประพันธ์ หยั่งเห็น เชื่อถือหรือยึดถือและประสงค์จะสื่อสารไปยังผู้อ่าน งานเขียนทุกเรื่องย่อมมีแนวคิดสำคัญ อย่างหนึ่งเสมอ แนวคิดสำคัญจะปรากฏในลักษณะที่เป็นข้อสรุปของเรื่อง ต้องอ่านเรื่องนั้นๆ ทั้งหมด แล้วประมวลสรุปความคิดออกมา ความคิดที่ปรากฏโดยส่วนรวมเรียกว่าแนวคิดหลักและใน องค์ประกอบย่อยของเรื่องผู้ประพันธ์อาจแฝงแนวความคิดเอาไว้เช่นเดียวกัน ในเรื่องหนึ่งๆ อาจ แฝงแนวคิดไว้หลายแนวคิด สังเกตได้จากการสรุปในส่วนย่อยของเรื่องเรียกว่าแนวคิดย่อย

บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 30) ให้คำจำกัดความของแนวคิดว่า แนวคิด หมายถึง ความคิดเห็นสำคัญที่สุดของนักประพันธ์ที่ต้องการแสดงในหนังสือเล่มนั้นๆ ความคิดนี้เปรียบเสมือน แนวในการดำเนินเรื่องของนักประพันธ์ด้วย นักประพันธ์จะแสดงแนวคิดของเขาโดยอาศัยตัวละคร นอกจากนี้ยังอาศัยบทสนทนาระหว่างตัวละครในเรื่องและนักประพันธ์จะจัดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ในเรื่องเพื่อย้ำแนวคิดนั้น แนวคิดมักมองเห็นง่ายถ้าปรากฏในเรื่องที่แต่งเป็นเชิงสอนหรือเรื่องที่แฝง ด้วยข้อธรรมะ ผู้อ่านจะเห็นแนวคิดได้ไม่ยาก

จากคำจำกัดความเกี่ยวกับคำว่า แนวคิด ข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความหมายที่แตกต่าง กันอยู่ 2 แนวทางคือ แนวทางแรก แนวคิด หมายถึง ทศนะหรือสารัตถะที่เป็นความคิดของ ผู้เขียนที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่าน แนวทางที่สอง แนวคิดหมายถึงความคิดสำคัญที่เป็นแก่นของ เรื่อง (theme)

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอใช้คำว่า แนวคิด ตามแนวทางแรก นั่นคือ ใช้แนวคิดในความหมายว่า เป็นทศนะหรือความคิด (concept) ของผู้เขียนที่ปรากฏใน งานเขียน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมต่างๆ นั้น ได้มีผู้ให้ความสนใจ และศึกษาไว้ ดังสรุปเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

สุนทรี่ มีพร้อม (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับชณะ การประกวด” ผลจากการศึกษาพบว่า หนังสือประเภทสารคดีสอนให้รู้จักการปฏิบัติตนในสังคมและ สอนให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมในสมัยก่อน ส่วนหนังสือประเภทบันเทิงคดีนั้นสอนให้เชื่อฟังคำสั่งสอน และมีความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ สอนเรื่องความสามัคคี ความซื่อตรง ความกล้าหาญ และความอดทน รวมทั้งให้มีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและสอนให้รู้จักใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์

ชูศักดิ์ ศุภรินทร์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์บทร้อยกรองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนจากวารสารในช่วงปี พ.ศ.2528 - 2530” จำนวน 208 ชิ้น พบว่าแนวคิดในการพัฒนาเด็ก - เยาวชนที่สำคัญเรียงตามลำดับดังนี้ 1. การให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก-เยาวชน 2. การให้ความสำคัญแก่เด็ก - เยาวชน 3. การเสนอปัญหาความอดอยากยากจนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ปัญหา 4. การจัดการศึกษาเพื่อเด็ก - เยาวชน 5. การเสนอปัญหาการว่างงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ไข 6. ความต้องการให้มีผู้นำในการพัฒนาเด็ก - เยาวชนอย่างจริงจัง 7. ความต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อช่วยพัฒนาเด็ก-เยาวชนทุกด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสติปัญญา ด้านอาชีพ ด้านสังคม จริยธรรมและวัฒนธรรม

กฤษณา พรหมเลิศ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “วิเคราะห์เรื่องสั้นในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ” ผลการศึกษาปรากฏว่า เรื่องสั้นในหนังสือวันเด็กแห่งชาติเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม คำสอน แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้เสริมประสบการณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ด้านตัวละคร จะสร้างตัวละครที่เป็นเด็กมากที่สุด อายุตั้งแต่ 5 - 20 ปี ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อันจะเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กต่อไป คุณค่าของเรื่องสั้นในหนังสือวันเด็ก พบว่ามีคุณค่าสำคัญ 3 ประการหลัก คือคุณค่าด้านความบันเทิง ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผจญภัย การท่องเที่ยว คุณค่าด้านความรู้ ประกอบด้วยความรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมไทย ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คุณค่าด้านคุณธรรม ประกอบด้วยความกตัญญูกตเวทีก การให้อภัยไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีเมตตากรุณา มีมารยาทไทย ประหยัดและอดออม ซื่อสัตย์สุจริตและตรงเวลา

รสสุคนธ์ โชติดำรงค์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา “กลวิธีการใช้ภาษาและการปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมในหนังสือสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดีฉบับการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 - 2545” ผลการศึกษาพบว่า การปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมในหนังสือสำหรับเด็ก ผู้แต่งมุ่งปลูกฝังคุณลักษณะที่สังคมพึงประสงค์โดยสอดแทรกแนวคิดด้านคุณธรรมซึ่งเป็นกลวิธีที่แยบยลในการช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพตามที่สังคมส่วนใหญ่ต้องการ โดยใช้หนังสือสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรมให้แก่เด็ก ได้ตระหนักถึงการกระทำดีและไม่ดีได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นแนวคิดที่นักเขียนสะท้อนไว้ในวรรณกรรมนั้นว่ามีความสำคัญและมีความเกี่ยวพันกับสภาพแวดล้อมในสังคมที่เกิดขึ้นจริง เช่น แนวคิดในเรื่องของสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ธรรมชาติ รวมทั้งแนวคิดในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมเป็นต้น ฉะนั้นสภาพแวดล้อมในสังคมย่อมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสรรค์แนวคิดในวรรณกรรมของนักเขียนเป็นอันมาก

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

กลวิธีการเสนอแนวคิดในวรรณกรรมนั้น มีผู้ให้ความรู้และแสดงข้อคิดเห็นไว้ดังนี้
 รัช ปุณฺณโกทก (2527 : 93) กล่าวถึงการเสนอแนวคิดในนวนิยายว่าการเสนอแนวคิดจะสอดแทรกอยู่ในพฤติกรรมของตัวละครหรือคำพูดของตัวละคร ในการเสนอแนวคิดนี้ ผู้แต่งจะไม่เสนอออกมาโดยตรง มักจะสอดแทรกซ่อนเร้นอยู่ในพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นตัวเอกของเรื่องซึ่งผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดแนวคิดเหล่านี้มาสู่ผู้อ่านโดยผ่านตัวละคร

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2539 : 114) อธิบายว่า การค้นหาสาระหรือแนวคิดของเรื่องจะกระทำได้อีกต่อเมื่อผู้อ่านได้อ่านวรรณกรรมเรื่องที่จะวิเคราะห์จบแล้ว เพราะสาระหรือแนวคิดนั้นมักปรากฏขึ้นอย่างสม่ำเสมอเมื่อเรื่องดำเนินไป ทั้งนี้ผู้แต่งอาจบอกสาระหรือแนวคิดของเรื่องแก่ผู้อ่านโดยตรงหรือให้ตัวละครเป็นผู้บอกหรือให้ชื่อเรื่องเป็นสื่อก็ได้ แต่โดยมากแล้วผู้แต่งจะไม่นิยมบอกโดยตรงแต่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้อ่านที่ค้นหาเอง

อิงอร สุพันธ์ุณี (2547 : 110) กล่าวว่าเมื่อต้องการศึกษากลวิธีการนำเสนอแนวคิดก็อาจจะต้องพูดถึงโครงเรื่อง ตัวละคร กลวิธีและภาษาที่สื่อแนวคิดนั้นๆ ออกมาด้วยเพราะแนวคิดจะปรากฏได้ก็ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ผู้เขียนอาจเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร ผ่านคำพูดบรรยายหรือบทสนทนา ด้วยการพิจารณาสິงต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเน้นให้เข้าใจแนวคิดได้ดีขึ้น

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ นั้น ได้มีผู้ให้ความสนใจและศึกษาไว้ดังสรุปเป็นแนวทางในการศึกษาได้ดังนี้

ชิตหทัย นุตสถาปนา (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “นวนิยายของ สด กุระมะโรหิต” ในแนวเพื่อชีวิตของคนที่เสียเปรียบทางสังคมและสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบท ได้พบว่าแนวคิดทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์ของประชาชน แก่นของเรื่องเสนอสภาพความเป็นจริงในสังคมในด้านตัวละครสามารถสร้างได้อย่างสมจริง กลวิธีการแต่งใช้สร้างความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นการจูงใจผู้อ่าน มีการสร้างฉาก การบรรยายภาพและเหตุการณ์ทำได้อย่างชัดเจน

วาสนา ไชยรัตน์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “วรรณกรรมเรื่องสั้นของสุรัชย์ จันทิมาธร” ในด้านแนวคิด กลวิธีการแต่ง และท่วงทำนองการแต่ง พบว่า มุ่งเสนอปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ความเชื่อ วัฒนธรรมและศาสนา กลวิธีการแต่งมีลักษณะเฉพาะตน โครงเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ดำเนินเรื่องใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง และผู้ประพันธ์เป็นผู้สังเกตมากกว่าลักษณะอื่น ตัวละครเป็นชนชั้นกลางและชนชั้นล่างของ

สังคม จากและบรรยากาศส่วนใหญ่เป็นสภาพสังคมเมืองหลวง ในด้านท่วงทำนองแต่งได้ ใช้คำซ้ำ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ และใช้สำนวนโวหารแบบเรียบๆ สอดคล้องกับตัวละครและเนื้อเรื่องยังก่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์สะท้อนใจ

มันทนา โบชา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “แนวคิดทางการเมืองในนวนิยายของ สตรีช่วง 6 ตุลาคม 2519 - 23 กุมภาพันธ์ 2534” ในด้านกลวิธีการเสนอแนวคิดทางการเมืองทั้ง 6 ด้านพบว่า นักเขียนสตรีเสนอแนวคิดทางการเมือง 4 วิธี คือการเสนอผ่านโครงเรื่องใหญ่ ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวทางการเมืองโดยตรง ส่วนนวนิยายที่ไม่ได้มีเนื้อหาทางการเมืองโดยตรง นักเขียนจะเสนอแนวคิดทางการเมืองในโครงเรื่องย่อย เพื่อเสริมเนื้อเรื่องนวนิยายให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น การเสนอแนวคิดทางการเมืองผ่านบทสนทนาของตัวละครสำคัญ บางครั้งนักเขียนจะใช้บทสนทนาที่กล่าวอย่างตรงไปตรงมาและบางเรื่องผู้อ่านจะต้องตีความจากบทสนทนา และนักเขียนใช้การบรรยายความรู้สึกของตัวละคร และการบรรยายสภาพเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นการปูพื้นเพื่อนำไปสู่แนวคิดทางการเมือง

ศิริลักษณ์ บัทรประโคน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “ทัศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด “หลังอาณานิคม” ของ วินทร์ เลียววาริณ” พบว่า กลวิธีการนำเสนอทัศนะทางการเมืองมีทั้งสิ้น 6 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอทัศนะโดยใช้ชื่อเรื่อง ใช้โครงเรื่อง ใช้แก่นเรื่อง ใช้การเล่าเรื่อง ใช้ตัวละครและบทสนทนามทั้งการนำเสนอทัศนะผ่านวาทีสนทนา ซึ่งในแต่ละกลวิธีผู้เขียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนล้อเลียน และเสียดสีการเมืองอย่างมีอารมณ์ขัน ทำให้ทัศนะทางการเมืองของ วินทร์ เลียววาริณ มีความน่าสนใจและให้แง่คิดที่คมคายแก่ผู้อ่าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่ากลวิธีการนำเสนอแนวคิดนั้น จะมีการนำเสนอแนวคิดได้อย่างหลากหลาย เช่น ผ่านโครงเรื่อง ผ่านการสร้างตัวละคร ผ่านบทสนทนาและการบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางใจน ปริญญาธวัช ต่อไป

บทที่ 3

แนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของหงไฉน ปริญญาธวัช

การสร้างสรรคัวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ผู้แต่งมุ่งที่จะให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิงและสนุกสนานเพลิดเพลินรวมทั้งแฝงแนวคิดด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้กับเยาวชน เพื่อเยาวชนได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดของผู้แต่งที่สื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบโดยผ่านกลวิธีต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณา

แนวคิด หมายถึง ทักษะหรือสารัตถะที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารออกมาให้ผู้อ่าน ส่วนคำว่าแนวคิดสำคัญของเรื่อง (theme) ที่หมายถึงความคิดหลักที่เป็นแกนกลางของเรื่องหรือจุดสำคัญของเรื่องที่ปรากฏตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่องเป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน สุวรรณ กะริยงไกรพิเชฐ (2514 : 7 - 10) ซึ่งตรงกับ นาธิกา มงคลค่านวนเขตต์ (2527 : 13) ว่า แนวคิดคือข้อสำคัญของเรื่อง ซึ่งผู้เขียนต้องการเสนอต่อการกำหนดลักษณะของโครงเรื่องตัวละคร และรายละเอียดต่างๆ ภายในเรื่อง

การศึกษาความหมายของแนวคิดเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดขอบเขตของความหมายว่าแนวคิดคือทักษะหรือความคิด (concept) ของผู้เขียนที่ปรากฏในงานเขียน

ในการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ หงไฉน ปริญญาธวัช ทั้ง 10 เรื่องนี้มีการนำเสนอพฤติกรรมและบทสนทนาของตัวละครที่สามารถสะท้อนแนวคิดออกมาได้อย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลักคือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

หมายถึง แนวคิดที่แสดงทักษะของผู้เขียนที่มีต่อมนุษย์ในข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม คุณธรรม รวมทั้งสภาพคุณงามความดีในด้านต่างๆ

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของหงไฉน ปริญญาธวัช มีหลากหลายประการผู้วิจัยจึงแบ่งแนวคิดออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ดังนี้

- 1.1 ความกตัญญูกตเวทী
- 1.2 การประหยัดและอดออม
- 1.3 ความขยันหมั่นเพียร
- 1.4 ความอดทน อดกลั้น

- 1.5 ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 1.6 ความไม่ประมาทและมีสติ
- 1.7 ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป
- 1.8 ความซื่อสัตย์สุจริต

1.1 ความกตัญญูกตเวทิต

- 1.1.1 ความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดา
- 1.1.2 ความกตัญญูกตเวทิตต่อผู้มีพระคุณ

จินตนา เกษรบัวขาว (2528 : 52 - 53) กล่าวถึง ความกตัญญูว่า คือความรู้สึกลำบากในอุปการคุณหรือคุณความดีที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อเรา อันแสดงออกมาจากความนึกคิดของแต่ละคน กตเวทิต คือการแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณต่อความดีที่ทำนั้น โดยการแสดงออกทางการกระทำและคำพูด ดังนั้นความกตัญญูกตเวทิตจึงหมายถึงความสำนึกในบุญคุณหรือความดีที่ผู้อื่นมีต่อตนและหาโอกาสที่จะตอบแทนบุญคุณ

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่เสนอแนวคิดด้านความกตัญญูกตเวทิตนั้นมีทั้งหมด 9 เรื่อง ได้แก่ สามตฤณ บุญส่ง บ้านไร่ชายแดน หนูแพงที่รัก แม่..ได้ฝุ่นมาแล้ว เขาชื่อเดช โลกกว้าง หนูน้อยกลอยใจและพี่ชาย ซึ่งทั้ง 9 เรื่องนี้นำเสนอแนวคิดเรื่องความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง รวมทั้งความกตัญญูกตเวทิตต่อครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณ โดยผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดผ่านตัวละครให้ตัวละครได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้เยาวชนได้ประพฤติปฏิบัติตาม

1.1.1 ความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดา

คุณธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดาถือเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญมากเพราะถือว่าบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณให้กำเนิดและให้ชีวิตทุกคน ดังนั้นจึงควรเห็นความสำคัญและมีความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดาสำนึกในบุญคุณและตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาทุกครั้งที่มีโอกาส ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดามารดา ดังนี้

สามตฤณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิตต่อบิดาของเด็กชายที่ชื่อดอกไม้ ซึ่งบิดาเป็นอดีตข้าราชการที่ต้องติดคุกเพราะถูกหาว่าโกงเงินหลวง เขาไม่มีญาติพี่น้อง มารดาก็เสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก ดอกไม้ไม่เคยท้อแท้ต่อโชคชะตาเขาพยายามหาเงินเพื่อเอาไปให้บิดาใช้จ่าย ในคุกแม้จะลำบากเพียงใดเขาก็ไม่เคยบ่น ถึงแม้สิ่งที่เขาทำจะเกินความสามารถของเด็กในวัยนี้ก็ตาม

ตัวอย่าง

หน้าหนาวปีนี้ พ่อของดอกไม้ล้มป่วยเป็นไข้หวัดใหญ่อยู่ในเรือนจำ มีแพทย์ไปดูแลแต่ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างสงครามครั้งที่สอง ราคายาบางชนิดแพงกว่าทองคำ พวกมียาพากันกักตุนเอาไว้ขาย เมื่อได้ราคาสูงๆ ขึ้น บิดาของดอกไม้นอนรอความตายอยู่ เพราะแพทย์ไม่มียาจะรักษา เว้นแต่คนไข้จะออกเงินส่วนตัวไปซื้อยากินบ้าง ดอกไม้ต้องวิ่งวนหาเงินไปซื้อยามาให้ตามหมอสั่ง ประเดี่ยวยากิน ประเดี่ยวยาคิด ไม่เว้นแต่ละวัน ดอกไม้แสนจะเหน็ดเหนื่อยแต่เขาก็ไม่บ่น ขอให้พ่อของเขาหายจากโรคร้ายอย่างเดียวเป็นพอ...

(สามตรุณ : 39 - 40)

ความกตัญญูของดอกไม้เป็นสิ่งที่ควรยกย่องและสรรเสริญ เขายอมทำงานทุกอย่างเพื่อหาเงินมาซื้อยารักษาพ่อทั้งยากิน ยาที่ต้องฉีด ถึงแม้จะเหน็ดเหนื่อยมากเพียงใดก็ยินดีทำเพียงให้พ่อหายจากการป่วย

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดาและญาติพี่น้องของเด็กชายวัย 9 ขวบที่ชื่อบุญส่ง บุญส่งได้ทำงานที่อุ้งถยนต์แห่งหนึ่ง เขาต้องการทำงานเพื่อแลกกับเงิน นานๆ ครั้งเจ้าของอุ้งจะให้เงินเสียที่ บุญส่งตระหนักและระลึกถึงบิดามารดาและญาติพี่น้องเสมอ เขาคิดจะเก็บเงินไว้มากๆ เพื่อเอากลับไปให้ครอบครัว

ตัวอย่าง

นาน ๆ โกงง จะแจกเงินให้เขาสักบาทหนึ่ง บอกว่าเป็นเงินเดือน บุญส่งดีใจมากที่ได้เงินเดือน ทั้งๆ ที่เดือนของ โกงง นั้นนานเหลือเกิน บุญส่งฝากเงินแจ่มไว้ บอกว่าพอได้มากๆ แล้วจะส่งไปให้ พ่อใหญ่แม่ใหญ่ซื้อข้าวกิน เขายังจำได้ดีว่า ปีที่บ้านของเขาอดข้าวกัน พ่อแม่จึงต้องพาลูกเข้ามาหา งานทำที่กรุงเทพฯ

(บุญส่ง : 48 - 49)

ถึงแม้บุญส่งจะอายุน้อยยังไม่รู้จักค่าของเงิน แต่ก็มี ความกตัญญูรู้คุณ มีจิตสำนึก ในการคิดตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา และต้องการให้ครอบครัวได้อยู่สุขสบายขึ้น

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดาของเด็กสาวที่ชื่อ หนูแพง ครอบครัวของหนูแพงมีอาชีพเกษตรกรรม การปลูกฝ้ายต้องมีการพ่นยาป้องกันแมลง เนื่องจากบ้านของหนูแพงอยู่ใกล้เขาสองลูกจึงกำหนดทิศทางลมพัดได้ยาก หนูแพงได้รับผลกระทบจากการพ่นยาทำให้ตาฟางจนบางครั้งมองไม่เห็น พ่อจึงพาหนูแพงไปรับการรักษาที่กรุงเทพฯ หมอบอกว่า หนูแพงต้องผ่าตัดต้อว มีฉะนั้นตาจะบอด แต่ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดประมาณแปดหมื่นบาท หนูแพงเป็นเด็กกตัญญูเมื่อรู้ว่าตนเองต้องผ่าตัดด้วยการใช้เงินถึงแปดหมื่นบาท หนูแพงไม่ยอมให้พ่อแม่กู้หนี้ยืมสินมาเพื่อรักษาตนเองและไม่ยอมให้พ่อแม่พี่น้องต้องลำบาก

ตัวอย่าง

เงินตั้งแปดหมื่น ต่อให้ขายไรหมดเรายังได้เงินไม่พอเลย หนูแพงรีบยับยั้งพ่อแม่เสียก่อนที่สองคนนั้นจะคิดกู้หนี้ยืมสินจากเจ้าแก่เอาไปทุ่มเทรักษาตาให้หนูแพงคนเดียว

เมื่อกลับไปถึงไร น้องๆ ทุกคนอยากให้รักษาหนูแพง แต่หนูแพงเสียงแข็งบอกว่าไม่ยอมถลุงเงินที่พ่อแม่และน้องๆ ช่วยกันหามาอย่างเหน็ดเหนื่อยเพียงเพื่อรักษาตานิดเดียวเท่านั้น หลายคนคงดีใจที่ไม่ต้องเป็นหนี้สินอีก หนูแพงแอบร้องไห้ส่งสารตัวเองที่เกิดมาจนและคิดว่าอีกสองสามเดือนเธอก็จะไม่เห็น ชีวิตก็จะไร้ค่าลงทันที แม่ปลอบถามอยู่สองสามวัน หนูแพงจึงยอมบอกว่า

“หนูส่งสารตัวเอง ส่งสารพ่อแม่และน้องๆ ทุกคน เมื่อหนูตาบอดแล้วทุกคนต้องรับภาระเลี้ยงหนู หนูคงทนไม่ได้ หนูอยากตายดีกว่า แต่ก็คิดถึงพ่อกะแม่สุดสำหรับเลี้ยงหนูมาจนโตหนูยังไม่ได้รับใช้พ่อแม่ให้คุ้มเลย” ว่าแล้วหนูแพงก็ถอดเอาแม้อ้อมให้ออกมาเสียงดังให้สะใจเสียที่ สุดสำหรับแอบๆ ซ่อนๆ ร้องไห้มาหลายวันแล้ว

(หนูแพงที่รัก : 38)

หนูแพงยอมตาบอด เพื่อไม่ให้พ่อแม่และน้องๆ ต้องลำบากกู้หนี้ยืมสินมารักษาตาของตนเอง หนูแพงรู้ถึงความเหนื่อยยากที่พ่อแม่และน้องๆ ต้องทำงานหนักมาโดยตลอด ถึงหนูแพงทุกขจึงนอยอยากจะตาย แต่ก็คิดถึงบุญคุณของพ่อแม่ที่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กแล้วตนเองยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณ

แม่....ได้ผู้หนาแล้ว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที่ของเด็กชายสองคนที่มีต่อมารดา ช่วยเหลือมารดาโดยออกไปเป็นลูกเรือเพื่อหาเงินมาช่วยไถ่สวนและไร่คื่น ถึงแม้เมื่อเรือต้องประสบกับพายุก็ยังเป็นหวังว่าจะไม่มีโอกาสตอบแทนบุญคุณมารดา

ตัวอย่าง

“นโมตัสสะ แคนีสวดไปเรื่อยๆ ไม่ต้องกลัว พี่อยู่ด้วยพอคลื่นเบาแรงก็ทรงรอดได้เข้าฝั่งหรือมีเรือมาช่วย สวดมนต์ไปอย่างเดียว” ผึ้งสังข์น้อง แล้วตนเองก็เริ่มนึกถึงแม่ พระคุณแม่มากล้น ยังไม่ทันได้ตอบแทนให้สาสม ที่ต้องมาลอยคออยู่กลางทะเลก็เพราะอยากจะช่วยแม่หาเงินมาไถ่ที่แม่เสียตาย เพราะมันเป็นของตาและยายให้ไว้ แม่บ่นว่าอยากตายอยู่ที่นั่น ผึ้งอยากจะทำต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพดาฟ้าดินองค์ไหนๆ ก็ได้ขอให้เขาและน้องได้รอดชีวิตไปเถิดจะได้ช่วยแม่ให้สำเร็จสมประสงค์

(แม่...ได้ผู้ผ่านมาแล้ว : 78)

1.1.2 ความกตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณ

นอกจากความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดาที่ตัวละครในวรรณกรรมเยาวชนแต่ละเรื่องได้สะท้อนให้เห็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ผู้เขียนยังชี้ให้เห็นว่ามีใช้เพียงบิดามารดาเท่านั้นที่เราควรมีความกตัญญูทเวที่ ผู้ใดก็ตามที่ช่วยเหลือเรา ก็ถือเป็นผู้มีพระคุณที่เราควรจะทำกตัญญูและตอบแทนบุญคุณ เช่น

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณที่เคยช่วยเหลือของเดช เด็กชายที่ต้องสูญเสียบิดาไปด้วยอุบัติเหตุทำให้ครอบครัวขาดที่พึ่ง และขาดรายได้เพราะบิดาเป็นพนักงานเพียงคนเดียว เดชเป็นเด็กที่มุ่งมั่นในด้านการเรียนจึงพยายามหารายได้เพื่อนำมาเป็นค่าเล่าเรียนซึ่งเขาก็ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ใหญ่ที่ทำงานเขาทำ ดังนั้นเขาจึงสำนึกบุญคุณของอาจารย์ใหญ่มาก

ตัวอย่าง

แล้วเขาก็ไปเบิกเครื่องตัดหญ้ามาลากไปตามสนาม งานไม่หนักหนาแต่ต้องใช้เวลาพอสมควรแล้วก็หมดหน้าที่ของเขา งานเท่านี้แล้วเขาจะได้ค่าจ้างถึงเดือนละ 300 บาท อันจะช่วยให้เขาได้เรียนต่อไปในโรงเรียนกรุงเทพศึกษาจนกระทั่งจบ เขารู้สึกขอบพระคุณในความช่วยเหลือของอาจารย์ใหญ่เป็นอันมาก เขานึกไว้ในใจว่าเขาจะไม่ลืมบุญคุณของท่านเป็นอันขาด

(เขาชื่อเดช : 131 - 132)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าเดช เป็นผู้ที่มีความกตัญญูทเวที่เพราะรู้จักสำนึกบุญคุณของอาจารย์ใหญ่ที่ช่วยให้ตนเองได้ทำงาน ทำให้มีค่าเล่าเรียนจนกระทั่งเรียนจบ

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณของตัวละครสี่พี่น้อง คือ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข ต้องอยู่ตามลำพังเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต ลากต้องทำหน้าที่ดูแลน้องๆ และเป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ลากต้องการยึดอาชีพทำไร่ เมื่อเขาได้พบกับพรานบุญจึงได้ขอความช่วยเหลือให้พรานบุญหาที่ทำกินให้กับเขาและน้องๆ พรานบุญเป็นผู้ใหญ่ที่มีน้ำใจเห็นสี่พี่น้องลำบากจึงยินดีให้ความช่วยเหลือ ทำให้ลากรู้สึกสำนึกในบุญคุณเป็นอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง

“ลุงครับ อย่างนี้ได้ไหม ลุงช่วยเราสักสองสามวัน ตอนที่เราจะมาอยู่กับจริง ๆ”

“ได้ก็วันก็ได้ คนเรานั้นสำคัญกันที่น้ำใจหรือกะโหลกหน้าขา ถ้าข้าไม่รักน้ำใจเอ็ง ข้าหาช่วยไม่ หรอก”

“ลุงเมตตาเรามาก พวกฉันเคราะห์ร้ายที่กำพร้าพ่อแม่มาตั้งแต่เด็ก แต่ก็ยังโชคดีได้พบคนที่กรุณา อยู่เสมออย่างได้มาพบลุง ต้องนับว่าเป็นลากอันวิเศษสุดของฉัน แล้วทำให้เราได้ที่ทำมาหากินใหม่ ต่อไปข้างหน้าลุงโปรดถือว่าฉันคือหลานแท้ๆ คนหนึ่งของลุงเถิด จะรับใช้ลุงทุกอย่างที่จะทำให้ได้”

(โลกกว้าง : 121 - 122)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าลาก เป็นผู้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น พรานบุญ ซึ่งไม่ใช่เป็นญาติพี่น้องแต่น้ำใจช่วยเหลือหาที่ทำกินและออกแรงช่วยด้วยตนเอง ลาก จึงสำนึกในบุญคุณของพรานบุญและตั้งใจไว้ว่าจะตอบแทนบุญคุณเมื่อมีโอกาส

หนูน้อยกลอยใจ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวที่โดยส่งเสริมให้ศิษย์ระลึกถึง พระคุณของครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ ชอบเป็นศิษย์ของครูกอง เขาสำนึกอยู่เสมอว่าครูเป็นผู้ให้ความรู้ และช่วยเหลือให้เขาได้เล่าเรียนสูงๆ ดังนั้นชอบจึงระลึกถึงบุญคุณของครูกอง และจะตอบแทนบุญคุณของครูทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

ตัวอย่าง

แม่จันเอ่ยขึ้นว่า “ตาชอบนี้แก่นารักมากนะคะ มิเสียแรงที่คุณอุตส่าห์ช่วยเหลือจนกระทั่งได้เข้าไป เรียนต่อในเมือง หาให้ทั้งที่อยู่และทุนเล่าเรียน ทุกครั้งที่แก่กลับบ้านจะต้องหาข้าวของอะไรมาให้ ห้าม ก็ไม่ฟังคะ แกบอกว่าจะของที่แก่เอามาให้ไม่ได้ซื้อแก่หาเอาเอง อย่างกึ่งนี้แก่กับเพื่อนๆ ลงมมาใน แม่น้ำ ตอนนั้นกึ่งมากได้กึ่งตั้งมากมาย เขากินกันจนอ้มแทนข้าว แล้วแก่ก็ขอเอามาฝากบ้านนิดหน่อย เอามาให้เราหกดัวคะ...”

(หนูน้อยกลอยใจ : 14 - 15)

การแสดงออกของชอบเช่น การหาของมาฝากครูทุกครั้งทีกลับบ้านนั้น แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่ก็เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูและสำนึกในบุญคุณที่ครูมีเมตตากรุณาช่วยเหลือตนมาโดยตลอด จนชอบได้ศึกษาเล่าเรียนตามที่ตนเองได้มุ่งหวังไว้

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสำนึกบุญคุณของผู้มีพระคุณขององอาจเมื่อได้รับเงินในการขายมะม่วงกว่าหมื่นบาททุกปี เขาตระหนักเสมอถึงบุญคุณของยายทิม ผู้เป็นเจ้าของสวนมะม่วงที่ขายสวนนี้ให้แก่เขาในราคาถูก เขาจึงแบ่งมะม่วงไปให้ยายทิมที่วัดทุกปีและเมื่อยายทิมตายก็ไปเผาศพและทำบุญให้

ตัวอย่าง

เนื่องจากมะม่วงที่สวนนี้เป็นมะม่วงดีจึงขายได้ราคา แต่มะม่วงต้นแก่ ผลจึงเล็กไปบ้าง ถึงกระนั้นเขาก็ขายมะม่วงได้เงินกว่าหมื่นบาทต่อปี เงินที่ได้นี้ก็เก็บสะสมไว้ในธนาคาร แต่ขายมะม่วงก็ได้เงินมากกว่าราคาที่ดินที่ซื้อมาเป็นหลายเท่าอยู่แล้ว

พวกเขาคิดถึงเจ้าของเดิมซึ่งชื่อ ยายทิม เมื่อเก็บมะม่วงได้ก็แบ่งเอาไปให้แก่ที่วัดทุกปี จนกระทั่งแก่ตายพวกเขาก็พากันไปเผาและทำบุญให้แก่อีก มีบางคนถามเขาว่า

“ทำไมพวกเขาจึงรักใคร่ยายทิมกันนัก”

องอาจตอบแทนน้องๆ ว่า “เพราะยายขายที่ให้เราในราคาที่เหมือนจะให้เปล่าทำให้พวกเรามีที่อยู่สุขสบาย ไม่เดือดร้อนเหมือนแต่ก่อน เราจึงคิดถึงบุญคุณของแก”

แล้วจึงมีคนถามอีกว่า “ถ้าคุณนายมณีตายเขาจะไปเผาหรือไม่”

องอาจตอบว่า “ต้องไปแน่ คุณนายมณีก็มีบุญคุณกับพวกเราไม่น้อย ให้ที่อยู่โดยไม่คิดค่าเช่าเป็นเวลานานและตอนหลังนี้ถ้าคุณนายมณีไม่ไล่เข้าไล่เย็นพวกเราก็คงไม่กระตือรือร้นไปหาซื้อที่ใหม่อยู่ก็ต้องถือว่าคุณนายมณีมีพระคุณในข้อที่ทำให้พวกเราได้มีที่อยู่ใหม่สุขสบายกว่าเดิม จนถึงทุกวันนี้”

(พี่ชาย : 120)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่าพฤติกรรมขององอาจและน้องๆ แสดงออกถึงความกตัญญูทวนเวียนที่ต่อผู้มีพระคุณ เช่น ยายทิม ผู้ขายสวนมะม่วงให้กับพวกเขาและยังนึกถึงบุญคุณของคุณนายมณีที่เคยให้ที่อยู่โดยไม่คิดค่าเช่า แม้ภายหลังคุณนายมณีจะเปลี่ยนใจทวงที่ดินก็ยังถือว่าผู้มีพระคุณ เพราะทำให้องอาจชวนขายหาซื้อที่ทำกินจนมีที่เป็นของตัวเอง ได้อยู่สุขสบาย

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความมกัตัญญุตเวทียของคำดีที่มีต่อพี่สาว ผู้เลี้ยงดูคำดีและน้องๆ มาตั้งแต่เล็กๆ แม้คำดีต้องติดคุกนาน 1 ปี เช่นเดียวกับญาติพี่น้องคนอื่น ๆ เพราะพี่สาวสงสัยน้องทุกคนว่ามีส่วนฆาตกรรมสามีของตน และถูกศาลพิพากษาพินิจเพราะไม่มีพยานและหลักฐานที่เพียงพอ พี่น้องของคำดีต่างโกรธและไม่เคารพนับถือพี่สาวอีก ยกเว้นคำดีที่ให้ภัยและไม่ถือโกรธกับเหตุการณ์ที่ผ่านมา

ตัวอย่าง

ตั้งแต่พ้นคดีออกมา น้อง ๆ ทุกคนก็ถูกพี่สาวตำหนิต่ำตำเียนไม่เห็นหน้าก็ต่ำผาก หาวว่าช่วยกันฆาตกรรมของตน พวกน้อง ๆ เลยหมดความเคารพนับถือพี่สาว ก่อนแก้วบอกพ่อว่า

“พ่อ พ่อปล่อยให้ข้าเขาตำเข้าตำเียนอยู่ได้ยังไงนะ ทำไมพ่อไม่ไปตำเขาจังเขาจะได้หยุดเสียที”

พ่อจึงบอกก่อนแก้วว่า “หนูไม่เข้าใจหรอก ป่านะเขาเป็นลูกคนโตของปู่กะย่า พวกพ่อเกิดทีหลัง ข้าเขาก็ช่วยพ่อแม่เลี้ยงพวกพ้องมา บ้อนข้าว อาบน้ำ ไกวเปล ให้พ่อแม่ออกไปทำไร่นา พ่อเราโตเราก้ช่วยกันทำงานต่างๆ ข้าเขาก็คอยดูแลบ้านช่อง ทำอาหาร ตำข้าว ตักน้ำ เราได้อาศัยเขามาอย่างนี้ เขาตำบ้างก็ช่างเขาเถอะ อีกหนอยเขาก็เลิกเองและเราก้ไม่ได้ฆ่าลุงเขยของหนูด้วย”

พ่อคำดี น่ารักจริงๆ ก่อนแก้วรักพ่อที่สุด นอกจากพ่อไม่โต้ตอบข้าแล้วพ่อยังไปห้ามพี่และน้องๆ ของพ่อทุกคนไม่ให้ใครล่วงเกินพี่สาว พ่อบอกว่า

“พี่นะ ข้าช่วยพ่อแม่เลี้ยงพวกเรามาจนโต หมดพ่อ หมดแม่แล้ว พี่ก็เหมือนพ่อแม่คนที่สองของพวกเรา เขาร้ายยังไงก็อย่าไปโกรธเขา ไม่อยากรังเขาตำก้อยู่ห่างๆ

(บ้านไร่ชายแดน : 10)

คำดี ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความมกัตัญญูรู้คุณ โดยไม่อาฆาตหรือถือโกรธพี่สาวที่ตำว่าตนเองแต่กลับมองถึงบุญคุณที่พี่ได้กระทำให้ รวมทั้งยังสอนให้พี่น้องมีความมกัตัญญูและรู้จักสำนึกในบุญคุณ ไม่ทำสิ่งใดที่เป็นการอกตัญญู

การเสนอแนวคิดของนางเฉน ปริญญาธวัชเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความมกัตัญญูตเวทีย สะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนให้ความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของความมกัตัญญูตเวทียต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณ เพราะปรากฏในวรรณกรรมเกือบทุกเรื่อง ตัวละครเอกจะมีบทบาทและแสดงออกถึงพฤติกรรมของการเป็นผู้มีความมกัตัญญูตเวทีย สำนึกในบุญคุณและหาโอกาสตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณที่ให้การช่วยเหลืออยู่เสมอ ความมกัตัญญูตเวทียที่ตัวละครประพฤติปฏิบัติเป็นคุณธรรมหนึ่งที่ส่งผลให้ตัวละครในเรื่องได้รับความเมตตากรุณา เป็นที่รักใคร่ของผู้พบเห็นและให้การช่วยเหลือด้วยดี ทั้งยังเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนทั่วไป

1.2 การประหยัดและอดออม

สมภพ ชีวรัฐวัฒน์ (2539:135) กล่าวว่า การประหยัดและอดออม คือ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัยสี่ รู้จักพอใจในสิ่งที่มีอยู่และสิ่งที่ตนหามาได้ จะช่วยให้บุคคลมีความสุขและมีความมั่นคงทางทรัพย์สิน

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางฉิน ปริณญาธวัช ที่นำเสนอคุณธรรมและจริยธรรมในด้านของการประหยัดและอดออมมี 6 เรื่อง ได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามตรุณ หนูน้อยกลอยใจ บ้านไร่ชายแดน และแม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว ทั้ง 6 เรื่องนี้ส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้วิธีการประหยัดและเก็บออมเงินใช้จ่ายอย่างมีชัยสัมฤทธิ์ไม่ฟุ่มเฟือยโดยนำเสนอผ่านตัวละครเอกในเรื่อง ซึ่งจะสร้างความรู้และการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวละครที่ดีได้อย่างสร้างสรรค์

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดเพื่อลดรายจ่ายให้แก่ครอบครัวและอดออมเพื่อสะสมไว้ใช้ในคราวที่จำเป็น การประหยัดและอดออมยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเองด้วย

ตัวอย่าง

คุณแม่กำลังอยู่ในครัว เมื่อเดชเข้าไปกราบที่แขนท่าน

“มาเร็วนี้ลูก วันนี้คงไม่ได้ซ้อมกีฬา”

“ครับ ผมนึกได้ว่า ไร่ของมาตามืดหมด ผมจะต้องรีบไปซื้อ ปลายข้าวทั้งหมด ครัววันนี้ผมถ้าจะต้องขอเบิกหลายสตางค์หน่อย แต่ผมมีอยู่ 4 บาทแล้ว”

“คุณพ่อให้หรือลูก”

“เปล่าครับ ผมเก็บจากคาร์ถ ผมเดินกลับบ้านทุกเย็น เก็บสตางค์คาร์ถไว้ซื้ออะไรก็ได้หลายอย่างแล้ว” เดชตอบอย่างภูมิใจ

(เขาชื่อเดช : 5)

การกระทำของเดช แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รู้จักการเก็บออม การเก็บเงินเพียงวันละไม่กี่สตางค์จนได้ 4 บาท เพื่อซื้ออาหารให้สัตว์เลี้ยงของเขาเอง ทำให้เขาภูมิใจที่ไม่ต้องรบกวนเงินของผู้ปกครอง การกระทำเช่นนี้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้เยาวชนรู้จักเก็บเงินค่าขนมไว้ซื้อของที่ตนเองอยากได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนบิดามารดา

นอกจากรู้จักการเก็บออมแล้ว การหาวิธีเพิ่มพูนทรัพย์สินอย่างสุจริตแม้เพียงเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นการประหยัดและรู้คุณค่าของเงินแม้ไม่กี่สตางค์ แต่ถ้าเราสะสมไปเรื่อยๆ ย่อมจะเพิ่มพูนมากขึ้นตามลำดับ ดังตัวอย่างในเรื่อง โลกกว้าง หนูน้อยกลอยใจและบ้านไร่ชายแดน

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดและอดออม จากคำสอนของลามก้าให้น้องๆ รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แทนที่จะเอาเวลาไปวิ่งเล่นก็ช่วยกันเก็บเปลือกหอยเอาไว้อขาย เพื่อได้เงิน และไม่ดูถูกค่าของเงิน รู้จักสะสมเงินแม้เพียงเล็กน้อยก็อาจจะเพิ่มพูนได้ในอนาคต

ตัวอย่าง

“เก็บเปลือกหอยขายดีกว่าวิ่งเล่นเฉยๆ นะน้องนะ” ลามก้าบอก

“ขายได้แพงไหมพี่” น้องคนหนึ่งถาม

“บางอย่างก็แพง บางอย่างก็ถูก อย่างเปลือกหอยปึกก็อย่างนี้เล็กๆ นะจะ ลิตรละ 8 บาท ถ้าปึกใหญ่ก็ถูกลง หอยดอกไม้ขาวๆ กลมๆ อย่างนี้ลิตรละสี่สิ้งหนึ่ง”

“ถูกเป็นบ้า” ยศบ่นแล้วพูดต่อไปว่า “เก็บหอยปึกก็ดีกว่านะพี่”

“เงินสี่สิ้งหนึ่งก็มีค่า น้องอย่าดูถูกค่าของเงิน คนที่จะร่ำรวยต่อไปข้างหน้าเขาจะต้องรู้จักค่าของเงิน เข้าใจหาเข้าใจใช้ มีเงินสี่สิ้งหนึ่งกับไม่มีเลยอย่างไหนดีกว่ากัน” ลามก้าพูด

“ซื้อข้าวพองกินได้อันหนึ่งละ” แม่สุขพูด

“ถั่วตัดก็ได้” สรรเสริมเติม

ลามก้าจึงตอบไปว่า “มีสุภาษิตท่านกล่าวไว้ว่ามีสี่สิ้งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน”

(โลกกว้าง : 82 - 83)

หนูน้อยกลอยใจ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดและอดออม จากคำสอนของครูกงให้ลูกทั้งสองคนเห็นประโยชน์ของการประหยัด และแนะนำว่าหากเราไม่ต้องซื้อของก็เท่ากับเรามีเงินอยู่ในมือเพิ่มขึ้น

ตัวอย่าง

ถึงหน้าฝน ฝนที่นี้ชุกมาก แม่จันทาฟันใช้ลำบาก จึงจะหาซื้อถ่านเอาไว้ใช้ แต่บางทีก็ไม่ต้องซื้อพอกับแม่ช่วยกันเองก็ยังไม่ใหญ่ๆ ที่ตัดมาจากต้นไม้ในไร่เอามาเผาเป็นถ่านเก็บไว้ใช้ในหน้าฝน ลูกสองคนก็วิ่งช่วยเผาถ่าน ครูกงบอกลูกว่า “การที่เราประหยัดเงินค่าถ่านกระสอบละสี่สิบบาทได้เท่ากับเราหาเงินได้สี่สิบบาท”

(หนูน้อยกลอยใจ : 7)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นพฤติกรรมของครูกงและแม่จันทาที่รู้จักประหยัด โดยเผาถ่านใช้เอง ทำให้ไม่ต้องเสียเงินซื้อหรือคิดอีกอย่าง คือหาเงินได้เท่ากับค่าถ่านนั่นเอง

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดและอดออมผ่านพฤติกรรมของคำดีที่รู้จัก การประหยัดและรู้ค่าของเงิน เขาตระหนักดีว่าเงินนั้นเป็นสิ่งที่หายากต้องรู้จักใช้จ่าย หากใช้จ่าย สรุ่ยสร่ายจะทำให้ลำบากในวันข้างหน้า

ตัวอย่าง

...คำจ้างบรรทุกรถไปตลาดกระสอบละสิบบาท แต่พ่อคำดีประหยัดจึงบรรทุกเกวียนของเราไปเอง บางทีก็รับจ้างเพื่อนบ้านด้วย การประหยัดได้สิบบาท ก็เท่ากับเราหามาได้สิบบาท แทนที่จะจ่ายไป เรา เก็บสิบบาทเอาไว้ เงินเป็นสิ่งที่หายาก เราต้องถ่อถ้วกับมันให้มาก ถ้าขาดแคลนเมื่อใดเราลำบากเมื่อนั้น

(บ้านไร่ชายแดน : 77 - 78)

จากเรื่องโลกกว้าง หนูน้อยกลอยใจและบ้านไร่ชายแดน ได้นำเสนอแนวคิดในเรื่องของความประหยัด มุ่งให้ตัวละครอธิบายเป็นเชิงสั่งสอนให้กับเยาวชนได้เห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการหารายได้ที่เหมาะสมกับวัย ไม่ลำบากและก็ไม่เกินความสามารถรวมทั้งเห็นคุณค่าของเงิน ถึงแม้จะเพียงเล็กน้อย หากเรารู้จักเก็บสะสมย่อมนะเพิ่มพูนมีค่ามากขึ้น

นอกจากนี้การรู้จักใช้สิ่งของต่างๆ โดยไม่ใช้ของฟุ่มเฟือยก็ถือได้ว่าเป็นความประหยัด เช่นในเรื่อง แม่...ได้ผู้เฒ่ามาแล้วและสามตุ๋น

แม่...ได้ผู้เฒ่ามาแล้ว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดและอดออม ผ่านพฤติกรรมของแฝงที่หมั่นสอนลูกๆ ในเรื่องของความประหยัด เพราะถ้าผู้ใดไม่รู้จักการประหยัดเก็บออม คนผู้นั้นก็จะไม่มีฐานะที่มั่นคง

ตัวอย่าง

“เคียวกาแฟเปื่อยพอลแล้วรียัง”

ครูแดงหัวเราะแล้วตอบว่า “พอลแล้วคะแม่ หนูกำลังจะลุกไปปิดแก๊สอยู่พอดีแม่ก็เข้ามา” ทุกคนในบ้านนี้ถูกจ้ำจี้จ้ำไชทุกวันในเรื่องการประหยัด แม่แฝงสอนลูกทุกคนว่าหากคนไม่รู้จักประหยัดแล้วไซ้รัคนผู้นั้นจะไม่มีวันรู้จักกับความร่ำรวยหรือความเป็นปึกเป็นแผ่น เขาจะต้องเป็นคนไม่มีหลัก หรือหลัก ลอยจนตาย

(แม่...ได้ผู้เฒ่ามาแล้ว : 45)

จะเห็นได้ว่า แม้เป็นเรื่องเล็กน้อยอย่างเช่น การต้มกาแฟ แพงก็ยังคงเห็นความสำคัญของการประหยัดแก๊ส

การวางแผนในการใช้จ่าย ถือได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยให้เราประหยัดได้ หากมีการวางแผนในการใช้จ่าย พิจารณาในสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องซื้อก่อนหลัง สิ่งใดสามารถใช้ได้อยู่ หรือหากจำเป็นต้องซื้อก็ควรคำนึงถึงคุณภาพและราคาที่เหมาะสม เพียงการวางแผนเช่นนี้ก็ สามารถประหยัดเงินไปได้มาก ดังเช่น ดอกไม้ในเรื่องสามดรุณที่รู้จักวางแผนในการใช้จ่ายอย่างประหยัด

สามดรุณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประหยัดและอดออม จากพฤติกรรมของดอกไม้ที่คิด จะปรับปรุงบ้านที่เขาอยู่ให้สวยงามและน่าอยู่กว่าเก่า ดอกไม้จึงถอนเงินจากธนาคารนำมาใช้อย่าง คุ่มค่าและประหยัด

ตัวอย่าง

ดอกไม้ถอนเงินในออมสินมา 100 บาท จัดซื้อหาสิ่งที่ต้องการอย่างประหยัดที่สุด และให้ดีที่สุดด้วย ทั้งที่ผ้าห่มสวยแล้ว ดอกไม้ก็ยังไปหาซื้อผ้ามาทำม่านเพื่อกันลมในหน้าหนาวที่จะมาถึง เวลา นี้คนกำลังเห่อผ้าฝรั่ง ผ้าฝ้ายทอด้วยมือไม่มีใครเหลียวแล ดอกไม้จึงออกไปหาซื้อผ้าฝ้ายทอด้วยมือมา ทำผ้าม่าน เขาแต่งชายม่านของเขาให้สวยขึ้นด้วยจางคนแก่ๆ ทอผ้าลายชนิดอย่างที่เขาทอทำหมอนสลั บสีให้ตัดกันด้านข้างจุดคาดเย็บติดเป็นชายผ้าม่าน เพราะผ้าม่านนี้เขาไม่ยอมสี ใช้สีฝ้ายเดิมเป็นสีชาวม น้ำตาลคือสีผ้าดิบนั่นเอง ม่านก็น่าดูยิ่งขึ้นพอเจาะหน้าต่างใหญ่บานหนึ่งตรงที่นั่งเล่น บานหน้าต่างทำเป็น บานกระทุ้ง ดอกไม้ซื้อผ้าดอกใดๆ มาทำเป็นม่าน เขากับพ่อช่วยกันเย็บด้วยมือเพราะไม่อยากจะไปจ้างเขาเย็บ การประหยัดเงินไว้ได้จำนวนหนึ่งก็เท่ากับเราหาเงินได้สองเท่าของจำนวนนั้น

(สามดรุณ : 159 - 160)

จะเห็นได้ว่าดอกไม้และพ่อของเขามีการวางแผนในการใช้จ่าย ดอกไม้ถอนเงินมาเพียง 100 บาท เพื่อนำมาปรับปรุงบ้าน การจะซื้อของมาตกแต่งบ้าน ดอกไม้ดูถึงคุณภาพและราคาที่เหมาะสม นอกจากนี้สิ่งใดที่พ่อและตัวเขาสามารถทำเองได้เขาก็ทำ เช่นการเย็บผ้าม่าน พ่อและดอกไม้ก็ช่วยกันทำขึ้นมาเองโดยไม่ต้องจ้างเขาเย็บ

นางใจ ปริญญาวัช เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการประหยัด และอดออมว่า สามารถทำได้หลายวิธี เช่นการเก็บออมเงิน การหารายได้เพิ่มและการวางแผนการ ใช้จ่ายเงินก็ถือได้ว่าเป็นการประหยัด ซึ่งวิธีการทั้ง 3 วิธีนี้ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านตัวละครในเรื่องให้ ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมและแบบอย่างที่ดี เช่น การเก็บออมเงินแม้เพียงวันละบาทหากสะสมไปเรื่อยๆ ย่อมมีมากขึ้น การหารายได้เพิ่มคือการหางานทำเพิ่มและไม่ดูถูกค่าของเงินถึงแม้อาชีพนั้นจะ

สร้างรายได้น้อยก็ตาม ส่วนการวางแผนค่าใช้จ่ายให้คำนึงถึงความจำเป็นในการใช้จ่ายว่ามีมากน้อยเพียงใด หากมีความจำเป็นต้องซื้อก็ควรดูถึงคุณภาพและราคาที่เหมาะสมเป็นต้น

1.3 ความขยันหมั่นเพียร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2528 : 131) กล่าวถึงความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเข้มแข็ง รับผิดชอบ อดทน และมานะบากบั่น ไม่ทอดถอย

ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเป็นคุณธรรมในด้านหนึ่งของคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการที่เรียกว่า อิทธิบาท 4 ประกอบไปด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยอิทธิบาท 4 ในข้อวิริยะ ก็คือความขยันหมั่นเพียรนั่นเอง ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ที่กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความขยันหมั่นเพียรมี 5 เรื่องได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามตรุณ บุญส่งและพี่ชาย ซึ่งทั้ง 5 เรื่องนี้เสนอเรื่องราวและมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกัน คือ ความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณธรรมที่จะช่วยให้บุคคลมีความมานะพยายาม ทำสิ่งที่มุ่งหวังไว้ให้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรียนการทำงานหรือการดำเนินชีวิตก็ตาม

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียรในเรื่องของการศึกษาเล่าเรียน ความมานะพยายามของเดชทำให้เขาเรียนได้เกียรตินิยม สามารถเข้ารับราชการในกรมปศุสัตว์และมุ่งมั่นที่ใช้ความรู้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ตัวอย่าง

เดชได้ตั้งใจทำงานและเรียนด้วยความบากบั่นพากเพียรเพื่อจะได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในชีวิตของเขา เขาสอบได้เปอร์เซนต์สูงอยู่เสมอ เมื่อเขาสอบชั้นมัธยมปีที่หกได้แล้ว เขาได้เข้าไปเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา คุณพระเป็นผู้จ่ายค่าเล่าเรียนและค่าหนังสือให้เขา ส่วนเงินใช้สอยเบ็ดเตล็ดนั้นเดชก็ได้มาจากงานส่งหนังสือพิมพ์ของเขา ซึ่งเดี๋ยวนี้เขายังมีรายได้ยิ่งขึ้น เพราะประชาชนนิยมอ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้นและเขาเป็นคนส่งที่ดี เมื่อมีโอกาสว่าง เขาก็ไม่เว้นที่จะปฏิบัติรับใช้หรือสนทนากับคุณพระทำให้คุณพระเอ็นดูเขามากเท่าๆ กับสุรัส บุตรชายของท่านเอง เมื่อเขาไปเคารพเยี่ยมเยือนที่บรรจุกศพของคุณพ่อ เขาก็นึกอยากให้อาจารย์ของคุณพ่อได้รับทราบและยินดีในโชคชะตาของเขา เมื่อเขาเรียนจบจากโรงเรียนเตรียมแล้ว เขาก็สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยในคณะสัตวแพทย์ที่เขาได้ตั้งใจไว้ นานหนักหนา เขากลับมาศึกษาและค้นคว้าถึงวิธีการที่จะรักษาชีวิตสัตว์ทั้งหลายให้ยืนยาว เขานึกถึงมาตามอดีตและลอร์ดกีปของเขาเมื่อใด เมื่อนั้นเขาก็ยิ่งมุ่งมั่นยิ่งขึ้นที่จะเอาชนะโรคภัยของสัตว์

ฉะนั้นเขาจึงจบมหาวิทยาลัยด้วยปริญญาเกียรตินิยมอันดับหนึ่งซึ่งยังไม่มีใครได้มาก่อนเลย
 เดชไม่ทงในปริญญาเกียรตินิยมของเขา เพราะเขารู้ว่าความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ
 กว่าปริญญา เขาได้สมัครเข้ารับราชการในกรมปศุสัตว์

(เขาชื่อเดช : 302 - 303)

เพราะความขยันหมั่นเพียรและมุมานะของเดช ทำให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียน
 และสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย คณะสัตวแพทย์ตามที่เขาดังใจไว้ แสดงให้เห็นว่าเดช เป็นผู้ที่
 มีความขยันหมั่นเพียรอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้เขาประสบความสำเร็จในที่สุด

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานที่มีความขยันหมั่นเพียรอย่างสม่ำเสมอ
 ทำให้ประสบความสำเร็จ จนสามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้ เช่นเดียวกับนายลอยและนางมัน สอง
 สามีภรรยาที่ช่วยกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง มีความพากเพียรหนักเอาเบาสู้งานทำให้ฐานะทาง
 ครอบครัวยิ่งขึ้นตามลำดับ

ตัวอย่าง

นายลอยและแม่มันช่วยทำงานทุกอย่างของเจ้าแก่นชายจ้างด้วยความขยันหมั่นเพียรเวลากลางคืน
 ลอยต้องออกไปจับปลาในทะเลกับเรือจับปลา เมื่อกลับมาฝั่งแล้ว เขาก็ช่วยทำงานอย่างอื่น ๆ ส่วนแม่
 มันอยู่ทางบ้านก็ทำงานที่บ้านเช่นหมักกะปิ ทำน้ำปลา ทำปลาเค็ม และปลาหวานเป็นแผ่นๆ

ทั้งสองสามีภรรยาช่วยกันทำดังนี้มา ได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้นทุกปี เขาก็เก็บสะสมไว้บ้าง เมื่อใช้จ่ายสิ่ง
 ที่จำเป็นแล้วเท่านั้น ในไม่ช้าเขาก็มีเงินจำนวนหนึ่ง มีผู้บอกขายที่ดินซึ่งอยู่ติดวัดเนรชรรามให้ใน
 ราคาที่ถูกมาก นายลอยและภรรยาได้ซื้อไว้เพราะอยากอยู่ใกล้วัดที่เคยอุปถัมภ์ตนมาแต่ก่อน ยังขาด
 เงินอยู่ราวครึ่งหนึ่ง เจ้าแก่นชายของเรือตั้งเกช่วยออกเงินให้ก่อน สองคนนี้ก็อยู่ทำงานใช้ให้จนครบ
 ขณะนั้นยังไม่มีทุนปลูกบ้าน บางวันมีเวลาวางออกทะเลไม่ได้เพราะคลื่นลมแรง สองสามีภรรยา
 ช่วยกันปลูกมะพร้าวพันธุ์ดีที่สุดในที่ของเขา

(โลกกว้าง : 6)

จากพฤติกรรมของนายลอยและนางมัน แสดงให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียรในการ
 ทำงาน รู้จักเก็บออมและใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่าของเงินจนทำให้ครอบครัวของนายลอยและนางมันมี
 ความมั่นคง และสร้างฐานะให้เป็นปึกแผ่นมากยิ่งขึ้น

สามตรุณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียรของดอกไม้ที่ต้องทำงานหนัก เพื่อเลี้ยงตนเองและบิดา เขาทำด้วยความพยายามและไม่ย่อท้อจนประสบความสำเร็จในที่สุด

ตัวอย่าง

งานประจำวันของดอกไม้ คือการทำสวนผักและดูแลเปิดไถ่ ทุกเช้าเขาจะต้องไปที่สวนผักรดน้ำ พรวันดิน เก็บผักที่พอจะขายได้เอาไปขายเองบ้าง ส่งตามร้านขายอาหารบ้าง ไข่เปิดและไข่ไก่เดี่ยวนี้ เขามีลูกค้าประจำ เอาไปส่งตามบ้านข้าราชการและร้านค้า ไม่ต้องเอาไปขายที่ตลาดอย่างแต่ก่อน ส่วน การออกไปรับซื้อผ้าและฝ้ายตามบ้านนอก นอกเมืองนั้นระหว่างนี้เขาจะออกไปเพียงอาทิตย์ละสองวัน หรือสามวัน สุดแต่จะมีสินค้า... ถ้าใครจะจ้างให้ตักน้ำหรือทำงานอื่นดอกไม้ก็รับทำให้ทั้งๆ ที่งานเต็มมือ อย่างนี้ ดอกไม้ก็สามารถเรียนหนังสือด้วยตนเองได้อีกด้วย

(สามตรุณ : 127)

ความขยันหมั่นเพียรของดอกไม้ ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่น่ายกย่อง แม้งานที่เขา ต้องทำมีมากมายเพียงใด เขาก็ยังมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อต่อความลำบากและพยายามศึกษาด้วยตนเอง พฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนได้

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียรและความตั้งใจมุ่งมั่นของบุญส่ง ส่งผลให้บุญส่งประกอบการงานและการดำเนินชีวิตอย่างก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ

ตัวอย่าง

ความตั้งใจจริงมีอยู่ที่ไหน ความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น อายุมากหรือน้อยไม่มีปัญหา การงานของบุญส่ง ก้าวหน้ามาก ด้วยระยะเวลาเพียงเดือนเดียว เขารู้จักบุญแจต่างๆ ที่ใช้ในการซ่อมรถ สามารถหยิบ บุญแจส่งให้ช่างได้ถูกต้องขณะที่ยืนคอยรับส่งเครื่องมือ เขาก็ดูช่างทำงานเหล่านั้นอย่างสนใจ แล้ว จดจำไว้ถ้าสงสัยก็สอบถามจนแจ่มแจ้ง

(บุญส่ง : 43)

ความตั้งใจและความขยันหมั่นเพียรของบุญส่งทำให้เขาพัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ ในการประกอบอาชีพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความขยันหมั่นเพียรโดยกล่าวถึงความกระตือรือร้นขององอาจในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความขยันหมั่นเพียร คิดสร้างสรรค์และพัฒนาความเป็นอยู่ เอาใจใส่รวมทั้งตั้งใจทำงานอยู่เสมอจนทำให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ตัวอย่าง

พอบ้านเสร็จย้ายมาอยู่กันเรียบร้อยแล้ว อนาคตก็หาซื้อ มีด จอบ เสียมเอาไว้ใช้ช่วยกันคานหญ้าให้หายรกก่อน เขาทำที่ริมน้ำให้เตียนเพื่อจะมารับปลูกผักไว้กิน ตรงนั้นดีใกล้น้ำ จะได้รับน้ำง่าย เวลาฝนไม่ตก ระหว่างนั้นเป็นปลายฤดูฝนแล้วฝนชุกจะทิ้งช่วงหลายๆ วันเสมอ พันธุ์ผักก็ขอจากเพื่อนๆ บ้างซื้อบ้าง เขาปลูกนิดหน่อยก่อนระหว่างนั้นองอาจก็ไปซื้อลูกไก่ที่เขาฟักแล้วมาเลี้ยงสิบตัว เปิดอีกสิบตัว ไปจับเอาลูกหมาเกิดใหม่ที่ตลาดไม่มีเจ้าของ เลือกลูกตัวผู้มาเลี้ยงไว้อีกตัวหนึ่ง

องอาจกวาดเอาปลายข้าวและรำที่หกอยู่ตามพื้นใส่ถุงมาเลี้ยงไก่และเปิดโดยไม่ลืมที่จะบอกแก่แก่วงศ์เสียก่อน ถ้าองอาจไม่เอาไป เขาก็กวาดทิ้งกันอยู่แล้ว

ช่วงระยะโรงเรียนปิดเขาก็ทำงานกันได้มาก เพราะทุกคนตื่นต้นในการได้เป็นเจ้าของไร่กว้างตั้งสองไร่กว่า และต่างก็อยากจะทำที่ให้เกิดประโยชน์ให้ได้ทุกตารางนิ้วทีเดียวพอโรงเรียนเปิด อนาคตและระรินชอบไปหาหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรอ่านในห้องสมุดเพื่อเอาไปปรับปรุงสวนของเขา.....

(พี่ชาย : 94 - 95)

นางใจน ปริญญาธวัช เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความขยันหมั่นเพียร โดยชี้ให้เห็นว่าความมุ่งมั่นและความขยันหมั่นเพียรทั้งในด้านการเรียนและการทำงานนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่คนเรานั้นจะประสบความสำเร็จถึงแม้สิ่งเหล่านั้นต้องผ่านอุปสรรคความยากลำบากเพียงใด แต่ถ้ามีความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียรอย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่น่าหวังไว้ย่อมประสบความสำเร็จในที่สุด

1.4 ความอดทน อดกลั้น

วรารภรณ์ เตชะสุวรรณ (2546 : 25) กล่าวถึงความอดทน อดกลั้นว่า หมายถึงความเข้มแข็งบึกบึนและความหนักแน่นทั้งร่างกายและจิตใจที่จะเผชิญหน้ากับเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ไม่แสดงอาการเจ็บปวด ทรมานทรมานเมื่อได้รับบาดเจ็บหรือมีความยากลำบาก มีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่ทอดถอนใจต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นต้น

ความอดทน อดกลั้น เป็นคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนและคนทั่วไป การมีความอดทน อดกลั้น จะทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็งในการทำงาน และเพียรพยายามจนประสบความสำเร็จในที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมตนเองให้มีเหตุผลในการตัดสินใจมากกว่าการใช้อารมณ์ ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางใจน ปริญญาธวัช ที่มุ่งเน้นคุณธรรมในด้านความอดทน อดกลั้นมี 4 เรื่องได้แก่ โลกกว้าง สามตฤณ พี่ชายและหนูแพงที่รัก แต่ละเรื่องเสนอแนวคิด

ให้เยาวชนรู้จักความอดทน อดกลั้นในการทำงานด้วยความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่อความลำบากเพื่อจะประสบความสำเร็จในชีวิต รวมทั้งเป็นกำลังใจให้กับผู้ที่ท้อแท้ได้มีกำลังใจอดทนต่อสู้เพิ่มมากขึ้น

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความอดทนต่อความยากลำบากต่างๆ โดยไม่ย่อท้อต่อ งานที่ได้รับมอบหมาย พยายามมุ่งมั่นเพื่อให้งานเสร็จลุล่วงไปด้วยดี จากหากผู้มีความตั้งใจและ มุ่งมั่นจะให้งานที่ตนเองรับผิดชอบเสร็จลุล่วง ถึงจะลำบากเพียงไรก็อดทนไม่ย่อท้อ

ตัวอย่าง

“เออ มาแต่เช้าๆ ดี ช่วยเขาขนปลาขึ้นจากเรือโป๊ะ” ถ้าแกบอก

ลากจึงวิ่งลงมาที่ชายฝั่ง เรือหาปลาเพิ่งเข้าฝั่งจอดเรียงกันอยู่ที่ฝั่งทะเลขนปลาขึ้นจากเรือเสียก่อน แล้วจึงเอาเรือผ่านช่องแคบระหว่างสันดอนปากคลองเข้าไปหลบคลื่นลมในคลองได้ พวกเรารู้จักลาก กันทุกคนแล้ว จึงทำงานร่วมกันได้อย่างสะดวก

ลากช่วยเขาขนปลาจากเรือขึ้นไปใส่รถที่จะนำปลาไปขายยังตลาดได้หลายเที่ยวจนรู้สึกขอล้า แต่ เขาก็แข็งใจทำงานปลาหมดลำเรือ

“ไอ้หนู เอาเรือเข้าไปในคลองที่โป๊ะ” นายท้ายเรือสั่งลาก

พวกผู้ใหญ่พากันเรียกลากว่า “ไอ้หนู” แทบทุกคนเพราะตัวเขาเล็กตรงปากคลองชะอำ เวลานั้น ลากมีสันดอนใหญ่ผุดขึ้นขวางทางเรือจะต้องลุยน้ำจุงเรือค่อยๆ ลัดเลาะไปตามร่องน้ำแคบๆ ไม่ใช่งานหนัก แต่ต้องอาศัยความพยายามและเวลานานพอใช้ บางตอนน้ำตื้นมากก็ต้องออกแรงดันเรือเข้าไป พอ นำเรือเข้าจอดในที่กำบังได้ก็ขึ้นจากน้ำไปช่วยงานบนบ้านอีกซึ่งมีมากมาย ตั้งแต่ตากแหตากอวนจนถึง ย่างกะปิ

(โลกกว้าง : 50 - 51)

จะเห็นได้ว่าลากมีอายุเพียง 15 ปี แต่ก็มี ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความลำบาก พยายามทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ถึงแม้งานนั้นจะเป็นงานหนักของ ผู้ใหญ่ก็ตาม

สามตรุณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความอดทนอดกลั้น จากเหตุการณ์ของดิถีที่ท้อใจและ โศกเศร้าในเรื่องที่ถูกแม่เลี้ยงตี จนไม่อยากมีชีวิตอยู่ ชมจึงเตือนและให้สติดิถีโดยยกตัวอย่างชีวิต ของดอกไม้ที่มีความทุกข์และลำบากอย่างมากในการหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายให้กับบิดาในคุก แต่ ดอกไม้ไม่เคยท้อใจ อดทนและเผชิญหน้ากับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาเสมอ

ตัวอย่าง

“ยังหรอก ยังไม่ควรตาย คุณไม่รู้ว่าคนอื่น ๆ เขายังลำบากยิ่งกว่าคุณ ดอกไม้ยังงีงเล่าเขาไม่เคยบ่นหาความตายเลย ดอกไม้ก็เหมือนคุณ แม่ตายเมื่อเด็กๆ เขาตัวนิดเดียวอยู่กับพ่อ พ่อเขาเป็นข้าราชการเหมือนกัน ต่อมาพ่อต้องติดคุกเพราะถูกหาว่าโกงเงินหลวง เขาไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีบ้านอยู่ ต้องอาศัยข้าววัดกิน หนังสือก็ไม่ได้เรียนอย่างเรา เสื้อผ้าก็ขาดวันไม่มีซัณฑ์ เสื้อไม่มีใส่ มีกางเกงขาดๆ ตัวเดียว ใครๆ เห็นมันขาดมากนักจนปิดกันไม่มีติด เขาสงสารเขาก็โยนมาให้ตัวหนึ่ง พ่อได้ใช้ต่อไป พอถึงหน้าหนาวก็เที่ยวเก็บกระสอบเก่าๆ ขาดๆ มาปูนอนมาห่ม เวลากลางวันก็เที่ยวรับจ้างหาบของ และทำงานทุกอย่าง แล้วก็เอาเงินไปส่งให้พ่อในคุก ดอกไม้ไม่เคยบ่นเมื่อโลก ไม่เคยนึกถึงความตาย เห็นไหม...

(สามตรุณ : 27)

จะเห็นได้ว่าการที่ชมยกเรื่องของดอกไม้ที่มีความอดทนต่อความลำบากต่างๆ เพื่อส่งเงินให้บิดาใช้ในคุก มาเป็นอนุทาหรณ์เพื่อสอนใจให้ต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ด้วยความเข้มแข็งอดทนเช่นเดียวกัน

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความอดทนของตัวละครทั้งหกคือองอาจ กล้าหาญ ะริน ระรวัย ระรองและชาญชัยที่ทนกับความลำบาก เมื่อบิดาและมารดาทอดทิ้งไว้ให้ดูแลกันเองเพียงลำพัง เด็กทั้งหกจึงต้องรู้จักอดทนต่อสู้ความลำบาก พยายามฝ่าฝืนอุปสรรคต่างๆ ด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและเรียนรู้เพื่อเอาชีวิตรอด

ตัวอย่าง

พอตกตีฝฝนต้นฤดูตกมาชุกใหญ่ ทั้งฟ้าแลบฟ้าร้องและฟ้าผ่าแผ่นดินสะเทือนเลื่อนลั่นทีเดียว เด็กทั้งหกขดตัวหากันด้วยความหนาว เพราะหลังคาสังกะสีเก่าๆ ผุๆ นั้นกำบังฝนไม่ได้ ฝนรั่วเปียกไปหมดทั้งบ้านจนไม่มีที่หลบฝนไปข้างไหน หม่าช่างถนนซึ่งเคยมาหลบนอนที่ได้ถุนบ้านเปียกฝน มันจึงเข้ามาเบียดพวกเขาที่ข้างมุ้งด้วย ทุกคนทนเปียกฝนอยู่ในมุ้งยังคิดว่าออกไปนั่งอยู่ข้างนอก ชาญชัยร้องให้จำเพราะหนาว องอาจอุ้มและกอดแกไว้ พอฝนหยุดก็ลุกขึ้นปลดมุ้งออกบิดให้แห้ง บิดแรงๆ ไม่ได้มันจะเปียยหลุดออกมาตามมือ พวกเขาต้องช่วยกันเอามือบีบให้น้ำออก ตะเกียงก็หมดน้ำมันต้องทำกันมีดๆ แล้วจึงกางใหม่ กางฝึงลมให้แห้งไม่เอามุ้งลงเพราะหลังฝนตกใหญ่จะไม่มียุรบกาน เครื่องนอนผ้าห่ม หมอน และเสื้อเปียกหมด เขาจึงพากันนอนบนพื้นกระดานผุๆ นั้นจนสว่าง

(พี่ชาย : 27 - 28)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความอดทน อดกลั้น ต่อความลำบากและความยากจนที่ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด ในบ้านที่ไม่อาจคุ้มฝนได้ เป็นภาพที่น่าสงสารและสร้างความสะเทือนใจยิ่งนัก

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความอดทนของหนูแพงและหนูพูน ที่ต้องทำงานหนัก เมื่อถูกกวาดต้อนไปอยู่ในกัมพูชา พ่อก็ได้สอนให้ลูกๆ มีความอดทน อดกลั้นและให้เหตุผลว่าอยู่ที่ไหนก็ต้องทำงาน หากเหนื่อยมากก็นอนพักผ่อนให้หายเหนื่อย ฉะนั้นจึงต้องเข้มแข็งและอดทน

ตัวอย่าง

“มันใช้พวกเรายังกะวัวกะควาย” หนูพูนบ่น ทั้งๆ ที่เขาเป็นคนขยันขันแข็งมาก

“ข้างมันเถอะ ถึงเหนื่อยนอนเสียตื่นหนึ่งก็หายเหนื่อยแล้ว อยู่ที่ไหนเราก็ต้องทำงานทั้งนั้นแหละ ทนเอาหนอยอีกไม่นานดอกหน้า เอาใจไอ้พวกนี้ไว้ดี ๆ มันก็ไทยเหมือนเรา” พ่อเน้นคำว่าไทยให้ทุกคนสำนึกไว้

พอฝนลงเขาก็แจกเครื่องมือทำนาและพันธุ์ข้าว พวกเราก็ต้องรีบช่วยกันทำนาเอาจอบเสียมช่วยกันขุดดินหยอดข้าวลงหลุมก่อนเอาไ้เป็นกล้าแล้วก็ทำท้องนา ฝาลก็มีให้คันไถก็มีมา แต่ไม่มีวัวหรือควายให้ใช้ วัวควายขาดแคลนเพราะพวกทหารฆ่ากินหมดไม่เพียงแต่พวกเขมรด้วยกันยังมีญวนอีกเป็นแสนมาช่วยกิน

เราก็จำเป็นต้องสมมติให้ใครที่แข็งแรงหน่อยลากฝาลไถนาไปจนกว่าจะหมดแรงพวกเรายอมทำหน้าที่วัวและควายกันทุกคนนะแหละ จะเอาเปรียบคนอื่นได้อย่างไร ในเมื่อเราก็ต้องกินเท่าๆ คนอื่นๆ เขามีแต่คนแก่กับคนเจ็บเท่านั้นที่เขาจะเว้นให้

(หนูแพงที่รัก : 76)

นางใจน ประิณูญธาวิชเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความอดทน อดกลั้น ของตัวละครที่ต้องประสบกับความยากลำบากในเรื่องของการทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่อยู่ในวัยเด็กและเยาวชนที่ต้องทำงานอย่างหนัก เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่ตัวละครในเรื่องก็ไม่เคยย่อท้อ แต่กลับมีความอดทน อดกลั้น ฝ่าฟันอุปสรรคและความยากลำบากด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและต่อสู้ พฤติกรรมของตัวละครดังกล่าวจึงถือเป็นแบบอย่างที่ดี

1.5 ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

จินตนา เกษรบัวขาว (2528 : 43 - 44) กล่าวถึงความเมตตาว่า คือ “ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เป็นการแสดงอัธยาศัย จิตใจกว้างขวางต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั่วหน้ากัน ความกรุณาคือความสงสารปรารถนาจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ และปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์และสัตว์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คือการแบ่งปันของหรือสิ่งที่เรามีมากกว่าแก่ผู้อื่น”

ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่เบียดเบียนกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งต่างๆ ให้แก่กัน จึงถือได้ว่าเป็นคุณธรรมด้านหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนเพื่อให้เยาวชนรู้จักเป็นผู้มีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัวและสร้างความสามัคคีให้กับคนในสังคมทางอ้อมด้วย

วรรณกรรมเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มี 4 เรื่อง ได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง บ้านไร่ชายแดนและสามตรุน

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ที่มีความเดือดร้อนมากกว่าตน จากเหตุการณ์ที่เดชพบเด็กชายคนหนึ่งชื่อบุญส่ง บุญส่งต้องเป็นขโมยด้วยความจำเป็น เพราะแม่ป่วยหนัก เดชจึงให้ความช่วยเหลือบุญส่งโดยการสละเงินเกือบทั้งหมดไปซื้ออาหารให้แม่ ด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารีและมีเมตตาต่อบุญส่งเพราะเห็นบุญส่งกำลังเดือดร้อน

ตัวอย่าง

บ้านของบุญส่งไม่ควรจะเรียกว่าบ้านควรจะเรียกว่ารังมากกว่า เพราะพังไย่หลังคาโหว่มองเห็นฟ้าเห็นเมฆได้สบาย ใต้ถุนบ้านเป็นน้ำคร่ำดำปี๋ส่งกลิ่นเหม็นตระหลบ แม่ของบุญส่งนอนหนุนหมอนเก่าๆ อยู่บนเสื่อขาดผืนหนึ่ง มองหาสิ่งที่เจริญตาเจริญใจไม่ได้เลย แว่วปราโมทย์ในดวงตาของหญิงกลางคนที่อมโรคเมื่อได้ทราบเรื่องจากบุตรชายฝั่งใจเดชเหลือเกิน เขาต้องสละเงินสามบาทที่เขาถืออยู่เกือบทั้งหมดไปซื้อข้าวและกัมมาให้มารดาเพราะปรากฏว่าไม่ได้กินอาหารตั้งแต่เช้าทั้งแม่และลูก...

...เดชก็นอนลืมตาโพลงอยู่เป็นนานแล้วก็ลุกขึ้นนั่งเอามือท้าวคาง เขากำลังคิดถึงบุญส่งและแม่ที่นำสงสาร เขาคิดว่าเขาจะช่วยได้อย่างไร บุญส่งเป็นเด็กที่น่าสงสารน่ารักมาก เขามีความกตัญญู ความจำเป็นทำให้เขาต้องริอ่านเป็นขโมยโซ่ชะตาบังเอิญทำให้มาพบเดช เดชเป็นพลเมืองดีของประเทศ เดชจะปล่อยให้ผ่านไปได้อย่างไรจะใจดำเกินไป มนุษย์ต่างกับสัตว์เพราะรู้จักคิดหาเหตุผลและมีความโอบอ้อมอารีต่อกันอีกประการหนึ่ง เดชนั่งนึกอยู่ในความมืดเป็นเวลานานพอเห็นช่องทางแล้ว เขาจึงล้มตัวลงนอนและหลับอย่างรวดเร็ว

(เขาชื่อเดช : 166 - 168)

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จากเหตุการณ์ที่
 ลากรู้ว่านักสำรวจแร่กำลังเดือดร้อนเพราะถังน้ำมันรั่วและอดอาหารมาหลายมื้อ เขาก็ไม่นั่งดูตาย
 และรีบให้ความช่วยเหลือ

ตัวอย่าง

...เขามาที่นักสำรวจแร่ ทำงานแล้วเดินทางกลับเผอิญถังน้ำมันรั่ว รถเลยติดอยู่กลางทาง เสรบียง
 ก็หมด เขาคิดว่าบ้านนี้อยู่ใกล้ๆ เขาจึงอาสามาเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่ปรากฏว่าเขาคาดผิด เขา
 ออกเดินตั้งแต่เช้าจนบ่ายก็ยังไม่ถึง หิวจนตาลายเหนื่อยอย่างที่เกิดมาไม่เคยเหนื่อยจึงล้มลง ไม่รู้สึกตัว
 ตั้งนานจนมาถึงบ้านและมีผู้เฒ่าอายุ ๗๐ มาเซ็ดถูกหน้า

ลามถามจำนวนคนที่ยังอยู่ที่รถพอทราบว่ามีหกคน ก็สั่งให้แม่สุขเตรียมอาหารที่จะกินได้ทันที ใส่
 หีบกระดาดเอาข้าวสารใส่ลงข้างล่าง ให้ยศไปเตรียมรถเติมน้ำมันให้เต็มและใส่ถังไปอีกถังหนึ่ง เมื่อ
 ชายผู้นั้นแข็งแรงดีที่จะออกเดินทางได้แล้ว ลากจึงให้ยศเป็นผู้ไปช่วยเพราะว่ายศมีความชำนาญทาง
 แก่เครื่องยนต์ดีกว่าเขา ทั้งยังเคยไปเรียนมาแล้ว

(โลกกว้าง : 213 - 214)

จากพฤติกรรมของลามข้างต้น ถือได้ว่าเป็นผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ถึงแม้ลามจะ
 ไม่รู้จักกับนักสำรวจแร่มาก่อน แต่ลามก็ช่วยเหลืออย่างเต็มที่

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยกล่าวถึงครอบครัว
 ของคำดีมีฐานะความเป็นอยู่ไม่ร่ำรวยมาก แต่ก็เป็ครอบครัวที่มีความเมตตากรุณา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ
 เผื่อแผ่ให้กับคนที่เดือดร้อนกว่า

ตัวอย่าง

นายลองเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ที่สุดของเรา เมื่อเขาลงมือสร้างบ้านพวกเรา ก็ไปช่วยเขา เราดีใจ
 จะมีเพื่อนบ้านใกล้ๆ เอาไว้พึ่งพากันยามยาก พ่อไปช่วยขุดหลุมบ่บ่ขึ้นไปบนนอกไร่ช่วยมุงหลังคา แม่
 หุงข้าวเลี้ยงเขาตอนกลางวันเมื่อทราบข่าว ข้าวของเขาหมดและไม่มีเวลาจะตำ นายลองมีข้าวเปลือกที่ได้
 จากการทำข้าวไร่เมื่อปีที่แล้วพวกเราเด็กๆ ก็ช่วยเอาข้าวของเขามาตำที่บ้านเรามีครกกระเดื่อง เด็กๆ
 ช่วยกันตำได้แต่ตอนที่ซอมให้ข้าว เราปล่อยให้พวกเขาใหญ่ทำเอง

(บ้านไร่ชายแดน : 48)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าครอบครัวของคำดีทุกคนเป็นผู้มีความเมตตากรุณา
 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ถึงแม้จะไม่ร่ำรวยแต่ก็มีช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังและความสามารถของตน

สามตรุณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมื่อดอกไม้มีปัญหา ต้องการเงินมาช่วยเหลือนิดาที่ป่วย ดิถีและชมซึ่งเป็นเพื่อนของดอกไม้ก็ไม่นิ่งดูตาย หาวิธีช่วยเหลือดอกไม้ทั้งร่างกายและกำลังใจทำให้ดอกไม้สามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ท้อถอย

ตัวอย่าง

ขณะที่กำลังปรึกษากันอยู่นั้น ดิถีเดินมาพบเข้าก็ร้องถามแต่ไถลว่า

“สองคนนั้นคบคิดอะไรกัน”

“คบคิดจะช่วยดอกไม้หาเงินเป็นค่ายาไปรักษาพ่อเขานะซี” ชมตอบแล้วก็เล่ารายละเอียดว่าตนเสนอให้ดอกไม้ปลูกผักขาย

“ดีนะ เออซี ดอกไม้ เราก็จะช่วยด้วยคน เย็นๆ แทนที่เราจะเล่นตำรวจจับขโมยกันเราไปช่วยกันปลูกผักดีกว่านะ

(สามตรุณ : 43)

นางไฉน ปริญญาธวัช เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความเมตตา กรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยมุ่งให้ตัวละครในเรื่องมีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ ที่เดือดร้อนหรือตกทุกข์ได้ยาก แม้ตัวละครจะอยู่ในฐานะยากจนแต่พอมีพอกิน แต่ก็มีน้ำใจ เมื่อเห็น ผู้อื่นตกทุกข์ได้ยากหรือได้รับความลำบากก็ให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ

1.6 ความไม่ประมาทและมีสติ

อุดมพร อมรรธรรม (2549 : 89 - 90) กล่าวถึง ความไม่ประมาท คือ ความเป็นอยู่ อย่างไม่ขาดสติ ได้แก่ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติและการกระทำ อย่างระมัดระวัง ไม่ยอมถลำลงไปในทางเสื่อม แต่ไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความดีและความเจริญ ก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้น ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่อันจะต้องรับผิดชอบ ไม่ยอมปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจัง รอบคอบ

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช เสนอคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความไม่ประมาทและมีสติอยู่ 3 เรื่องได้แก่ โลกกว้าง พี่ชายและแม่...ได้ผู้มาแล้ว

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความไม่ประมาทและมีสติ เมื่อจะทำอะไรก็ตามควรที่จะ คิดพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อนเพื่อจะได้ไม่เกิดข้อผิดพลาดหรือความเสียหายเช่นเดียวกับ ลากซึ่งเป็นผู้มีความคิดที่รอบคอบใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาได้ดี

ตัวอย่าง

“เรื่องน้ำที่เราลำบากกันมากนะ” ลากพูดกับน้องในคืนวันหนึ่ง
 “จะ มีโองน้ำใช้ก็จะดีหรือกนะ” แม่สุขบ่น
 “โองน้ำของเรามี แต่ไม่มีปัญญาจะขนเอามาที่นี้ละซี” ลากบอก
 “ให้แม่สุขไปแบกมา” ยศล่อน้อง

.....

“อาจจะไม่ต้องก็ได้ ถ้าเราจะขยันช่วยกันโยกหาเครื่องโยกมาใช้ก่อน ไม่แพงหรอก”
 “เอาเถอะพี่ ฉันจะช่วยโยกเอง ซี้เกียจหาบน้ำจะแยะอยู่แล้ว ยิ่งขึ้นเนินยิ่งหนักมาก เหมือนมีอะไรคอยดึงไปข้างหลังงั้นแหละ”

“ก็คงไม่ได้เร็วอีกนั้นแหละ เราต้องถางป่าจากเนินนี้ไปถึงชายบึงก่อนแล้วจึงจะวางท่อได้ มิฉะนั้นวางท่อแล้วเราโค่นต้นไม้ล้มมาทับท่อ ท่อหักเสียหายเราก็ต้องเสียเงินอีก เรายังไม่มีเงินจะเสียอยู่ด้วย ถ้ามีมาก ๆ จะเป็นไรไปเล่านะ

“แหม พี่ลาคิดอะไรรอบคอบดีจังนะจ๊ะ” แม่สุขหยอดน้ำตาลจากาให้พี่ชาย ลากหัวเราะ ดึงแก้มย้วยๆ ของน้องเล่นอย่างน่าเอ็นดู

“เข้าไปในเมืองคราวนี้พี่จะไปสืบราคาท่อน้ำ กับเครื่องโยกดูก่อนมีเครื่องโยกแล้วเราต้องมีบ่อเก็บน้ำอีก งานของเราไม่ใช่่น้อยนะน้องนะ”

(โลกกว้าง : 138 - 140)

จะเห็นได้ว่าลากเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาคิดวางแผนสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบ หากลากไม่คิดก่อนที่จะลงมือทำ ลากอาจต้องเสียเงินมาซ่อมท่อน้ำหลายครั้งเพราะเมื่อโค่นต้นไม้ลง ต้นไม้ อาจล้มทับท่อน้ำแตกหรือซารุดเสียหาย ดังนั้นการจะทำสิ่งใดควรใช้สติในการพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบก่อนตัดสินใจทำ เพื่อไม่ให้ก่อข้อผิดพลาดหรือความเสียหายที่จะตามมา

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความไม่ประมาทและมีสติ โดยเสนอแนวคิดของตัวละครที่รู้จักใช้สติปัญญาในการคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เมื่อบริเวณบ้านยังไม่มีการหาวิธีในการทำรั้วบ้านง่ายๆ โดยการปลูกต้นกระถินไว้โดยรอบ

ตัวอย่าง

ต่อจากนั้นเขาก็คิดถึงปัญหารั้วบ้านซึ่งไม่มีติดคิด หมาที่อื่นเข้ามาวิ่งไล่เปิดไถ่กระเจิงไปบ่อยๆ เขาก็คิดว่าจะต้องทำรั้วให้ติดคิด ถ้าจะทำรั้วรอบที่ตั่งสองไร่กว่านั้นจะต้องเป็นงานใหญ่มากสำหรับเด็กๆ ที่มีมือเล็กๆ อย่างพวกเขา ในที่สุดเขาก็คิดว่าควรจะทำรั้วเล็กๆ รอบบริเวณที่เปิดไถ่วิ่งเล่นกันก่อน ส่วนรั้วรอบบริเวณนั้นเขาจะหาเมล็ดกระถินมาโรยให้มันขึ้นแน่นๆ แล้วใช้ไม้ไผ่กระหนาบอีกทีหนึ่งก็จะแน่นหนาดี แต่ก็ต้องคอยเวลาจนกว่ากระถินจะโตซึ่งกินเวลาไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง

(พี่ชาย : 100 - 101)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่า อนาคตเป็นผู้มีความคิดรอบคอบ รู้จักการใช้สติปัญญาแก้ไข ปัญหาต่างๆ อย่างสมเหตุสมผลรวมทั้งพิจารณาหาวิธีของตนเองและน้องว่าจะแก้ไขปัญหานั้นที่ เหมาะสมที่สุด

แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความไม่ประมาทใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา รู้จักวางแผนจัดการสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากเพลงที่ ติดตามฟังประกาศจากกรมอุตุนิยมวิทยาทางวิทยุ จึงมีสติพร้อมที่จะรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและ เตรียมการอย่างรอบคอบ โดยชนของให้อยู่ในที่สูงและปลอดภัย

ตัวอย่าง

แม่แฟงได้ฟังประกาศนี้ทางวิทยุเมื่อเวลาเที่ยงของกรมประชาสัมพันธ์ แม่ชอบฟังข่าวอากาศและ จะไม่ขาดเลยเมื่อลูกต้องออกทะเล ฟังข่าวนี้แล้วแม่ก็ไม่สบายใจเป็นห่วงลูกที่ออกไปอยู่ในทะเล เป็น ห่วงบ้านและทรัพย์สินทั้งหลายซึ่งมันก็ได้มากมายอะไร ทุกอย่างล้วนแต่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตของ แม่กับลูกทุกคน บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ้านชั้นเดียว หากเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมฉับพลันขึ้นมาอย่าง ที่ กรมอุตุนิยมวิทยา เตือน ชาวของทั้งหลายก็จะลอยไปตามน้ำหมด คิดแล้วแม่แฟงก็จัดการแก้ไขกันไว้ก่อน

เดินตรวจรอบบ้านมีอะไรที่มันจะลอยไปตามน้ำได้ จัดแจงผูกมัดติดกันให้แน่นหนา สิ่งใดที่แรง ของนางจะยกขึ้นไว้ในที่สูงได้ก็จัดแจง มะพร้าวที่กองไว้มากมายรอลูกค้ามารับหลายวันแล้วยังไม่มา จะทำอย่างไรกับมันดีมันจะต้องลอยไปตามน้ำหมดแน่ ตัดใจเสียค่าจ้างไปเรียกเจ้าหนุมชี้ยาที่สวนใกล้ๆ มาคนหนึ่ง จ้างเขาเจาะเปลือกมะพร้าวดึงออกมาผูกติดกันเป็นคู่ๆ วางพาดพันกันตอกหลักพันมะพร้าว ไว้กับหลักให้แน่นหนาผูกหลักติดต้นมะพร้าวอีกที ถ้าต้นมะพร้าวโค่นเมื่อไหร่ก็หมดกัน แต่ต้นมะพร้าว มีรากแน่นหนามากยากที่น้ำจะโค่นมันได้ ถ้าน้ำแรงจนต้นมะพร้าวทอนไม่ไหวนั้นก็เป็นการของเราเอง เข้ามาในบ้าน เก็บข้าวของที่วางบนพื้นเตี้ยๆ ขึ้นไว้ที่สูงยอมเสียเงินซื้อเชือกมาโยงข้าวของไว้กับเพดาน บ้าน นึกเสียใจที่ไม่มีเงินพอจะปลูกบ้านสองชั้นอยู่

(แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว : 27 - 28)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าแฟงเป็นผู้ไม่ประมาทมีสติในการวางแผนจัดการสิ่งต่างๆ และเตรียมรับสถานการณ์น้ำท่วมที่จะเกิดจากพายุไต้ฝุ่นได้เป็นอย่างดี สิ่งที่แฟงได้เตรียมพร้อมนี้ทำให้ครอบครัวของแฟงเสียหายและเดือดร้อนจากพายุไต้ฝุ่นนี้น้อยมาก ดังนั้นความไม่ประมาท และมีสติในการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างรอบคอบ และเตรียมพร้อมอยู่เสมอยอมทำให้ผ่านอุปสรรค และเหตุการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและผิดพลาดเสียหายน้อยลง

1.7 ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป

นางลักษณะ ท่องอยู่ (2548 : 18) กล่าวถึงความละเอียดต่อการกระทำชั่วและเกรงกลัวต่อบาป (หิริ - โอตตปปะ) ว่า หิริ คือ ความละเอียดต่อบาป เป็นความรู้สึกไม่ยากทำบาป เห็นบาปเป็นของสกปรกที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง มีความวิตกกังวล จึงไม่ยอมทำบาปทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป เป็นความรู้สึกกลัวที่ว่าเมื่อทำบาปแล้วบาปจะส่งผลเป็นความทุกข์ทรมานทั้งชาตินี้และชาติหน้าจึงไม่ควรทำบาป

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางโฉน ปริญญาธวัช มี 3 เรื่อง ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมในด้านความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปได้แก่เรื่อง โลกกว้าง บุญส่ง และพี่ชาย

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปโดยกล่าวถึงครอบครัวของลามที่ต้องสูญเสียบิดามารดาไป ลามจึงต้องเป็นผู้ดูแลน้องๆ และทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงน้องที่ยังเล็กอยู่ ลามจำเป็นต้องไปเป็นลูกเรือในทะเลมีหน้าที่ต้องจับปลา แต่ลามไม่อยากมีอาชีพจับปลาเพราะไม่อยากทำบาป

ตัวอย่าง

ประมาณสองนาฬิกาของวันใหม่ เริ่มสวับเปิดกลับขึ้นเรือ เวลาตีปลาตัวใหญ่ๆ ต้องช่วยกันดึงหลายคน ปลาตัวใหญ่ต่อสู้อย่างสุดฤทธิ์ของมันเพื่อจะกลับคืนสู่ท้องทะเลอันเคยเป็นอิสระมาช้านาน ปลาบางตัวใหญ่เกือบเท่าตัวเขา ลามมองเห็นแล้วก็นึกถึงตัวเองและนึกถึงน้องๆ ว่าถ้าเขาถูกตกอย่างนี้บ้างจะเป็นอย่างไร คงจะเจ็บปวดอย่างสาหัส นึกแล้วเขาก็อยากจะทำปลาทั้งหมดลงท้องทะเลไป ความคิดที่อยากจะทำร้ายกับท้องทะเลหมดสิ้นไปในทันที...

(โลกกว้าง : 59 - 60)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ลามเกรงกลัวต่อการทำบาป เขาไม่อยากจับปลาเพราะเขาคิดว่า หากเขาและน้องต้องทุกข์ทรมานเช่นเดียวกับปลาพวกนั้น เขาคงได้รับความเจ็บปวดมาก ดังนั้นเขาจึงไม่อยากประกอบอาชีพนี้

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปโดยนำเสนอพฤติกรรมขององอาจผู้ที่รู้จักละเอียดใจตนเองเมื่อคิดจะทำชั่ว เขามีจิตใจที่แน่วแน่และยับยั้งชั่งใจตนเองได้

ตัวอย่าง

ทนทำให้เสร็จไม่ไหว เขาจึงไปหาน้ำกินก่อน ที่โรงสีนี้เก่าแก่กินน้ำชา คนอื่นก็พลอยได้กินน้ำต้มใส่กากชาของเก่าแก่ที่ต้มใส่ถังไว้สำหรับคนงาน

เขาเดินผ่านโต๊ะทำงานของเก่าแก่ บนโต๊ะมีจานใส่ผลไม้วางอยู่ มีกล้วยหอมผลอบเหลืองทองเต็มหวีกับมีชมพูมาเหมียวสีแดงจนคล้ำ ทำทางคงจะหวานทีเดียวและมีงุ่นสีเขียวลูกยาวผิวเปลือกนวลชวนให้อยากชิม ไม่มีใครอยู่ตรงนั้นเลยเขากำลังหิวถ้าได้กินกล้วยสักผลหรือมาเหมียวสักลูกคงจะมีแรงทำงานได้คล่องกว่านี้

องอาจกลืนน้ำลาย ห้ามตนเองว่า “อย่าแตะของเขาเลย คนเขาตำพ้อว่าไอ้ขี้ขโมยไปคนหนึ่งแล้ว ยังจะลูกอีกหรือ”

เขาเดินไปทางอื่นแล้วก็ตั้งใจทำงานจนเสร็จ เดินโซเซกลับไปบ้าน รู้สึกว่าวันนี้บ้านอยู่ไกลเหลือเกิน

(พี่ชาย : 58 - 59)

จากตัวอย่างข้างต้น การกระทำขององอาจแสดงให้เห็นว่าองอาจเป็นผู้ที่มีความละเอียดต่อการทำความชั่วไม่ยอมให้ใครมาตุกถูกเหยียดหยามว่าเป็นขโมย จึงอดทน อดกลั้นต่อความหิว

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปจากเหตุการณ์ที่โกสงลักพาตัวแพทย์คนหนึ่งพร้อมรถยนต์ของเขามาก็ขังไว้เพื่อเรียกค่าไถ่ บุญส่งพยายามจะช่วยแพทย์ผู้นั้นเพราะเห็นแล้วว่าสิ่งที่โกสงทำนั้นไม่ถูกต้อง เขารู้สึกเกรงกลัวต่อบาปที่อาจตกมาถึงเขาผู้เป็นเสมือนกับลูกน้องของคนร้ายได้ นอกจากบุญส่งแล้วยังมีแจ่มฟ้าซึ่งเป็นตัวละครที่มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม คือคิดอยากช่วยผู้อื่นเพราะเกรงกลัวต่อการทำบาปเช่นกัน

ตัวอย่าง

“สงสารคุณหมोजังนะ”

“ใช่แล้ว ต้องช่วยเขานะบุญส่ง” แจ่มฟ้าว่า เพราะแจ่มฟ้าก็รักหมอ หมอที่เคยรักษาแจ่มฟ้าเป็นหมอใจดี หน้าตาน่ารัก เธอก็พลอยรักหมอมทุกคน

“ช่วยยังไถ่ ถ้าพ่อนายรู้ เราคงถูกระทืบแบนคาตั้น”

“เราไม่ยอมมีเตี้ยเป็นผู้ร้ายเลย เตี้ยจะเป็นพระเอกหน่อยไม่ได้” แจ่มฟ้าชอบดูหนังไทยกับแม่พระเอกหนังไทยจึงอยู่ในใจ แยกตลอดเวลา

“เราไม่ยอมอยู่กะผู้ร้าย เรากลัวตายไปตกนรก แม่ใหญ่บอกว่าในนรกไม่สบายเลยมีไฟไหม้ร้อนเขียว ใครกินเหล้าก็ต้องให้กินน้ำในกระทะทองแดงใครโกหกก็ปากเท่ารูเข็ม กินอะไรไม่ได้

“นากลัวจังนะ เราก็ก็น่ากลัวตกนรก” แจ่มฟ้าว่า

(บุญส่ง : 64 - 65)

นางใจน ปริญญาวัช สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมด้านความละเอียดอ่อน การทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป โดยเสนอให้เห็นว่าการทำความชั่วหรือการทำบาปเป็นสิ่งที่ไม่ดีเมื่อกระทำการใดให้ผู้อื่นเดือดร้อนยอมเป็นการสร้างบาปให้กับตนเองให้ได้รับความทุกข์ทั้งกายและใจรวมทั้งผิดศีลธรรมดังนั้นเยาวชนควรมีจิตสำนึกที่ดีในการละเว้นความชั่วทำแต่ความดี ละอายและเกรงกลัวต่อบาป

1.8 ความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมด้านหนึ่งที่ต้องสร้างให้เกิดกับเยาวชนเพราะเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หากเยาวชนมีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมได้รับความไว้วางใจในการทำสิ่งต่างๆ มีเกียรติและเชื่อถือได้ สังคมก็จะมีแต่คนประพฤติดีไม่คิดคดโกงผู้อื่น

สุนทร สิงหนพานนท์ และคณะ (2545 : 51) กล่าวถึงความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง ซื่อตรงและไม่คิดทรยศต่อผู้อื่น ส่วนความสุจริต หมายถึง ซื่อตรงในทางถูกต้องดีงาม การพัฒนาตนให้เป็นคนดีจะต้องมีความซื่อสัตย์และสุจริตควบคู่กัน

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางใจน ปริญญาวัช นี้เสนอให้เยาวชนได้เห็นพฤติกรรมของตัวละครที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความซื่อสัตย์สุจริตในวรรณกรรม 2 เรื่อง ได้แก่ บุญส่ง และพี่ชาย

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตของบุญส่ง เมื่อได้รับความไว้วางใจจากโกฮอง ให้ดูแลตู้เก็บเงิน เขาดูแลเป็นอย่างดีด้วยความซื่อสัตย์และรับผิดชอบ เมื่อใครมาเบิกเงินหรือนำเงินไปใช้อะไรเขาก็จดจำได้หมด

ตัวอย่าง

...บุญส่งจึงเป็นคนโปรดของโกฮอง เวลาโกฮองไม่อยู่บ้านนานๆ ได้มอบกุญแจตู้เก็บเงินให้บุญส่งรักษาไว้แทนที่จะให้เมีย ใครเบิกไปเท่าไร ได้รับมาเท่าใด บุญส่งจำได้หมด พอโกฮองมาถึงบ้าน เขารับรายงานพร้อมกับคินกุญแจ เวลาที่บุญส่งรักษากุญแจนั้น แมแต่แจ่มจะมาหยิบเอาไปใช้เฉยๆ เขาก็ไม่ยอมให้ยกยก จะต้องบอกเจ้าของเงินให้รู้ทุกครั้ง แจ่มไม่ชอบเขาก็ตรงนี้เอง

(บุญส่ง : 53)

บุญส่ง เป็นตัวละครหนึ่งที่ดีถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์ให้แก่เยาวชนได้ เขาทำหน้าที่เก็บรักษาเงินให้โกงโดยไม่คิดยกยอกเงินที่ตนเองได้ดูแล ทำให้เขาได้รับความไว้วางใจจากโกงมาก

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของตัวละครในเรื่อง เช่น เมื่อระรวยได้พบกระเป๋าสเงินของนักท่องเที่ยวตกอยู่แถวกอไผ่ เธอเก็บกระเป๋าสเงินนั้นมาให้องอาจ ้องอาจแนะนำว่าควรจะคืนให้กับเจ้าของเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เมื่อ้องอาจไปเยี่ยมภรรยาที่ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล เขาได้พบกับเจ้าของกระเป๋าสเงิน ้องอาจจึงคืนกระเป๋าสเงินและหนังสือเดินทางให้กับเจ้าของ

ตัวอย่าง

ครูใหญ่มองหน้า้องอาจ เขาตอบโดยไม่รีรอว่า “เห็นครับ ผมไม่ทราบว่าเป็นเงินดอลลาร์ เพราะไม่เคยเห็น เงินบาทมีพันกว่าจริง ๆ ผมอยากจะคืนให้เดี๋ยวนี้แต่ไม่ได้เอามาด้วย เมื่อคืนนี้ผมเป็นห่วงเงินนั้นนอนไม่ค่อยหลับเลยครับ”

“ทำไม่ล่ะ” หมอถามเมื่อแปลให้ฝรั่งคนนั้นฟังแล้ว

“มันเป็นทุกซ์ครับ กลัวไปสารพัดอย่าง” ้องอาจตอบ

“ทำไม่ล่ะเงินออกมากมาย หนูไม่อยากจะเอาไว้อวดกหรือ” หมอถามต่อไป

“ก็อยากได้ครับ เราอยากจะได้เงินมาซื้ออะไรต่ออะไรอีกตั้งมากมายแต่มันไม่ใช่เงินของเราครับ ผมไม่อยากโกงใคร” แล้ว้องอาจก็เล่าว่าเขาได้เงินนี้มาอย่างไรให้ทุกคน ฟังหมอสาวิตรีแปลให้ฝรั่งฟัง

(พี่ชาย : 71)

พฤติกรรมของ้องอาจถือว่าเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ ไม่คิดโกงหลอกหลวงผู้อื่นแม้จะเป็นชาวต่างประเทศก็ตาม

นางเอน ปริญญาวิช สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่แสดงออกถึงพฤติกรรมและการกระทำของตัวละครที่มีความซื่อตรงถูกต้องและดีงาม เช่น การที่ตัวละครพบกระเป๋าสตางค์และดูแลเก็บรักษาเงินของผู้อื่นไว้เป็นอย่างดี ส่งคืนให้เจ้าของโดยไม่นำเงินของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนได้

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม เน้นการปลูกฝังด้านความกตัญญูทศเวทที่ต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณ รู้สำนึกบุญคุณและหาโอกาสตอบแทนด้านการประหยัดและอดออมให้เยาวชนเป็นผู้มีมัธยัสถ์ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออม ด้านความขยันหมั่นเพียรอุทิศสหาในการประกอบกิจการงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจ รับผิดชอบ มุมนานะเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ด้านความอดทน อดกลั้น ฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีความอดทนต่อความยากลำบากและสามารถเผชิญหน้ากับอุปสรรคต่างๆ ด้วยความเข้มแข็ง ด้านความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มี

น้ำใจต่อคนรอบข้าง ด้านความไม่ประมาทและมีสติ รู้จักพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยความรอบคอบมีเหตุผลและมีสติในการตัดสินใจ ด้านความละเอียดต่อการทำความชั่วเกรงกลัวต่อบาป ด้านความซื่อสัตย์สุจริต แนวคิดเหล่านี้เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานในการปลูกฝังให้เยาวชนพัฒนาตนให้เป็นคนดี เป็นลูกที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมทั้งเป็นเยาวชนที่ดีของประเทศชาติด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เยาวชนของชาติต้องประสบและเรียนรู้ ดังนั้นวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้นำเสนอนี้ จึงเป็นแนวคิดและแนวทางปฏิบัติให้กับเยาวชนได้เตรียมตัว และมองเห็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่เหมาะสม ให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ เยาวชนควรที่จะมีโอกาสในการเตรียมตัว พิจารณาใคร่ครวญ เรียนรู้และเห็นคุณค่าของชีวิตและสิ่งที่อยู่รอบๆตัว รวมทั้งทำความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองมีความถนัดและสนใจเป็นพิเศษ เพื่อนำมาประกอบอาชีพและพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไป

ส่วนการดำเนินชีวิตนั้น เยาวชนควรมีความรู้ความเข้าใจและมีศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งนำคำสอนของศาสนามาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตดำเนินไปอย่างสงบสุข เพราะหากเยาวชนและคนในชาติมีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่ไม่ถูกต้อง ขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รวมทั้งถ้าขาดความสนใจในการประกอบอาชีพหารายได้เพียงวันต่อวัน ก็จะทำให้รายได้ไม่เพียงพออาจอดมื้อกินมื้อ และก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมายตามมา เช่น การลักขโมย ก่ออาชญากรรม หรือชิงทรัพย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมและประเทศชาติทั้งสิ้น

วีระชัย มีชอบธรรม (2530 : 82) กล่าวถึงธรรมะสำหรับชีวิตประจำวันว่า ธรรมะเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิต ชีวิตที่ขาดธรรมะก็เหมือนเรือที่ขาดหางเสืออาจจะอับปางลงได้ง่าย ธรรมะนั้นนอกจากจะทำให้บุคคลเป็นคนสะอาดบริสุทธิ์และประสบกับความสุขสวัสดิ์ในชีวิตแล้วยังทำให้สังคมอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบปลอดภัยด้วย

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมีปรากฏอยู่ 6 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว สามดรุณ บ้านไร่ชายแดน หนูแพงที่รัก แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว ซึ่งสามารถจำแนกแนวคิดได้ 3 ประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ
- 2.2 การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 2.3 ความเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา

2.1 การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ

คนไทยตั้งแต่ครั้งอดีตได้รับการสั่งสมความรู้ด้านการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต มาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่นตั้งแต่ปู่ย่าตายายมาถึงรุ่นลูกหลาน แสดงให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทรงคุณค่า ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้นทำให้เยาวชนต้องใฝ่เรียนรู้และพัฒนาอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย ฉะนั้นจึงต้องอาศัยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและเล็งเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านเมื่อครั้งอดีต โดยนำมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ส่วนใหญ่เน้นการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของคนในชนบท ผู้เขียนเห็นความสำคัญและต้องการให้เยาวชนของชาติรักและภูมิใจในอาชีพของบรรพบุรุษรวมทั้งยังให้เยาวชนได้มีส่วนในการพัฒนาอาชีพ และความเป็นอยู่ของคนในประเทศให้ดียิ่งขึ้น การจะทำให้ความเป็นอยู่ของคนในประเทศดีขึ้นนั้นต้องใฝ่รู้และรู้จักหาวิธีการหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาพัฒนาความรู้และอาชีพให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยไม่ทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม เรื่องที่แสดงแนวคิดด้านการใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพมี 3 เรื่องได้แก่ บ้านหน่ออยู่หาดเสี้ยว หนูแพงที่รัก แม่..ได้ฝู่นมาแล้ว

บ้านหน่ออยู่หาดเสี้ยว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพการทอผ้าที่บรรพบุรุษชาวไทยพวน ตั้งแต่อดีต ได้สั่งสมความรู้และเทคนิคต่างๆ และถ่ายทอดให้กับรุ่นลูกหลานอันเป็นมรดกที่ชาวไทยควรภาคภูมิใจ ครอบครัวของหนูแอกเป็นครอบครัวหนึ่งที่อยู่ในอำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ครอบครัวนี้มีอาชีพในการทอผ้า วันหนึ่งครอบครัวของหนูแอกได้ต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมผ้าทอจากกรุงเทพฯ บุคคลเหล่านี้ได้เข้ามาให้คำแนะนำในการพัฒนาความรู้และพัฒนาอาชีพในการทอผ้าให้กับหนูแอกซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพของชุมชนในวันข้างหน้ามากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

“เราย้อมด้ายเสียก่อน สมัยก่อนไม่มีสีฝรั่งมาขาย เราใช้สีจากต้นไม้ สีคราม ก็ได้จากต้นคราม สมัยก่อนเราปลูกต้นครามกัน แต่เดี๋ยวนี้เลิกเสียแล้ว สีแดงก็ใช้น้ำครั่ง สีเขียวก็จากใบไม้ต่างๆ ขมิ้น ผสมครามบ้าง ไม้หลายชนิดในป่าเอามาอ้อมผ้าได้ดี สีดำก็มะเกลือ เดี่ยวนี้ต้นไม้พวกนี้ถูกโค่นทิ้งเสียเกือบหมดแล้ว

“น้ำเสียตายนะ ผ้าอ้อมครามนะสีสวยเหลือเกิน เดี่ยวนี้หาไม่ค่อยได้แล้ว สีวิทยาศาสตร์เข้ามาแทนที่หมด” จันทิมาพูดพลางถอนใจ

อาภาจึงแกลังค่านว่า “อ้าวเธอ เขาก็ก้าวหน้าทันสมัยแล้วไงล่ะ เธอจะให้เขายืนอยู่กับที่ โลกก็ไม่เจริญนะซี”

“ของบางอย่างไม่ควรจะทิ้งให้สูญไป “ จันทิม่าบ่นออจดๆ

“ผมว่ายังไม่สายเกินไปหรอกครับ ถ้าเราจะรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เหมือนกับที่เราช่วยชีวิตผ้าตีนจกมาแล้วสำหรับเรื่องสีนะครับ เราอาจจะอาศัยวิทยาศาสตร์เข้าช่วย เช่น ย้อมผ้าด้วยสีครั่งมันตก ทำอย่างไรจึงจะไม่ตก ผ้าย้อมครามมันเหม็น เราทำอย่างไรย้อมเสร็จแล้วมันจะหอมน่าใช้ เราต้องการนักวิทยาศาสตร์มาช่วยกันค้นคว้าทดลองสิ่งเหล่านี้นอกเหนือไปจากการวิจัยด้านอื่นๆ ด้วย” ปناهทว่า

แม่ใหญ่ชอบใจมากที่เขาบอกว่า ทหารีย้อมผ้าด้วยครามแล้วให้หอม

“ผมว่าเราทำได้ครับ แม่ใหญ่ แทนที่เราจะหาของใหม่มาใช้แล้วโยนของเก่าทิ้งไป เรามาช่วยกันทำของเก่าให้มันดีขึ้นจะดีกว่า”

(บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว : 28 - 29)

จากตัวอย่างข้างต้นถือได้ว่าเป็นความพยายามสร้างสรรค์พัฒนาอาชีพที่นำเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์มาปรับปรุงภูมิปัญญาชาวบ้านให้ดียิ่งขึ้น เช่น ทำให้การย้อมผ้าด้วยสีที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มีความคงทน และไม่มีกลิ่นตกค้าง

นอกจากนี้ใน ประโยชน์วิชาชีพ ยังส่งเสริมความคิดเรื่องความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางที่มักเอาใจเอารัดเอาเปรียบด้วยการตั้งเป็นสหกรณ์ ดังเช่น ครอบครัวนุญแอที่มีอาชีพทอผ้าและประสบปัญหาพ่อค้าคนกลางที่เอาใจเอารัดเอาเปรียบ หากชุมชนของหนูแอก่อตั้งสหกรณ์ตามที่ปناهทบอกล้อมเป็นวิถีทางที่จะส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง แต่การจะก่อตั้งสหกรณ์นั้นควรจะให้ผู้ก่อตั้งศึกษาให้ถ่องแท้เสียก่อนและไม่ใช้เป็นการทำงานของใครคนใดคนหนึ่งแต่ต้องร่วมแรงร่วมใจกันทุกคน สมาชิกแต่ละคนควรศึกษารายละเอียดของการจัดตั้งสหกรณ์ให้เข้าใจเสียก่อนที่จะลงมือทำ

ตัวอย่าง

“นี่แหละคือปัญหาใหญ่ที่เราจะต้องช่วยกันแก้ ผ้าทั้งหลายที่ทอได้ต้องผ่านมือคนกลาง คนซื้อนะชื่อของแพง คนทำได้นิดเดียว” ปناهทพูดคงอยากจะทำใจพี่หนู

“จะแก้อย่างไรคะ” จันทิม่าถาม

“สหกรณ์ไงล่ะคุณ” ปناهทตอบทันทีไม่ต้องคิดเลยเขาคงเป็นคนฉลาด

“ทำอย่างไรคะคุณ” แมกับพี่สาวหนูถามเกือบจะพร้อมกัน

“พวกทอผ้าทุกคนต้องรวมกันเป็นสมาคม เอาเงินมารวมกันไปซื้อด้าย ซื้อไหม ซื้อสีจากต้นตอที่ขายส่งมาทอขายเสร็จ แล้วรวมกันขายในร้านของเราเอง ขายในราคาเท่าที่คนอื่นขายๆ ถ้าใครจากชื่อของได้ถูก กับขายผ้าได้แพงเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วเป็นของเราเฉลี่ยกันตามราคาซื้อและขาย”

(บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว : 44 - 45)

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพว่าในการประกอบอาชีพหรือดำเนินการใด ๆ ก็ตามควรคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่ควรทำอะไรที่เกินกำลังความสามารถของตนเอง ควรคิดให้รอบคอบและค่อยๆ ทำเมื่อมันคงดีแล้วจึงขยายกิจการออกไป แนวคิดนี้ตรงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ให้แก่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของยาที่มีประสบการณ์มากและให้ข้อคิดเตือนสติ นราและหนูแพงในการประกอบอาชีพว่า ควรจะเริ่มดำเนินงานอย่างน้อยๆ ไปก่อนแล้วค่อยๆ ขยายงานเพื่อให้ตนเองมีความมั่นคงในอาชีพแล้วจึงค่อยคิดช่วยผู้อื่น

ตัวอย่าง

นราพยายามชี้แจงอีกหนว่า “ยาครับ การตั้งโรงงานนี้มันไม่ใช่จะดีสำหรับเราเท่านั้นมันมีประโยชน์ไปถึงคนในหมู่บ้านนี้จะมีการทำ จะมีรายได้เพิ่มขึ้น บ้านเมืองจะได้เงินตราจากต่างประเทศมาช่วยลดขาดทุนอยู่ทุกปีด้วยนะครับ”

“ก็น่าชมความคิดนี้ ถ้ายาเป็นรัฐบาลน่าจะลองให้เงินมาทำแน่ๆ แต่ยาไม่ใช่รัฐบาล” ยาบอก

“หนูรู้ว่ายาช่วยเราได้” หนูแพงเงยหน้าขึ้นทวน นัยน์ตามีน้ำตาคลอ เธอก้มลงแอบเช็ดมันด้วยแขนเสื้อ

“ยากำลังช่วยเอ็งอยู่แล้ว” ยาบอกหนูแพง แล้วก็พูดกับนราว่า

...

ยาเอ่ยขึ้นช้า ๆ ว่า

“เริ่มงานแต่น้อยๆ ไป วันหนึ่งหลานจะมีโรงงานใหญ่อย่างที่หวังไว้ ปลอຍให้คนเขาหัวเราะเยาะไปก่อนในวันนี้ แล้วเขาจะยกมือไหว้เราในวันหน้า ก้าวไปข้างหน้าทีละก้าวอย่างช้าและมั่นคง ดีกว่าออกวิ่งจี้ลมแล้วจะลุดไม่ขึ้น”

(หนูแพงที่รัก : 139 - 142)

จากตัวอย่างข้างต้นให้แง่คิดแก่เยาวชนว่าผู้ที่ริเริ่มสร้างงาน ต้องมีความสุขรอบคอบในการตัดสินใจ จะทำอะไรก็ตามต้องไม่เกินกำลังความสามารถ ศึกษาสิ่งต่างๆ ให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อนจะลงมือทำและต้องช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดเสียก่อนจึงจะช่วยผู้อื่นเพราะหากเรารู้จักการทำงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป สร้างรากฐานให้มั่นคงแล้วค่อยๆ ขยับขยายจะทำให้การประกอบอาชีพของเรานั้นพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

แม่...ได้ผู้หมาแล้ว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพว่า หากเรากระตือรือร้นและรู้จักใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสในการดำเนินชีวิตแล้ว ย่อมมีโอกาสในการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่ครอบครัว และควรมีสติในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังเช่นครอบครัวของแพงที่ได้รับภัยธรรมชาติจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ทำให้ไร่มะพร้าวและไร้กาแพต้องเสียหาย แต่ครอบครัวนี้ไม่ย่อท้อและนำสิ่งที่เสียไปแล้วมาทำประโยชน์ เช่น ต้นมะพร้าวที่ถูกพายุพัดจนล้ม แต่สามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

ตัวอย่าง

มะพร้าวที่ล้มอยู่ในสวนนับเป็นร้อยๆ ต้น มันโค่นลงอย่างมีระเบียบคือเอนไปทางเดียวกัน เมื่อน้ำลดแห้งไปแล้ว แม่แพงก็จัดแจงเอาไม้ดไปฟันยอดของมันส่งเข้าตลาดกรุงเทพฯ ยอดมะพร้าวอ่อนทำสลัดกินดิบๆ หวานอย่าบอกใคร หากเอาไปผัดไปต้มกะทิหรือแกงส้มแกงคั่วก็ไม่เลวเลย

ทางมะพร้าว แม่แพงให้ลูกทุกคนช่วยกันตัดออกมากองไว้ ลิดใบออกจากก้านมัดกองไว้ เวลาว่างก็เหลาทำไม้กวาด ถักปลอกสวมอย่างสวย เก็บไว้ขายได้มัดละห้าบาทสิบบาทก็ยิ่งดี ก้านไหนสั้นเกินกว่าที่จะทำไม้กวาดก็มัดรวมไว้ใช้มัดคมๆ ตัดแฉลบ ทำไม้กัลลิกขายได้ สวนต้นนั้นแม่แพงจนปัญญาจริงๆ ไม่ทราบจะทำประโยชน์อะไร

พ่อเพิ่มซึ่งเที่ยวไปหลายท้องที่เสนอแนะขึ้นว่า“ไปซื้อเสื่อไฟฟ้ามาสักตัวสิ แดง พ่อจะสอนให้ฝึกับปักตัดไม้มะพร้าวเป็นท่อนแล้วผ่าออกเอาไม้มาใช้ประโยชน์”

ฝั่งและพักหูฝั่งเขาเป็นคนขยันมาก อยู่ว่างไม่ได้เหมือนมารดา “ทำอะไรพ่อ”

“ลูกไม่รู้ละ ไม้มะพร้าวนี้เนื้อมันแข็งมาก แล้วลายก็สวย เอามาทำพวกเฟอร์นิเจอร์ได้มากมาย เราเลื่อยเอาไม้มาเก็บไว้ให้มันแห้งสนิทเสียก่อน ตอนสดๆ นี้เลื่อยง่ายดี” พ่อเพิ่มเมื่อได้ภรรยาใหม่ แยกไปอยู่ที่อื่น เขาหางานทำไปเรื่อยๆ ในที่สุดได้งานทำที่ร้านทำเฟอร์นิเจอร์ที่อำเภอปะทิว

(แม่...ได้ผู้หมาแล้ว : 105 - 106)

นับได้ว่าตัวละครในเรื่องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนให้มีความพยายามที่จะต่อสู้กับความยากลำบากหรือความเดือดร้อน หากมีสติและเห็นความสำคัญของสิ่งรอบๆ ตัว มุ่งมั่นและมีกำลังใจที่จะต่อสู้ ก็จะสามารถผ่านช่วงเวลาที่เราร้ายไปได้ เช่นเดียวกับครอบครัวของแพงที่ไม่เคยย่อท้อและในที่สุดก็สามารถหาอาชีพที่เหมาะสมให้กับครอบครัวและการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

2.2 การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้ผู้ปฏิบัติมีสติปัญญาในการตัดสินใจ มองเห็นสัจธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตว่าเป็นของไม่เที่ยงแท้และไม่ยึดติดคิดว่าเป็นเจ้าของ จนทำให้จิตใจเศร้าหมองและเป็นทุกข์

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในด้านการนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันมีปรากฏอยู่ 3 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง สามตรุณ และ บ้านไร่ชายแดน

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดให้เยาวชนได้ตระหนักถึงสัจธรรมของชีวิตว่าไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งย่อมมีของคู่กัน ในด้านดีและในด้านตรงข้าม ไม่ใช่มีแต่ด้านดีที่พึงประสงค์อย่างเดียว ดังเช่นที่ท่านสมภารวัดเนรฐุชาราม ตัวละครในเรื่องโลกกว้างที่ท่านตั้งชื่อลูกทั้ง 4 คนของนายลอยกับนางมั่นว่า ลาก ยศ สรรเสริญ และสุข เพื่อเป็นการเตือนสติว่าทั้งสี่ประการนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่ไม่ควรหลงใหล เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เสื่อมได้ ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ดังนั้นจึงควรตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ตัวอย่าง

สิ่งที่น่าปรารถนาในโลกสำหรับฆราวาส สี่ประการคือ ลาก ยศ สรรเสริญ และสุข เราทั้งสองได้ถึงพร้อมแล้วซึ่งสิ่งเหล่านั้น นับว่าเป็นผู้ที่มีวาสนามากผู้หนึ่ง แต่สิ่งเหล่านี้มันมีคู่ มันเกิดได้มันก็เสื่อมได้ มีลากได้ก็ต้องเสื่อมลากได้ ยศคู่กับความเสื่อมยศ มีสรรเสริญก็มีนินทา มีสุขก็มีทุกข์คู่กัน อย่างนี้ ท่านมิให้หลงใหลในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะทุกอย่างล้วนเป็นอนิจจังคือไม่เที่ยงทั้งสิ้น เราต้องตั้งอยู่ในความไม่ประมาทนะ”

(โลกกว้าง : 15)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้เสนอแนวคิดให้เยาวชนและผู้อ่านเรียนรู้หลักธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิตคือ โลกธรรม 8 เป็นสิ่งที่แสดงถึงกิเลสคู่กัน 8 ประการคือ ลาก และการเสื่อมลาก ยศและการเสื่อมยศ สรรเสริญและการนินทา สุขและทุกข์ กิเลสทั้ง 8 ประการนี้เป็นของคู่กันจึงควรวางตนอยู่ในความไม่ประมาท หากทุกคนถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของโลก ไม่รอคอยลากที่จะมาเมื่อไรไม่รู้ ควรพยายามคิดหาวิธีการในการประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้เลี้ยงครอบครัวจะดีกว่าหรือยศถาบรรดาศักดิ์ที่เขาแต่งตั้งให้สักวันเขาก็เอาคืนได้ คำสรรเสริญยกย่องในวันนี้เพราะเราอาจมีผลประโยชน์ให้เขา สักวันถ้าเราไม่มีประโยชน์อีกต่อไป เราอาจถูกนินทาว่ำร้าย ดังนั้นต้องควรพิจารณาตนเองว่าจริงอย่างที่เขาว่อกว่าหรือไม่ หากจริงต้องนึกขอบคุณเขาที่เขาเมื่อน้ำใจตกเตือนเราจะได้ไม่ถือมาเป็นอารมณ์โกรธ หากไม่จริงก็ให้วางเฉยเพราะเราไม่เป็นอย่างที่เขากล่าวหา และความสุขและความทุกข์ย่อมเกิดขึ้นได้ในชีวิตของเราทุกวัน หากเป็นไปอย่างที่ใจเราคาดหวังก็เป็นสุข ถ้าผิดพลาดก็เสียใจกลายเป็นทุกข์ ดังนั้นสิ่งเหล่านี้เป็นโลกธรรม 8 ประการที่เราควรเห็นเป็นสัจธรรมของความไม่เที่ยงแท้และต้องนำมาใช้ในการเตือนสติตนเอง

สามตรุณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันเช่น การเห็นสังขารในการดำเนินชีวิต ซึ่งคนเราต้องมีผิดหวังและสมหวังสลับกันไป ไม่มีผู้ใดจะสุขหรือทุกข์เพียงอย่างเดียว เพียงแต่เราต้องนำหลักธรรมนั้นมาพิจารณาให้ถ่องแท้ จะทำให้ตนเองมีสติปัญญาในการแก้ปัญหา เมื่อเกิดความทุกข์ความเสียใจก็ไม่ควรจะสิ้นหวังหรือท้อแท้ใจ แต่ควรจะหาทางในการแก้ไขโดยทำจิตใจให้เป็นปกติยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น เพราะทุกข์สุขเป็นของไม่แน่นอนเป็นอนิจจัง ดังที่ดอกไม้ที่มูมานะทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรแต่มาทราบทีหลังว่าพื้นดินที่ตนเองจับจองไว้เป็นพื้นดินที่ไม่ดีก็เกิดความเสียใจท้อใจ แต่ก็มีบิดาที่คอยปลอบใจและสอนไม่ให้ท้อแท้โดยยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นและพยายามแก้ไขปัญหา

ตัวอย่าง

เรามันโง่ “เห็นต้นไม้ต้นเล็กๆ ก็น่าจะรู้ว่าดินมันคงไม่ค่อยดี ถ้าดินดีมันก็คงจะเป็นป่าใหญ่นะซี”

ดอกไม้เจ็บใจมากที่เขาเป็นผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เจ็บใจที่เขาไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับที่ดินเลย เขาทิ้งจอบลงนั่งทอดเข่าร้องไห้ ไม่ทราบว่าจะร้องไห้เพื่อเอาอะไร เขารู้แต่เพียงว่าจิตใจมันตันไปหมด มันกดตันทำอย่างไรก็ไม่หาย เว้นแต่จะร้องไห้เสียบ้าง เขอยากจะร้องไห้โฮๆ อย่างเด็กๆ ด้วยเข้าไป แต่เกรงว่าบิดาจะตกใจ

...

พอนั่งลงข้างๆ ดอกไม้ ลูบศีรษะแล้วก็ปลอบโยนให้เข้าใจถึงธรรมดาของโลกว่า “คนเราเกิดมาในโลกนี้ก็เป็นอย่างนี้ คือทุกข์บ้างสุขบ้างสลับกันไป มีความหวังบ้าง ผิดหวังบ้าง เพราะทุกอย่างล้วนแต่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน พระท่านเรียกว่าเป็นอนิจจังด้วยกันทั้งหมด”

ดอกไม้ค้ำหน้า “ความไม่เที่ยงแท้นั้นผมเข้าใจครับพ่อ แต่คนเราเมื่อมุ่งทำสิ่งใดโดยชอบธรรมแล้ว เขาควรจะได้สิ่งที่ประสงค์มาเป็นการทดแทนที่ได้ลงแรงลงใจใช่ไหมพ่อ

“ใช่ โดยเหตุผลมันควรจะเป็นเช่นที่ลูกว่ามา แต่โดยความจริงแล้วมันอาจจะไม่ได้ก็ได้ นั่นคือ กฎของความไม่เที่ยง ใครบอกว่าเขาปลูกต้นมะม่วงเขาควรจะได้เก็บกินลูกมะม่วงนั้นใช่ไหม แต่เรื่องจริงก็คือบางที่เขาก็ไม่ได้กินมะม่วงที่เขาปลูกนั้นแต่คนอื่นมากินแทน และคนที่มากินนั้นก็ไม่ได้ปลูกมะม่วงเลย”

“ผมท้อเสียแล้วพ่อ” ดอกไม้สารภาพ

“อย่าเพ้อท้อ เรายังมีที่ดีๆ เหลืออีกราวสิบกว่าไร่ เราพยายามทำที่เท่านี้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่ เช่นเราอาจจะปลูกถั่วสลบฝ้าย ปีหนึ่งเราจะเก็บเกี่ยวได้สองครั้งก็เท่ากับเรามีที่ดินยี่สิบไร่เข้าใจไหมลูก ที่ริมหนองน้ำนั้นลูกจะขยายเปิดหรือก็อีกเท่าไรก็ได้ ไซ้ว่าไม่มีที่ปลูกฝ้ายเต็มห้าสิบไร่แล้วเราจะไม่มีงานอื่นทำเมื่อไหร่ล่ะ”

ดอกไม้เห็นจริงตามที่บิดาสอน ความเสียใจ ความผิดหวังก็ค่อยคลายลง

(สามตรุณ : 143 - 146)

คำสอนของตัวละคร เช่น บิดาของดอกไม้ตรงกับคำสอนเรื่องอนิจจังในพุทธศาสนา ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่ไม่เที่ยงแท้ อันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความทุกข์และทางแห่งการพ้นทุกข์โดยใช้อริยสัจสี่และมรรคแปดซึ่งเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่เยาวชนและบุคคลทั่วไป สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและพัฒนาตนเอง โดยนำเสนอผ่านตัวละครคือครูชูชัย เป็นผู้ให้ความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมดังกล่าว

ตัวอย่าง

“ศาสนาพุทธศาสนาสอนให้คนทำดี เว้นความชั่วและทำใจให้บริสุทธิ์เพื่อมนุษย์จะได้อยู่ร่วมกันในสังคมให้เป็นสุข ไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลยสักนิดเดียว”

“งั้นทำไมพี่ชายหนูถึงต้องตายด้วยเล่าคะ” ขจีพูดแล้วก็ร้องไห้ออกมาทันทีทำให้เพื่อนๆ ทุกคน สงสารและเห็นใจเธอ

“พี่เธอตายเพราะคนต่างหากละไม่ใช่ศาสนา คนเมายิงกัน” ครูบอก

“ก็เขาเถียงกันเรื่องพุทธกับคริสต์ใครจะดีกว่ากัน” ขจีเถียงครู

“ฟังให้ดีๆ นะขจี นั่นเป็นเพราะคนขัดแย้งกันไม่ใช่ศาสนาขัดแย้ง คนเติมไปด้วยกิเลส ตัณหา พลิกลิ้นพูดจาวางไรก็ได้” ครูเน้น

“หนูไม่เข้าใจคะ “ ขจีร้องทุกข์พลาถะฮ้อฮักๆ

...

“พอรู้ว่าความทุกข์คืออะไร ท่านก็สอนต่อไปว่าอะไรจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คนที่ยิ่งกันวันนั้นอยากชนะใช้ไหมละ ความอยากชนะแหละท่านเรียกว่า ตัณหา ตัณหาทำให้เกิดความทุกข์ คำของท่านเรียกสมุทัย ที่นี้พอรู้ไอ้ตัวสำคัญแล้วท่านก็สอนต่อไปว่าถ้าจะไม่ให้เกิดความทุกข์ก็ต้องฆ่าไอ้ตัวสำคัญคือ ตัณหาเสียให้หมด เรียกว่านิโรธคือความดับทุกข์ แล้วทำไงถึงจะดับได้ละ มันต้องมีวิธีซี้ก็ ซี้มีทางแปดสายที่จะนำเราเดินไปหานิโรธได้ เรียกว่ามรรคแปด ไครปฏิบัติได้ครบถ้วนหมดทุกข์สบายแฮ”

ครูยกมือสองข้างชูขึ้นสำแดงชัยชนะ แล้วก็สรุปคำสุดท้ายว่า

“นั่นคือ นิพพาน”

“นี่แหละความวิเศษสุดของพระพุทธศาสนา ไม่มีศาสนาใดจะลึกซึ้งเท่านี้ไม่เชื่อไปหาคัมภีร์ต่างๆ มาอ่านดูโน่นที่มุมห้องสมุดของเรามี

(บ้านไร่ชายแดน : 97 - 100)

จากตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานในเรื่องอริยสัจ 4 และมรรค 8 ที่เยาวชนควรได้เรียนรู้และยึดถือนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น ให้พ้นทุกข์แสดงให้เห็นว่านางเงาะ ปริญญาธวัช เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหัวใจสำคัญของคำสอนในพุทธศาสนา

2.3 ความเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา

ศรัทธา คือ ความเชื่อและความเลื่อมใส การศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ นั้นแสดงถึงการยอมรับและยึดมั่นในศาสนานั้นๆ ด้วยใจบริสุทธิ์ เช่น ชาวพุทธก็จะยึดมั่นและศรัทธาในพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามธรรมะที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ เยาวชนควรมีความเข้าใจในความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อศาสนาให้ถูกต้องเพราะจะได้ไม่หลงผิดหรือเชื่ออย่างมงาย แต่เชื่อในหลักธรรมอย่างมีเหตุผล พิจารณาลึกลงไปได้ประพจน์ปฏิบัติ ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ การจะเกิดศรัทธาที่ยั่งยืนได้ ก็ต่อเมื่อได้ลองปฏิบัติแล้วเห็นผลว่าดีมีคุณอันล้ำเลิศต่อชีวิตตนเองและคนรอบข้าง ดังนั้นการศรัทธาในศาสนาจึงไม่ควรยึดถือแต่วัตถุที่คนสร้างขึ้น เช่น เครื่องราง ของขลัง พระพุทธรูป เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงวัตถุ เราควรระลึกถึงธรรมะที่ท่านสั่งสอนให้แก่ปวงชนทั่วไป วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางใจน ปริญญาวัชที่แสดงแนวคิดดังกล่าวนี้มีปรากฏอยู่ 1 เรื่องคือ บ้านไร่ชายแดน

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างถูกต้องคือเชื่ออย่างมีเหตุผล ไม่หลงมงายหรือยึดถือแต่วัตถุที่คนสร้างขึ้น ควรจะคำนึงถึงแก่นแท้ของหลักธรรม คำสั่งสอนของพุทธศาสนามากกว่ากราบไหว้บูชาพระพุทธรูปเท่านั้น คำสอนของคำดีที่ให้ลูก ๆ มีความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง

ตัวอย่าง

“ลูกรู้ไหมว่าพระพุทธรูปที่เราบูชากันอยู่ทุกวันนี้เขาทำขึ้นด้วยอะไร”

“ไม่รู้หรือพ่อ หนูเห็นแต่บางองค์สีเหลือง บางองค์สีดำ จริ่งๆ เขาเอาอะไรมาทำจ๊ะ” ก้อนแก้วถาม แม่ทองมาเองอายุจนปานนี้แล้ว ไหว้พระมานานหนาแต่ไม่เคยคิดถึงข้อนี้เลย

“ทำจากหลายอย่าง ถ้าเป็นโลหะก็มีทองแดง ทองเหลืองผสมกัน หรือปูนหรือดินเขาเอามาหล่อ มาปั้นเข้า ถ้าเป็นโลหะก็อาจจะรมสีดำเป็นมันไปทั้งองค์ หรือบางทีก็ปิดทองให้เห็นเหลืองอร่าม ที่ปั้นด้วยปูนหรือดินเหนียวก็ปิดทองเข้าก็ได้ ไม่ปิดก็ได้ อวดเนื้อปูน พอเสร็จเขาก็ทำพิธีบวชหรือนิมนต์พระมาสวดเรียกว่าพุทธาภิเษก เสร็จแล้วก็สมมุติว่าเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า ให้เรากราบไหว้กัน พระทรงคุณวิเศษที่มาทำพิธีปลุกนี้จะทำพิธียิ่งใหญ่ สักก็วันก็คืนโลหะหรือดิน ก็ได้กลายเป็นสิ่งมีชีวิต จะรับฟังเสียงสวดมนต์หรือคำอ้อนวอนใดๆ ของเราได้ เข้าใจไหมลูก”

“เข้าใจจ๊ะ” ก้อนแก้วตอบ แต่ในใจก็รู้สึกข้องใจไม่หายจึงถามว่า“แล้วทำไมเขาจึงต้องเอามาตั้งในที่บูชา ที่ไหนๆ เขาก็มีทั้งนั้นแต่ของเราที่นี้ไม่มี”

“เขาตั้งไว้เพื่อให้คนที่ไหว้เกิดศรัทธา คือเชื่อถือในองค์พระพุทธเจ้าและจะได้ปฏิบัติธรรมะของพระองค์ท่าน ซึ่งเลิศล้ำประเสริฐไม่มีธรรมะของผู้ใดเทียบเทียมได้”

“เราไม่มีพระพุทธรูป ใจเราก็ไม่ศรัทธานะซี” ก้อนแก้วถาม

“ใจของพ่อมันคงเคารพในพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรมคือคำสั่งสอนของท่านและพระสงฆ์สาวกของท่านที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แม้จะไม่มีพระพุทธรูปอยู่ตรงหน้าก็ไม่เป็นไร พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่าผู้ใดเห็นธรรมะผู้นั้นเห็นตถาคตคือองค์พระพุทธรูปเจ้า” พ่อแปลให้ฟังเสร็จ ทราบดีว่าก่อนแก้วจะต้องสงสัยแน่

(บ้านไร่ชายแดน : 22 - 23)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพที่นางไฉน ปริญญาวัช ได้นำเสนอผ่านวรรณกรรมสำหรับเยาวชนทั้ง 6 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว สามดรุณ บ้านไร่ชายแดน หนูแพงที่รัก แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว ทำให้เห็นถึงความคิดที่กว้างไกลของนางไฉน ปริญญาวัช ที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีโอกาสเรียนรู้การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพขั้นพื้นฐานโดยผ่านวรรณกรรมทั้ง 6 เรื่อง ซึ่งเป็นตัวอย่างให้กับเยาวชนได้เรียนรู้และเกิดความเข้าใจ เช่น ในการประกอบอาชีพ เยาวชนควรรู้จักตนเองว่ามีความชอบ ความถนัดหรือสนใจในสิ่งใดเพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกอาชีพ การประกอบอาชีพควรคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่ควรทำอะไรเกินความสามารถของตนเอง คิดให้รอบคอบ ไม่ควรใจร้อน ควรสร้างรากฐานให้มั่นคงแล้วค่อยๆ ขยับขยายจากนั้นจึงพัฒนาอาชีพของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ส่วนการดำเนินชีวิต นางไฉน ปริญญาวัช นำเสนอแนวคิดให้เยาวชนมีความเข้าใจและศรัทธาในศาสนาให้ถูกต้อง ไม่หลงเชื่ออะไรง่ายๆ ให้พิจารณาไตร่ตรองให้ดีเสียก่อน ศรัทธาในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ให้เว้นจากการทำชั่วทำความดีและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เชื่อในแก่นแท้ของหลักธรรมมิใช่ยึดถือแต่วัตถุ เช่น เครื่องราง ของขลัง หรือพระพุทธรูปที่คนสร้างขึ้นมา ซึ่งการสร้างนั้นก็เพื่อให้ระลึกถึง เคารพ ศรัทธา ในธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนมิใช่เพื่อสวดอ้อนวอนขอโชคขอลาภให้ร่ำรวยและอยู่เย็นเป็นสุขเท่านั้น นอกจากนี้การนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันถือว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกที่ควรโดยผู้เขียนได้นำหลักธรรมขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติได้แก่ โลกธรรม 8 อริยสัจ 4 และ มรรค 8 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เยาวชนควรได้เรียนรู้และประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมีความสุขได้ตามภาพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความรู้และมีสติปัญญาและความสามารถ การใฝ่หาความรู้และฝึกฝนทักษะต่างๆ เพิ่มเติมตลอดเวลาาก็เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาว่าจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนชาวไทยและประเทศชาติเจริญก้าวหน้า จะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานแก่บุคคลหลายคณะที่ได้เข้าเฝ้า ดังเช่น

...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน พอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด...

พระบรมราชาบาทพระราชนานแก่คณะครูและนักเรียน

ณ ศาลาศิลิตาลัย

เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2524

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 4 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 : 10 - 11) ได้นิยามเกี่ยวกับคำที่ใช้ในด้านการศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

3. การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยตรงที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา พัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญได้ แต่การศึกษาในประเทศไทยยังเป็นปัญหาสำคัญของชาติอยู่จนถึงขณะนี้ ถึงแม้หน่วยงานของรัฐจะพยายามจัดให้มีการบริการด้านการศึกษาโดยตลอดแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อประชาชนในประเทศ อีกทั้งประชาชนในชนบทบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะอาชีพของพวกเขาสั่งสมมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน จึงไม่ได้ให้ความสำคัญของการเข้ารับการศึกษา นอกจากนี้เยาวชนบางกลุ่มก็ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เช่น หนีออกนอกโรงเรียนมารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ไม่ดีต่อตนเองและสังคม เช่น การมั่วสุมติดยาเสพติด และการยกพวกตีกัน ดังนั้นการปลูกฝังให้เยาวชนของชาติรักและตระหนักในการศึกษา จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนควรเห็นความสำคัญ และช่วยกันรณรงค์ให้เด็ก ๆ และเยาวชนของชาติได้เล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษาว่าเมื่อพวกเขาได้รับการศึกษา พวกเขาจะมีความรู้ที่แปลกใหม่ ทันสมัย ได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวมีทักษะในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้พวกเขายังได้พบปะกับเพื่อน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและรู้จักมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษามีอยู่ 5 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง สามตรุณ บุญส่ง พี่ชาย บ้านไร่ชายแดน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

3.2 ความสำคัญของการศึกษา

3.1 การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

การศึกษาที่เยาวชนควรได้รับนั้นมีจำกัดเพียงในโรงเรียนเท่านั้น การศึกษามีรูปแบบที่หลากหลาย การเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่างๆ นั้นสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ภายนอกห้องเรียน เรียนรู้ได้จากประสบการณ์ในการทำงาน การสอบถามผู้รู้จากเยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาในชีวิตประจำวันได้จริงด้วย ซึ่งปรากฏในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ โลกกว้าง สามตรุณ และบุญส่ง เช่น

โลกกว้าง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดทางการศึกษาที่สามารถหาความรู้ได้นอกจากห้องเรียน จากพฤติกรรมของลามก ที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือต่อ แต่เขาก็ไม่เคยละความพยายามที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น หาหนังสืออ่าน ถามผู้รู้ หรือแม้กระทั่งการที่ได้ลองปฏิบัติจริง สิ่งเหล่านี้เป็นความรู้จากภายนอกห้องเรียนทั้งสิ้น

ตัวอย่าง

“สรรเสริญล่ะ” ลามกหันไปถามน้องคนที่สองของเขา

“ไปก็ได้แต่เสียตายจ้ง อยากรเรียนหนังสือให้จบก่อน”

“ได้ซี พี่เองก็จะเรียน”

“อ้าวไหนว่าจะลาออกไปทำงานไงล่ะ” ยศยอมถาม

“ลาออกจากโรงเรียนแต่พี่จะเรียนเอาเองจากหนังสือตำราเดี๋ยวนี้นี้มีหนังสือตำราขายตั้งหลายอย่าง พี่เห็นเขาประกาศขายในหนังสือพิมพ์”

“เฮ้อ-เฮ้อะ กะจะไปทำไรก็ต้องเรียน พ่อกับแม่ไม่เห็นต้องเรียนยังทำได้เลย” ยศขัดคอพี่ชายอีก

“พ่อกับแม่เคยทำไรมาแล้ว แต่พวกเราเกิดมาสบาย โตขึ้นหน่อยก็เข้าเรียนหนังสือ แม้แต่ในทะเลก็ยังไม่เคยออกไปช่วยเขา ถ้าเราไม่เรียนเราจะทำได้หรือ เดี๋ยวนี้นี้เขามีวิธีการใหม่ๆ ตั้งมากมายที่ชาวบ้านอย่างเราไม่รู้ ครูของพี่เคยเล่าว่าการทำไรถ้าจะได้ผลดีต้องเลี้ยงสัตว์คู่กันไปด้วย นอกจากนั้นยังต้องรู้วิธีขายมีเงินนั้นก็เห็นบ่อยเปล่า ถูกพวกคนกลางเอากำไรกินหมด เราต้องรู้อะไรให้กว้างขวาง จึงจะได้ดี พี่จะค่อยๆ ใช้เวลาว่างเรียนไปจนกว่าเราพร้อมที่จะทำ”

(โลกกว้าง : 28 - 29)

เวลาว่างจากการงานก็อ่านหนังสือหาความรู้ใส่ตัว หรือสนทนากับผู้ใหญ่ฟังความรู้แปลกต่าง ๆ บางอย่างที่น่ารู้ กลัวจะลืมเขาต้องจดเอาไว้ในสมุดเล่มเล็กๆ เมื่อมากเข้าก็เอามาอ่านทบทวนดู วิธีนี้ถึงแม้ลามจะไม่ได้เล่าเรียนชั้นสูงๆ เหมือนคนอื่นๆ แต่เขาก็มีความรู้มาก และดีกว่าคนที่มีโอกาสเรียนมากกว่าด้วยซ้ำไป

(โลกกว้าง : 97)

ลามเป็นตัวอย่งอันดีของผู้ที่ใฝ่รู้ ถึงไม่ได้เรียนภายในระบบของโรงเรียนแต่เรียนรู้ตลอดชีวิตจากหนังสือ สิ่งแวดล้อม สังคม รวมทั้งวิถีชีวิตของผู้คนโดยอาศัยความตั้งใจ สังเกตจดจำ

สามตุรณ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาว่าสามารถเรียนรู้ได้ภายนอกห้องเรียน ดังจะเห็นได้จากการที่ดอกไม้ไม่ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงตนเองและส่งเงินให้บิดาใช้ในคุก ต้องทำงานหนักจนเขาไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนในโรงเรียน แต่เขาไม่เคยละความพยายามที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

ตัวอย่าง

ฝ่ายดอกไม้พออ่านหนังสือออก เขาก็เริ่มอ่านเป็นการใหญ่ คำไหนที่อ่านไม่ออกไม่เข้าใจก็ถามคนที่รู้โดยไม่อายไม่กลัวใครว่าโง่

เมื่ออ่านภาษาไทยได้ดีพอสมควรแล้วเขาก็ขอให้ชมและดีใจช่วยสอนภาษาอังกฤษให้เขาบ้าง เขาอยากอ่านหนังสือของคุณจิมให้รู้เรื่องบ้าง คุณนายพอทราบก็หาซื้อดิคชันนารีให้เขาเล่มหนึ่งมีคำต่างๆ สำหรับผู้เริ่มเรียนใหม่ ดอกไม้ดีใจมากเวลานอนก็เอามาไว้ข้างตัวท่องบ่นจดจำไปวันละ 4 - 5 ตัวเท่าที่โอกาสจะอำนวย ในที่สุดเขาก็จำได้เกือบหมดเล่มซึ่งดีทีหรือชมเองก็ยังจำศัพท์ได้ไม่มากเท่าเขา เพียงแต่เขาไม่รู้ว่คำเหล่านั้นใช้อย่างไร เข้าประโยคไม่ถูกนั่นเอง จำเป็นจะต้องอ่านหนังสือให้มากขึ้นเพื่อจะได้เข้าใจวิธีใช้คำเหล่านั้น ชมและดีใจจึงต้องหาหนังสือเรียนมาให้เขาอ่านมากขึ้น ดอกไม้อ่านและท่องอย่างไม่ลดละแม้แต่เวลาเดินทางเขาก็ท่องบ่นไปเรื่อยๆ จนบางที่เผลอเดินเลยจุดหมายที่จะไปก็มี

เวลาผ่านไปปีหนึ่ง ดอกไม้่านอังกฤษได้ เท่ากับดีที่เรียนในชั้นสามปี พ่อของดอกไม้ดีใจมากจนสุดจะกล่าวออกมา ตลอดเวลาที่อยู่ในคุกเขานึกห่วงอนาคตของลูกคนเดียวกลัวจะโง่เง่าไม่ทันเพื่อนบัดนี้เขาโล่งใจแล้ว

(สามตุรณ : 107 - 108)

ดอกไม้ เป็นตัวละครที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนได้ในความพยายามมุ่งมั่นจะเรียนรู้ด้วยตนเอง พยายามถามผู้รู้และศึกษาหาความรู้จากตำรา มีการฝึกท่องจำและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จนสามารถมีความรู้ได้เท่ากับเด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียน

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาโดยกล่าวถึงบุญส่งที่ต้องออกจากบ้านตั้งแต่อายุ 9 ขวบ พัดพรากจากครอบครัว แต่ด้วยความใฝ่รู้ กระตือรือร้นในสิ่งที่ตนเองมีความถนัดและสนใจ ศึกษาหาความรู้ตามอัธยาศัย เขาเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำสิ่งที่ตนเองสนใจถนัด ฝึกปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง สิ่งที่ได้เรียนรู้นี้เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการฝึกฝนด้วยตนเองบ่อยๆ ทำให้มีความชำนาญและยึดเป็นอาชีพหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่การเรียนตามอัธยาศัยซึ่งอยู่ภายนอกห้องเรียนนั้นควรมีผู้ให้ความรู้และแนะนำช่วยเหลือให้ถูกวิธี รวมทั้งตัวผู้เรียนต้องมีความรักและเป็นคนที่มีความพยายามมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้อย่างจริงจังจึงจะประสบความสำเร็จ

ตัวอย่าง

ขณะที่ช่างทำงาน บุญส่งยืนดูบ้างลงมือช่วยบ้าง เขาเอาใจใส่และจดจำได้แม่นยำผิดธรรมดาเด็กขนาดนี้ หากมีอันใดที่เขาสงสัยเขาก็สอบถามช่าง ช่างบางคนอารมณ์ดีก็อธิบายให้แจ่มแจ้ง.....

บุญส่งไม่รู้ว่าเวลาที่เขามาอยู่กับโกฮง นั้นนานสักเพียงใด และเขาก็ไม่ได้คิดถึงมันด้วย เขารู้ว่าโกฮงรักและไวใจมาก โกฮงมักจะมีธุระออกไปนอกบ้านเสมอ

บางวันก็ให้เขานั่งติดรถไปด้วยให้เขาเฝ้ารถเมื่อโกฮงและพรรคพวกลงไปทำธุระทุกคนวางใจได้ว่าเมื่อสั่งบุญส่งทำสิ่งใดแล้วเขาจะต้องทำหน้าที่อย่างดีเสมอ บางทียางรถแตกต้องเปลี่ยนยางใหม่ บุญส่งก็ได้เรียนรู้วิธีเปลี่ยนยางรถ เข้าป่ามีอันเป็นไปต่างๆ และพวกผู้ใหญ่ทั้งหลายแก้ปัญหาอย่างไรสิ่งเหล่านี้คือบทเรียนของบุญส่ง เขาจำได้แม่นยำเพราะเขาทั้งช่วยทำและสังเกตไปด้วย เป็นสิ่งที่เหลือเชื่อสำหรับเด็กอายุไม่ถึงสิบขวบจะเข้าใจเรื่องเครื่องยนต์กลไกได้ลึกซึ้งอย่างบุญส่ง

(บุญส่ง : 50 - 51)

3.2 ความสำคัญของการศึกษา

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเรื่องความสำคัญของการศึกษาในวรรณกรรม เรื่อง พี่ชาย และบ้านไร่ชายแดน ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาว่าทำให้ไม่ลำบากและมีโอกาสที่จะทำงานที่ดีต่อไปในอนาคต การมีความรู้สามารถมีโอกาสเลือกงานได้ดีกว่าคนอื่น ดังเช่นที่องอาจได้สอนน้องๆ ให้เห็นความสำคัญของการศึกษามีประโยชน์

ตัวอย่าง

พอลงนอนเรียบร้อยแล้ว กล้าหาญเอ๋ยขึ้นมาว่า

“อยากดูทีวีเหมือนบ้านคนอื่น ๆ เขามั่ง”

“ต้องขยันเรียนหนังสือ” องอาจบอกต่อไปว่า “พอเราเรียนจบเราทำงานได้ มีเงินเหลือเราอยากได้อะไรเราก็ซื้อมาได้”

“ถ้าแก่โรงสีที่เราไปทำงานด้วยแถมไม่เห็นได้เรียนหนังสือเลย ทำไมเขาทำงานและมีเงินได้ตั้งมากมาย” กล้าหาญแย้ง

ระรินจึงว่า “ป่าเฮียงแถมก็ไม่ได้เรียนเหมือนกัน ใครเป็นหนี้ค่าก๋วยเตี๋ยวแกเอาถ่าน ชีตที่ข้างฝาไว้”

องอาจจึงว่า “ก็ถูก ไม่เรียนก็หาเงินได้ แต่ถ้าเราเรียนเราจะหาได้ดีกว่าโอกาสที่เราจะหางานทำก็มีมากกว่าด้วย”

(พี่ชาย : 26 - 27)

นอกจากนี้ ในตอนท้ายของเรื่องพี่ชาย นางไฉน ปริญญาธวัช ยังเน้นย้ำแนวคิดในเรื่องของการศึกษาให้เยาวชนเห็นประโยชน์และความสำคัญของการได้เรียนหนังสือว่าเมื่อตั้งใจเรียนหนังสือก็จะประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างที่องอาจ ระริน และระรวย มีการงานที่ดีมีเงินทองร่ำรวยมีคนนับหน้าถือตา เป็นแบบอย่างให้กับคนทั่วไป แตกต่างจากกล้าหาญที่ไม่ได้เรียนหนังสือที่ต้องยอมรับความเป็นอยู่ที่พอตัวไม่สามารถเซ็ดหน้าชูตาได้เหมือนคนอื่น ดังเช่น การประสบความสำเร็จขององอาจ ระริน ระรวยและชาญชัยที่มุ่งมั่นในการเรียนจนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

ตัวอย่าง

องอาจเรียนจบปริญญาตรีทางวิศวกรรมเหมืองแร่ แล้วได้ทุนไปเรียนต่อต่างประเทศจนได้ปริญญาเอก กลับมาทำงานที่กระทรวงอุตสาหกรรม...

ระรินเรียนเกษตรฯ จบแล้วได้ไปเรียนต่อต่างประเทศอีกจนได้ปริญญาเอก บัดนี้มาทำงานเป็นผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยเกี่ยวกับพืชผัก เธอแต่งงานกับเพื่อนนักเรียนที่เรียนจบมาพร้อมๆ กันปัจจุบันนี้มีบ้านส่วนตัวอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรใกล้ๆ กับที่ทำงานในกรุงเทพฯ มีลูกชายหญิงรวมสี่คน

ระรวยได้เป็นหมอย่างหมอสาวตรีจริงๆ แต่งงานกับหมอและทั้งคู่ถูกส่งไปสอนที่มหาวิทยาลัยสงขลฯ ระรวยมีลูกสามคนไปอยู่ไกลพี่น้องกว่าเพื่อน

...

ชีวิตของทุกคนประสบความสำเร็จ และเป็นสุข เขายังคิดถึงพ่อแม่และกล้าหาญมากขึ้น อยากให้อยู่เป็นสุขด้วยกัน

...

“ผมอายุไม่ยากบอก เห็นทุกคนได้ดิบได้ดี มีผมคนเดียวไม่ได้เรื่อง”

“ใช่ ก็พี่ไม่ชอบเรียนหนังสือนี่นา แต่ไม่เป็นไรหรอกพี่อยู่ที่นี้แหละขึ้นมายุ่นบดึก พี่ก็รู้แล้วว่าเราเตรียมห้องไว้ให้พี่ห้องหนึ่ง พาลูกเมียขึ้นมาอยู่เสียด้วยลูกๆ ก็คือหลานของเรา เราจะช่วยให้ได้เล่าเรียนและสงเสียให้เรียนสำเร็จไม่ต้องห่วง” ะรินว่า
(พี่ชาย : 124 - 128)

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาไว้ตอนท้ายเรื่องคือ เมื่อเด็ก ๆ ในห้องของครูชูชัยจบชั้นประถมศึกษาและต้องแยกย้ายกันไป บางคนไม่สามารถเรียนต่อได้ บางคนก็มีโอกาสได้เรียนต่อ ครูชูชัยจึงให้แนวคิดว่าการศึกษาคือเป็นสิ่งจำเป็น ต้องตั้งใจเรียน และต้องสงสารพ่อแม่ที่ต้องทำงานหนักเพื่อนำเงินมาให้ลูกได้เรียนหนังสือ จะได้มีการศึกษาต่อไปในอนาคตและจะได้เป็นที่พึ่งของพ่อแม่ คนไทยยังขาดความกระตือรือร้นในการหาความรู้ใส่ตัว ทั้งยังไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษา โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นหลังซึ่งจะรับผิดชอบบ้านเมืองต่อไปต้องเห็นความสำคัญของการศึกษา

ตัวอย่าง

“ส่วนคนที่เรียนต่อครูขอให้ตั้งใจเล่าเรียนให้เหมือนเมื่อครั้งที่เรียนกับครูนะ สงสารพ่อแม่ของเราต้องทำงานหนักในไร่นานกว่าจะได้เงินทะเลาะบาทไปสงเสียให้เราเรียน วางจากเวลาเรียนกลับมาบ้านมาช่วยท่านทำงานอย่าหลงผิดอย่างบางคน เขาถือว่าเขาเป็นนักเรียนชั้นสูงมาทำงานต่างๆ ไม่ได้ ไม่มีงานอะไรต่ำอะไรสูง งานที่สุจริตทุกอย่างเราต้องทำได้อย่างขยันหมั่นเพียร

“พยายามเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่เราเรียนได้ ไม่ต้องกลัวว่าเรียนจบแล้วไม่มีงานทำ เราสร้างงานของเราเองก็ได้ เมืองไทยยังต้องการคนมาช่วยพัฒนาสังคมอีกมากนัก คนไทยเราแต่เดิมไม่กระตือรือร้น ขวนขวายหาความรู้ใส่ตัว ไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษา เราเลยกลายเป็นชาติด้อยพัฒนาไป ยังไม่รู้สึกตัวเลยยังสนุกกันไป เล่นหยอ บ้าง กินเหล้า บ้าง สูบยาเสพติด บ้าง นึกดูนะปล่อยไปอย่างนี้ต่อไปจะเป็นอย่างไร”

(บ้านไร่ชายแดน : 123 - 124)

จากตัวอย่างข้างต้น นางไฉน ปริญญาธวัช ได้ให้ตัวละคร เช่น ครูชูชัย เป็นตัวละครที่ถ่ายทอดความคิดให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ นางไฉน ปริญญาธวัช ได้นำเสนอผ่านวรรณกรรมสำหรับเยาวชนทั้ง 5 เรื่องนี้ทำให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจถึงการศึกษาที่อยู่ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนได้ต้องแท้ รวมทั้งตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษา นางไฉน ปริญญาธวัช เป็นนักเขียนที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จากการเป็นครูที่มีศรัทธาในอาชีพ รักและห่วงใยต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนอย่างจริงจัง จึงพยายามปลูกฝังให้เยาวชน

เกิดความรักและสนใจในการศึกษาเล่าเรียน พยายามสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว มิใช่เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว หรือเพื่อพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจหรือความก้าวหน้าในชีวิตการทำงานเท่านั้น แต่สนใจ ประโยชน์ มุ่งการณ์ไกลว่า หากเยาวชนได้รับการศึกษาแล้ว พวกเขาจะได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านต่างๆ สามารถเรียนรู้และเข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น การศึกษาจะสร้างเสริมและพัฒนาให้เยาวชนเป็นผู้มีความรู้และสติปัญญาพร้อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

ถึงแม้ว่าวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช จะเขียนขึ้นมาหลายปีแล้วแต่ถือได้ว่าสามารถร่วมยุคสมัยกับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการศึกษาในปัจจุบันนี้ให้ความสำคัญและเปิดกว้างกับการศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแนวคิดที่ นางไฉน ปริญญาธวัช นำเสนอก็คือว่าสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพราะมุ่งให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามความสนใจและความถนัด ฝึกฝนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ช่างสังเกต จดจำและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องมีการอยู่ร่วมกัน เพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากภายในสังคมย่อมเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกัน ดังนั้นจึงต้องมีกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นร่วมกัน เพื่อสร้างความสงบและเรียบร้อยให้สังคม รวมทั้งให้สมาชิกภายในสังคมเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

เยาวชนถือเป็นสมาชิกหนึ่ง of สังคมที่จะมีส่วนในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป ในภายภาคหน้า ดังนั้นเยาวชนจึงควรรู้จักบทบาทและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในฐานะที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมที่ นางลักษณ ทองอยู่ (2548 :16) ได้กล่าวถึงคือ

1. การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามสถานภาพบทบาทและหน้าที่ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เช่น ขับรถและปฏิบัติตามกฎจราจร เสียภาษีตามที่รัฐบาลกำหนดไว้

2. การทำงานเพื่อสังคม พลเมืองดีย่อมเห็นความสำคัญของส่วนรวมโดยตระหนักว่าถ้าส่วนรวมเสียหายจะมีผลกระทบถึงส่วนตัว ดังนั้นสังคมที่พัฒนาจึงประกอบด้วยบุคคลที่มีจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวมสูง

3. การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสังคม ทั้งก่อให้เกิดความรักความสามัคคีภายในหมู่คณะ เป็นการร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า

จากแนวทางดังกล่าวจะทำให้สังคมมีการพัฒนาในตัวบุคคล หากสมาชิกในสังคมรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตน รวมทั้งเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อสังคมมีการพัฒนา ก็จะส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาตามลำดับเพราะสังคมเป็นหน่วยย่อยหนึ่งของประเทศที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อมมีปรากฏอยู่ 6 เรื่องได้แก่ บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว บุญส่ง หนูน้อยกลอยใจ พี่ชายบ้านไร่ชายแดน แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4.2 ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน
- 4.3 การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2542 : 205 - 206) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การตามระวังรักษาป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาดเหมาะสมและยาวนานที่สุด คำว่า "อนุรักษ์" สามารถแบ่งออกได้ 2 ระบบคือ

1. การสงวนและหวงห้าม หมายถึง การอนุรักษ์ในลักษณะนี้ต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด และเข้มงวดกวดขันกับการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ซึ่งในกรณีนี้จะต้องพิจารณาทั้งแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเอง เพราะเมื่อเกิดการทำลายแล้วจะเป็นการยากในการที่จะฟื้นฟูให้มีสภาพเหมือนเดิมได้

2. การอนุรักษ์ จำเป็นจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดถึงสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อจะนำทรัพยากรธรรมชาตินั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยในการผลิตและการพัฒนาอุตสาหกรรมต่างๆ ภายในประเทศ เมื่อคนในประเทศใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติมากและไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากร ใช้กันอย่างฟุ่มเฟือยไม่รู้คุณค่า ทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติเริ่มขาดแคลน ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรพลังงาน เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรมต่างๆ ก็มีการทิ้งของเสียต่างๆ เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ สารพิษต่างๆ ที่ถูกทิ้งไว้ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างมากมายจนเป็นปัญหาระดับต้นๆ ของประเทศ ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการรักษาและคุ้มครองคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น

สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม) ขึ้นมาเพื่อรองรับและควบคุมดูแลรวมทั้งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การปลูกฝังให้เยาวชนและคนในชาติเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรเริ่มกระทำ

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่มีแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมี 3 เรื่อง คือ หนูน้อยกลอยใจ หนูแพงที่รัก และ แม่...ได้ผู้มาแล้ว

หนูน้อยกลอยใจ

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักคุณค่าของธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัวเห็นความสำคัญและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าเช่น ใช้พินแทนแก๊ส

ตัวอย่าง

“ลูกๆ เขาอยากให้เราใช้เตาแก๊สนะค่ะ คุณจะแก้วยังไง” แม่จันทาม เธอเองก็อยากจะรู้เหตุผลเหมือนกัน

ครูทองจึงเอ่ยว่า “หม้อดินกับไฟฟืนนี้เป็นของคุณกับคนไทยมาแต่สมัยพันปีแล้ว เราใช้ตามๆ กันมาโดยไม่ได้คิดถึงคุณค่าจนกระทั่งอิทธิพลฝรั่งเข้ามา เรามีหม้อที่ทำด้วยโลหะใช้กันมากและทั่วบ้านทั่วเมืองไปหมด เราเลิกใช้ฟืนเพราะในเมืองไม่มีฟืนใช้จึงเปลี่ยนไปใช้ถ่าน ต่อมาถ่านแพงเพราะป่าไม้หมด เขาหันไปใช้แก๊สแทน เราทำตามสมัยและเหตุผลของความขาดแคลน สำหรับพวกในเมือง แต่ที่บ้านเราเนี่ย เรายังมีฟืนใช้อีกมากมายแม้ตลอดชีวิตของลูกเราก็ยังไม่ขาดเพราะเราปลูกต้นไม้ไว้มากมาย ตัดเอากิ่งก้านของมันมาทำฟืนใช้ได้ ลูกทราบไหมว่าต้นไม้มียางในเนื้อไม้ ขณะที่เผาไหม้ กลิ่นยางจะออกมาด้วย มันจะคลุกเคล้าเข้าไปในเนื้อข้าวหรือกับข้าวที่เราปรุงด้วยทำให้มีกลิ่นหอมและใช้ไฟฟืนนั้นเรา จึงได้รสของดินและกลิ่นของฟืนด้วยจึงหอมผิดกว่าข้าวที่หุงด้วยหม้อไฟฟ้าซึ่งไม่มีกลิ่นอะไรเลย เราจะไม่คิดถึงว่าคนในกรุงมากมาย ลูกทราบไหม”

(หนูน้อยกลอยใจ : 8 - 9)

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้จักคุณค่าของธรรมชาติที่อยู่ใกล้ตัวว่ามีประโยชน์ดังที่แม่หนูนางสอนให้หนูแพงรู้จักคุณค่าประโยชน์ของไผ่ที่สามารถนำมาทำประโยชน์ได้มากมาย เช่น หน่อไม้ทำเป็นอาหาร ลำต้นสร้างที่อยู่อาศัย หรือทำเครื่องเรือน เป็นต้น

ตัวอย่าง

“โอ้ พ่อโกรธแทบตาย แต่แม่ดีใจแทบตาย ทำไมจ๊ะ”

แม่จึงบอกว่า “นี่เราแต่งดีแล้วนะ พอฝนตกมันจะแตกหน่ออ่อนๆ เราก็จะขุดเอาหน่อไม้มากินได้ โดยเราไม่ต้องปลูกนะไม่ดีหรือ เถาหญ้านางก็มีถกเอามาต้มกับหน่อไม้ใส่พริกใส่ปลาร้านิดหน่อย ถ้ามีปลาสดหรือปลาย่างแกะใส่ลงไปอีกนิดก็จะพากันอร่อยจนวางไม่ลง จะพากันร้องขอกินซ้ำแล้วซ้ำอีก เมื่อกินไม่ไหวเราก็จะเอามาหั่นเคล้าเกลืออัดใส่ให้ไว้เป็นหน่อไม้ต้องเก็บไว้กินได้นานๆ หรือจะต้มแล้วฉีกเป็นฝอยๆ ตากแดดไว้มากๆ พอเราไปตลาดเอาไปขายก็จะได้เงินใช้ไม่มากนักน้อย”

“ดีจังนะแม่” หนูแพงซึกเห็นจริงตามที่แม่พูดทุกอย่าง แม่หนูนางยังไม่จบแค่นั้น แถมอีกว่า “ถ้าเราปลูกข้าวเหนียวได้มั่งแม่จะทำข้าวหลามให้เอ็งกินอร่อยๆ แต่ต้องไปหามาพร้าวมาใช้นิดหน่อย ที่หมู่บ้านทุ่งขนานเห็นมะพร้าวหลายต้น”

“ใส่ถั่วดำด้วยนะแม่ หนูชอบ”

“เออ ถั่วเราก็มีจะไปยากอะไร” แม่หนูนางหวนคิดถึงลูกชายคนโตที่ยังอยู่ที่บ้านโนนอดขึ้นมาจึงเอ่ยว่า “แม่คิดถึงหนูพูน พอมันเรียนจบแล้วแม่อยากให้มันเรียนช่างไม้ แม่เห็นคนเขาทำโต๊ะทำเตียงด้วยไม้ฝีมือสวยดี เบาดีด้วย ยกย้ายได้ง่ายกว่าไม้เนื้อแข็ง คงจะทำขายได้ไม่รู้กี่ปี ต้นไม้เราก็มีอยู่ทั้งป่า” แม่ฝันหวาน

“โอ๊ย เอาอีกแล้ว หนูแพงฟังแม่เพลินและฝันหวานตามแม่ไปด้วย จึงไม่ทันได้ระวังมือหนามไม้เกี่ยวแขนเสียจนเลือดหยดตึง ๆ มันกำลังเที่ยงอยู่ด้วย”

แม่เก็บใบสาบเสื่อมาขยี้ ๆ ถูลงตรงแผลแล้วก็เป่าเพียงหายใจเหมือนเมื่อเรายังเล็ก ๆ ไปไม้รากไม้ในป่า หลายอย่างใช้เป็นยาได้ คนอยู่บ้านป่าไกลหมอ ไกลโรงพยาบาลเขาก็ต้องช่วยตัวเองไปตามมีตามเกิด เขาจึงต้องเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัวเขาเพื่อความอยู่รอด

(หนูแพงที่รัก : 24 - 25)

ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรานั้นมีประโยชน์มากมายหากเรารู้จักนำมาใช้ได้อย่างคุ้มค่าและไม่ฟุ่มเฟือย วรรณกรรมสำหรับเยาวชนทั้ง 2 เรื่องถือเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของต้นไม้และไม้ โดยสื่อสารจากคำพูดของตัวละครซึ่งเยาวชนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้และเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับทราบ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนเห็นความสำคัญและมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แม่...ได้ผู้เฒ่าแล้ว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาของภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น ผู้เขียนได้นำเหตุการณ์ที่เกิดวาตภัยครั้งใหญ่ในประเทศไทยที่จังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2532 ที่ต้องประสบกับภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ ถือว่าเป็นภัยร้ายแรงผู้คนต้องสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันมาก ภัยธรรมชาติดังกล่าวย่อมเป็นตัวอย่างให้เยาวชนได้ตระหนักถึงภัยอันตรายที่เกิดจากธรรมชาติ ถึงแม้มนุษย์จะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถตรวจวัดความผิดปกติและภัยที่

เกิดขึ้นก็ไม่สามารถยับยั้งได้ ดังนั้นสิ่งที่จะแก้ไขและทำให้ความรุนแรงของภัยธรรมชาติลดน้อยลงจึงควรปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนและคนไทยรักและหวงแหนธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่าง

“คิดไปอีก หนูว่ามันคงเป็นวงเวียนของโลก เวลานี้คนเกิดมามากทำลายทรัพยากร ทำลายธรรมชาติกันมากขึ้น เขาบอกว่าโลกเราจะร้อนขึ้นจากเดิมถึงสามองศา ภายในชั้นบรรยากาศที่ห่อหุ้มโลกไว้เหมือนผ้าห่มนี้ มันจะร้อนขึ้นทุกวัน วันที่เกิดจากการเผาไหม้แผ่ไปในอากาศหนาแน่นขึ้น จะทำให้น้ำแข็งที่จับหนายู่ที่ขั้วโลกทั้งสองละลาย ระดับน้ำทะเลก็จะค่อย ๆ สูงขึ้น ๆ น้ำจะท่วมโลกอีกครั้ง อย่างที่ผมเคยท่วมมาแล้ว มนุษย์จะไม่มีที่หนี นอกจากจะรีบต่อเรือใหญ่เหมือนเรือของโนอาแต่คงอีกนานหรือจะแม่ ถ้ามนุษย์เรารีบแก้ไขเสียโดยเร็วช่วยกันปลูกต้นไม้มากขึ้นเพื่อต้นไม้จะได้ช่วยดูดซับ คาร์บอนเหล่านั้นไว้และเลิกปล่อยคาร์บอนเสียที”

“หนู แล้วเวลาแม่หุงข้าว แม่ชอบใช้ฟืนนี่นา” แม่แพงชักวิตก

“หุงข้าวด้วยฟืนนะไม่เท่าไรหรอกคะแม่ ควันพิษจากน้ำมันจากถ่านหินนั้นมันชิวะมันร้ายมาก ทำยังไงก็แก้ไม่ได้ นอกจากจะกลับไป เป็นมนุษย์สมัยหินกันใหม่”

(แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว : 42)

ข้อความข้างต้น เน้นการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเช่นต้นไม้ใช้ทำยา เป็นอาหารและเครื่องใช้ รวมทั้งตระหนักถึงภัยและผลกระทบต่อมนุษย์ เมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย สิ่งที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ผู้เขียนต้องการให้วรรณกรรมเยาวชนเป็นสื่อในการกระตุ้นให้เยาวชนมีจิตสำนึก เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4.2 ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน

ผู้เขียนมีแนวคิดในการปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักหน้าที่และบทบาทของตน โดยเริ่มจากสิ่งอยู่ใกล้ ๆ ตัว หน้าที่และบทบาทหลักของเยาวชน คือการศึกษาหาความรู้ การเรียนหนังสือ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่เยาวชนทุกคนควรกระทำอย่างเต็มความสามารถ เมื่อเยาวชนสำนึกในหน้าที่และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนแล้ว ก็สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางฉวี ปริญญาธวัช ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในด้านความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน มีปรากฏอยู่ 2 เรื่อง ได้แก่ พี่ชาย และบ้านไร่ชายแดน

พี่ชาย

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของเยาวชนในเรื่องของการศึกษาเล่าเรียน โดยให้ครูใหญ่ที่ถือเป็นผู้ปกครองได้ชี้แนะแนวทางให้องอาจ รู้จักหน้าที่ของตน ให้ตั้งใจเรียนให้มาก เมื่อจบแล้วจะได้ทำงานที่ตั้งใจไว้

ตัวอย่าง

...ปีนี้ครูตั้งใจว่าจะขอทุนเรียนชั้นมัธยมให้เธอ เพราะคะแนนของเธอดีมากตลอด จำวันนะ ครูท่านสอนกันมาว่าเมื่อเลิกเรียนหนังสือ ใหญ่ขึ้นทำงาน เธอต้องรู้หน้าที่ของเด็กคือเรียน ตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด เรียนจบแล้วจะได้ทำงาน แล้วก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุด นั่นแหละเราจึงจะเป็นคนที่สมบูรณ์ บ้านเมืองเราทุกวันนี้วุ่นวายมากเพราะเด็ก ๆ ไม่อยากเรียนหนังสือแต่อยากได้ปริญญา คนไม่ยอมทำงานแต่อยากรวย เพราะมีของต่าง ๆ มากมายใจให้อยากได้มากขึ้น เมื่อเป็นอย่างนี้ก็เกิดลำบากขึ้น คือการทุจริตต่าง ๆ นักเรียนกลัวสอบไม่ได้ก็ซื้อข้อสอบกันแพง ๆ คนก็หาข้อสอบมาขาย หาไม่ได้ก็หลอกลวง วุ่นวายกันในวงการศึกษา....

(พี่ชาย : 80)

จากตัวอย่างข้างต้นที่ครูใหญ่แนะนำชี้ให้เห็นความสำคัญของหน้าที่และบทบาทของเด็กและเยาวชนว่าควรเรียนหนังสือ เมื่อเติบโตก็ต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำงานตามลำดับ หากมีใครละเลยต่อหน้าที่และบทบาทที่ได้รับและฉวยโอกาสหาความสุขสบายโดยไม่ต้องทำหน้าที่นั้น ๆ สังคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องก็จะเต็มไปด้วยความเดือดร้อนและวุ่นวาย

นอกจากจะให้เยาวชนรู้และตระหนักในหน้าที่และบทบาทของตนในฐานะที่เป็นนักเรียนซึ่งต้องเรียนหนังสือ ผู้เขียนยังสนับสนุนให้เยาวชน ผู้ที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตเตรียมรู้ในเรื่องของระบอบประชาธิปไตยซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองประเทศ สิ่งที่เยาวชนควรเรียนรู้คือหลักการและหน้าที่ของตนเองเมื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนเสนอแนวคิดในการสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนในเรื่องเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่เยาวชนควรเรียนรู้

ตัวอย่าง

วันหนึ่ง ครูวิภา เข้าไปสอนในชั้นประถมหกเป็นชั่วโมงพิเศษเรื่องประชาธิปไตย ครูเริ่มเกริ่นว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมานานตั้งห้าสิบกกว่าปีแล้ว แต่ประชาชนยังไม่เข้าใจเลยว่าประชาธิปไตยคืออะไรกันแน่ ครูจึงอยากจะให้นักเรียนเข้าใจให้ดีเพื่อจะได้ไปคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้เลือกผู้แทนราษฎรถูกต้อง”

นักเรียนชายคนหนึ่งแกก่อนข้างจะทะเล้นรีบถามทันทีว่า

“ครูครับเบอร์ไหนดี”

“ฟังก่อนซิจะ แล้วไปพิจารณาว่า คนไหนดี” ครูดู นายคนทะเล้นเขาทำคอดหด ครูวิภาดูไม่เหมือน ครูชูชัย สอนทั้งสนุก ทั้งใจดี

แล้วครูวิภาพูดถึงหลักสำคัญของประชาธิปไตยว่า

“การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ การปกครองประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน”

หมายความว่า ประชาชนปกครองกันเองเพื่อผลประโยชน์และความผาสุกของตนเอง แต่ประชาชนเมืองไทยมีตั้งห้าสิบล้าน ทุกคนจะใช้อำนาจปกครองไปนั่งอยู่ในสภาที่ไม่มีที่ให้นั่ง เราจึงจำเป็นต้องเลือกผู้แทนของเราเข้าไปคนหนึ่งหรือหลายคนตามแต่จังหวัดที่เราอยู่นี้มีประชาชนหนาแน่นแค่ไหน ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้มีผู้แทนได้คนหนึ่งต่อพลเมืองสองแสนคน ผู้แทนนี้จะเข้าไปทำหน้าที่แทนเราในการปกครองประเทศ

“ผู้แทนจะปกครองอย่างไร เรามีพรรคการเมือง ถ้าพรรคใดมีคนของพรรคชนะการเลือกตั้งเข้าไปมากก็จะได้รับหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล หัวหน้าพรรคจะทำหน้าที่เป็นนายกรัฐมนตรี แบ่งหน้าที่ให้คนของตนเข้าไปควบคุมงานตามกระทรวงต่างๆ เรียกว่ารัฐมนตรี

“คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่ควบคุมงานบริหารของประเทศให้ดำเนินไปตามนโยบายของตน

“ส่วนพรรคการเมืองที่ไม่ได้เป็นรัฐบาลก็ต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน คอยดูแลสอดส่องแทนพวกเราว่า งานของรัฐบาลสิ่งไหนไม่ดีหรือยังบกพร่องก็ขอให้รัฐบาลแก้ไขให้ดี”

“การที่เราต้องเลือกคนแทนเราไปก็เพราะเราเองอาจจะไม่มีความรู้ความสามารถดีพอจะทำหน้าที่นั้นเองได้ เราจึงต้องเลือกคนดีมีความรู้ มีความสามารถให้เข้าไปทำงานนั้นจึงเรียกเขาว่าผู้แทนราษฎร เขาจะต้องมีจิตใจกว้างขวางยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นถ้าดีก็รับเอามาปรับปรุงการงานบ้านเมืองก็จะเจริญรุ่งเรือง ประชาชนก็จะอยู่เย็นเป็นสุขแต่บ้านเมืองเราทุกวันนี้ยังขาดคนที่มีวิญญูณเป็นประชาธิปไตยแท้ เมื่อได้เข้าไปในสภาแล้วเขาสลิมหน้าที่ที่แท้จริงหมดเลย ส่วนใหญ่ก็จะจ้องหาโอกาสกอบโกยกัน เรียกทุนคืนตอนหาเสียงต้องจ่ายไปมาก เขาจะต้องหาทำไรเอาไว้สมัครคราวต่อไปอีก การที่รับเงินเขามันไม่ดีตรงนี้ ผลสะท้อนมาถึงเรามันร้ายมาก”

“ต่อไปพวกเธอก็จะต้องรับภาระดูแลบ้านเมืองแทนคนแก่ๆ ซึ่งกำลังจะตาย”

จากตัวอย่างข้างต้นในเรื่อง บ้านไร่ชายแดน ผู้เขียนได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยผ่านตัวละครคือครูวิภา เพื่อให้เยาวชนและผู้อ่านทำความเข้าใจในขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยว่าหลักสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการปกครองประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน เพราะเยาวชนเป็นประชาชนคนหนึ่งของประเทศจึงต้องมีหน้าที่เลือกผู้แทนราษฎรเพื่อไปทำหน้าที่แทนเราในรัฐสภา โดยผู้แทนราษฎรที่เยาวชนควรจะต้องเลือกต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และมีผลงานที่ดีคือพยายามแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนเดือดร้อนให้หมดสิ้นไป

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเสนอแนะปัญหาที่เกี่ยวข้องในระบอบประชาธิปไตยว่ามีผู้แทนราษฎรบางคนกระทำตนไม่เหมาะสม เข้าไปเป็นผู้แทนราษฎรเพื่อหวังกอบโกยผลประโยชน์ ดังนั้นเยาวชนจึงควรมีส่วนในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ในสภาพภาคหน้าหากมีโอกาสได้ทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรก็จะได้ทำหน้าที่ที่เหมาะสมและถูกต้อง หรือถ้าได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนราษฎร เยาวชนจะได้ใช้วิจารณญาณในการเลือกและสามารถเผยแพร่และแนะนำเรื่องของระบอบประชาธิปไตยให้แก่ผู้อื่นได้

4.3 การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย

วาทสนา บุญสม (2548 : 201) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมไทยเป็นแนวกำหนดวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทย เพราะสังคมไทยมีวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามทั้งทางด้านวัตถุ ทางด้านจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระบรมราชาบาทจากพระมหากษัตริย์ ภาษาและวรรณคดีไทย ศิลปกรรมทางด้านต่างๆ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนจรรยาบรรณแบบไทย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทยให้เจริญมั่นคงสืบไป

ประสิทธิ์ กาศย์กลอน; และ นิพนธ์ อินสิน (2528 : 4 - 6) กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไทยไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้นแล้วตกลงยอมรับร่วมกันในกลุ่มสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นนั้นย่อมตอบสนองความต้องการในชีวิตของมนุษย์เอง
2. เป็นสิ่งที่คนแต่ละรุ่นสืบทอดกันต่อๆ มา วัฒนธรรมที่สร้างขึ้นจะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง การถ่ายทอดนี้เกิดขึ้นด้วยการเรียนรู้ ทั้งจากการเรียนรู้โดยตรงและโดยอ้อม
3. เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมที่คนรุ่นหลังรับสืบทอดเป็นมรดกมาจากคนรุ่นก่อนส่วนหนึ่งอาจจะได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงก็เพื่อความเหมาะสมให้ทันกับสภาพแวดล้อมของชีวิตที่เปลี่ยนแปลงใหม่
4. เป็นสิ่งที่มีระดับ มีความแตกต่างกันในกลุ่มย่อยๆ วัฒนธรรมไทยมีหลายระดับแตกต่างกันไปตามวัย ตามเพศ ตามท้องถิ่น ตามอาชีพ

วัฒนธรรมประเพณีไทยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยควรเรียนรู้และเห็นความสำคัญ รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกให้กับลูกหลานไทยได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีไทยที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามของชาติไว้มากมายตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน หากผู้ใหญ่ในประเทศละเลยสิ่งเหล่านี้ เยาวชนในวันข้างหน้าจะไม่เห็นความสำคัญและไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและประเพณีไทย เพราะวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแพร่หลายในประเทศกันมาก

การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นสิ่งที่เยาวชนและคนไทยทุกคนควรตระหนักถึงและเห็นความสำคัญ รวมถึงการอนุรักษ์ให้คงอยู่ตลอดไป เพราะถือได้ว่าวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของประเทศ ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ได้เสนอแนวคิดเรื่องของการรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณี 2 เรื่องได้แก่ บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว และบุญส่ง

บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว

ผู้เขียนเสนอแนวคิดให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีไทยในท้องถิ่นของชาวจังหวัดสุโขทัยหรือชาวไทยพวนที่มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน เช่น ประเพณีงานบุญสลากภัต และพิธีทำในงานศพ

ตัวอย่าง

“บุญเดือนหก นอกจากวิสาขบูชาแล้วเราก็ทำสลากภัต ปีไหนมีเดือนแปดสองหน จึงจะเลื่อนไปทำเดือนเจ็ด เรามีมะม่วง ก็ทำข้าวเหนียวมันมะม่วง ขนมหักหน้า ขนมหอมแกง ขนมหั่น มะพร้าวแก้ว พวกนี้อะไรก็ได้กับบุหรี 4 มวน ไม้ขีดหนึ่งกล่อง เงิน น้ำหนึ่งขวด แก้วหนึ่งใบ เสื้อหนึ่งผืน กระจอนหนึ่งลูก จัดไปวัดพร้อมกับอาหารคาวอะไรก็ได้ทำบุญแล้วก็เอาขนมห่อไปตองตึงเอาไปแจกตามบ้านญาติที่อยู่คนละหมู่บ้าน ทั้งสี่หมู่บ้านเราเป็นพี่น้องกันทั้งนั้น ทำกันคนละวัน หมู่ไหนทำวันใดก็ทำพร้อมกันหมด พอวันหมู่บ้านอื่นทำเขาก็เอามาแจกเราได้กินอ้อม เราแจกเขา เขาแจกเรา เราอยู่กับมาอย่างนี้แหละคุณ”

“น่ารักจัง ผูกน้ำใจด้วยการให้ไม่รับของเขาข้างเดียว” จันทิมาว่า พ่อใหญ่ยิ้มได้ทำเห็นแม่ใหญ่หาหมากกินอีกคำรีบตัดหน้าเล่าต่อไป

(บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว : 36 - 37)

“สรุปแล้ว กำก็คือการหยุดงานทั้งปวง ประกอบการบุญทางศาสนา อุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเทวดาใช้ไหมคะ” จันทิมาทถาม

“จะว่าอย่างนั้นก็ได้อ เวลามีคนตายที่หมู่บ้านไหน คนหมู่บ้านนั้นต้องกำหมดเลย กำ เฉพาะในงานบ้าน เช่นทอดผ้า ตำข้าว แต่งานนอกบ้านก็ทำปกติ ถ้าศพยังอยู่บนเรือนเขาจะเอาซากตำข้าวพาดไว้ที่บันไดคั่นที่หนึ่งจากข้างล่าง เมื่อศพลงเรือนไปเผาหรือฝังแล้วก็ต้องกำอีกสามวัน ระหว่างกำตอนกลางคืนหนุ่มสาวไม่มีธุระอันใดก็พากันไปอยู่เป็นเพื่อนบ้านที่มีคนตาย เล่นกีฬาในร่มต่างๆ

ฉันก็มาอุทานว่า “อ๊วยตาย” ฉลาดจังท่านที่คิด ถ้า อันนี้แหละนั่นคืออุบายอันแยบคายให้ทุกคนไป
อยู่เป็นเพื่อนเจ้าของงานศพนั่นเอง คนทั้งหมู่บ้านกำหนดนั้นแสดงถึงความพร้อมเพียงสามัคคี”

(บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว : 40)

จากสองตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นนี้เป็นวัฒนธรรม
ประเพณีที่มีคุณค่าส่งเสริมความมีน้ำใจและความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นความชาญ
ฉลาดของคนไทยในสมัยก่อนที่สั่งสมวัฒนธรรมไทยที่ดีงามเช่นนี้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอด

บุญส่ง

ผู้เขียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้คุณค่าในความเป็นไทยและภาคภูมิใจที่เกิดในผืน
แผ่นดินไทย โดยใช้คำบอกเล่าของตัวละครเช่นบุญส่งที่ได้ไปอยู่ต่างประเทศได้มาบอกเล่าถึงการใช้
ชีวิตในต่างประเทศว่าไม่ได้อยู่สบายอย่างที่คนอื่นคิด ประเทศไทยนั้นสุขสบายที่สุดแล้ว

ตัวอย่าง

“ผลไม้ของฝรั่งอร่อยไหมพี่”

“บางอย่างก็อร่อย มันมีน้อยอย่างแต่สู้ของไทยเราไม่ได้หรอก ของเรามีผลไม้อร่อยๆ ทอยออก
กันตลอดปี เช่น มะม่วง ขนุน ละคร ลำไย ทุเรียน พวกนี้พี่ว่าที่ไหนก็สู้เมืองไทยของเราไม่ได้
พวกเราที่ไปที่โน่นทุกคนคิดถึงและอยากกลับมาอยู่เมืองไทยที่แสนสุขแสนสบายของเรา”

“สบายยังไงพี่”

“เมืองไทยเราอากาศสบายแทบตลอดปี หนาวกับร้อนไม่ต่างกันมากมาย มีเสื้อตัวเดียวอาจจะใส่
ได้ตลอดปี เมืองฝรั่งไม่สบายอย่างนี้หรอก เวลาหนาวหิมะตกเต็มบ้านเต็มเมือง ไปทางไหนก็แสน
ลำบาก หนาวจนเป็นน้ำแข็งนั่นแหละ เวลาออกไปนอกบ้านก็ต้องใส่เสื้อใส่หมวก ถุงมือ ถุงเท้า อย่าง
หนาที่สุด อยู่ในบ้านก็ต้องมีท่อทำความอุ่นเข้าไปทุกห้องมายังนั้นก็หนาวแทบแย่”

“ไม่ต้องซื้อน้ำแข็งกินอย่างบ้านเรา ทำไมจะไม่ดีนะ” น้องคนหนึ่งเอ่ยขึ้น พวกผู้ใหญ่พากันหัวเราะ

“แล้วหน้าร้อนล่ะ เป็นยังไงมั่ง” พ่อถาม

“เวลาร้อนก็ร้อนสุดจิตสุดใจเขี้ยวพอ แทบจะไม่อยากนุ่งผ้าถุงผ้อนกัน” บุญส่งตอบ

“มีน้ำล่ะ แม่เห็นรูปในหนังสือ พวกฝรั่งผู้หญิงเอาผ้าเปียะไว้ฉีดเดียวไปนอนตามชายหาด” แม่ว่า
บุญส่งกล่าวต่อไปว่า

“เมืองเราเป็นสุขทั้งอุดมสมบูรณ์อย่างนี้แหละแม่พวกนั้นจึงพากันหวงและหวงเมืองไทยเหลือเกิน
กลัวจะล่มจมไปไม่รอดอย่างพวกใกล้เคียงนี้”

(บุญส่ง : 92 - 93)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนปลุกฝังให้เยาวชนรักและภูมิใจในผืนแผ่นดินไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์ของอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย สภาพอากาศ และมิตรไมตรีของคนในชาติที่มีให้กัน หากเยาวชนของชาติไม่ช่วยกันรักษาและสืบทอดความเป็นไทยแล้ว อาจทำให้ประเทศชาติและวัฒนธรรมของชาติที่สั่งสมมาเป็นเวลานานสูญสิ้นไป และทำให้เอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย ต้องสูญสลายไปด้วย

จากแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช ทั้ง 4 แนวคิด คือแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวคิดต่างๆ เหล่านี้เป็นแนวทางและแบบอย่างที่ดีที่ผู้เขียนพยายามจะปลุกฝังให้เกิดกับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนมีทักษะในการพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม เตรียมพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติที่มีคุณภาพในอนาคต การเสนอแนวคิดดังกล่าวผ่านเนื้อหาที่สนุกสนาน รวมทั้งให้ตัวละครในแต่ละเรื่องมีบทบาทในการถ่ายทอดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ชี้แนะให้เยาวชนได้มองเห็นถึงประโยชน์ และผลของการกระทำที่ดีและไม่ดี รวมทั้งส่งเสริมและแนะแนวทางให้เยาวชนรู้จักการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล โดยเยาวชนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ด้วยตนเอง

บทที่ 4

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน ของ นางใจน ปริญญาวัช

การค้นหาแนวคิดของเรื่องมีใช้สิ่งที่กระทำได้ง่ายๆ ดังที่ นพวรรณ สิริเวชกุลและปานบุญ สิริเวชกุล (2546 : 77) กล่าวไว้ว่า การค้นหาแนวคิดไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการค้นหา ผู้อ่านส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสำรวจเรื่อง ข้อขัดแย้งที่สำคัญของเรื่องหรือบางทีก็อาจจะสังเกตจากบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไป หรือบางทีก็ดูจากการตั้งชื่อเรื่องของผู้แต่ง แต่ก่อนที่จะหาสารัตถะของเรื่องที่สามารถอ่านได้ ควรอ่านเรื่องนั้นๆ ให้ละเอียดตั้งแต่ต้นจนจบ พร้อมกับทำความเข้าใจเรื่องให้อ่านให้มากที่สุด

วิธีหาแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ อิงอร สุพันธ์ุณี (2547 : 110) ที่กล่าวไว้ว่า การจะเข้าใจแนวคิดก็อาจจะต้องพูดถึง โครงเรื่อง ตัวละคร กลวิธีและภาษาที่สื่อแนวคิดนั้นๆ ออกมาด้วย เพราะแนวคิดจะปรากฏได้ก็ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนอาจจะเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร ผ่านคำพูดบรรยายหรือบทสนทนา ด้วยการพิจารณาสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเน้นให้เข้าใจแนวคิดได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดจึงนับว่าเป็นส่วนสำคัญ ที่ทำให้วรรณกรรมแต่ละเรื่องนั้นมีความน่าสนใจ มีคุณค่าต่อผู้อ่าน ซึ่งผู้เขียนแต่ละคนย่อมใช้กลวิธีหรือเทคนิค (Technique) ที่แตกต่างกันออกไป

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางใจน ปริญญาวัช ผู้วิจัยพบว่า มีกลวิธีการนำเสนอแนวคิด ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง
2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร
3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา
4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย

1. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือ การลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง โดยเหตุการณ์และเรื่องราวเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างสมเหตุสมผล ทำให้ผู้อ่านติดตามเรื่องด้วยความสนใจ เมื่ออ่านตอนหนึ่งก็อยากจะติดตามตอนต่อไปว่าเป็นอย่างไรจนถึงตอนจบของเรื่อง ผู้เขียนมักจะสื่อให้เห็นถึงสถานที่ เหตุการณ์และการกระทำของตัวละคร เพื่อใช้สร้างภาพ อารมณ์ และความรู้สึก เพื่อจูงใจให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับตัวละคร (นพวรรณ สิริเวชกุลและปานบุญ สิริเวชกุล. 2546 : 50 - 51)

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ทั้ง 10 เรื่อง พบว่ามีลักษณะของการวางโครงเรื่อง 4 ลักษณะดังนี้คือ

- 1.1 โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร
- 1.2 โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว
- 1.3 โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ
- 1.4 โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน

1.1 โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร ที่ขาดบิดาหรือมารดา และต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มุ่งหวังไว้ มี 5 เรื่อง ได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามจรุณ บุญส่ง และพี่ชาย

เขาชื่อเดช

เขาชื่อเดช ผู้ก่เรื่องโดยให้เดชอยู่ในครอบครัวที่ประกอบด้วย บิดา มารดาและน้องสาว ปมปัญหาของเรื่องคือ บิดาของเดชเสียชีวิตจากการเข้าไปช่วยเด็กชายสุรัสที่ถูกไฟดูด เดชจึงต้องพยายามหารายได้ช่วยครอบครัวด้วยการส่งหนังสือพิมพ์ ซึ่งต้องปิดบังไม่ให้มารดาและต้องหาจักรยานเป็นพาหนะ เดชได้ทำงานส่งหนังสือพิมพ์ ส่วนเด็กชายสุรัส ได้ช่วยเหลือครอบครัวของเดชเท่าที่ทำได้เพราะรู้สึกผิดกับการกระทำของตน ต่อมาสุรัสป่วยหนักจึงเปิดเผยความจริงกับบิดาของตนว่า บิดาของเดชต้องเสียชีวิตเพราะช่วยเหลือตน ดังนั้นบิดาของสุรัสจึงรับอุปการะและสงเคราะห์ให้เดชกับน้องสาวได้เรียน

การสร้างโครงเรื่องนี้ สร้างอุปสรรคให้ตัวละครเอกต้องต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเองจนกระทั่งความดีได้สนองตอบความเพียรพยายามของเขา ให้มีชีวิตที่ดีขึ้นในตอนจบ

โลกกว้าง

โครงเรื่องโลกกว้าง เริ่มจากครอบครัวหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรีที่มีลูก 4 คน ลอยและมันผู้เป็นพ่อและแม่ มีหนี้สินจากการพนัน ฐานะยากจน ลอยถูกโจรฆ่าตาย ต่อมาไม่นานมันก็ป่วยตาย ลากพี่ชายคนโตต้องหาเลี้ยงน้องๆ ทั้งสามคือ ยศ สรรเสริญ และสุข โดยรับจ้างเป็นลูกเรือประมง และพยายามศึกษาหาความรู้ทางเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่เขาใฝ่ฝัน ต่อมาพี่น้องต้องแยกจากกันเมื่อต้องขายบ้าน ยศเมื่อเรียนหนังสือภาคบังคับจบก็ออกมาช่วยลากทำงาน ส่วนสรรเสริญและสุขไปอยู่ที่วัด ต่อมาลากกับยศได้รับความช่วยเหลือจากพรานบุญให้บุกเบิกที่ทำกินใหม่ ทำให้พี่น้องทั้งสี่ได้มาอยู่รวมกันและช่วยกันทำไร่จนประสบความสำเร็จ สรรเสริญและสุขได้เรียนต่อในระดับสูง ชีวิตทุกคนสุขสบายขึ้น

การสร้างโครงเรื่องนี้ ผู้รื้อให้พี่น้องสี่คนต้องขาดพ่อแม่และอึดอัดขัดสน เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เห็นแนวคิดที่ว่า ความพากเพียรพยายาม ความอดทน อดกลั้น ความกตัญญูกตเวทียุติ ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ แม้จะขาดพ่อแม่และแม่ก็ตาม

สามตรุณ

โครงเรื่องสามตรุณ สร้างความขัดแย้ง จากเด็กชายสามคนที่เป็นเพื่อนรักกัน ดอกไม้ต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตนเองเพราะบิดาต้องโทษด้วยข้อหาทุจริต ชมและดีถ้อยช่วยเหลือดอกไม้เสมอเมื่อเพื่อนรักต้องแยกจากกันไป ดอกไม้จึงต้องอยู่โดยลำพัง ไม่นานพ่อก็พ้นโทษ แต่ก็ต้องประสบอุบัติเหตุจากเครื่องบินที่ตกร่วงมาชน คนขับเครื่องบินเป็นชาวต่างชาติได้รับดอกไม้ไปอุปการะส่งเสียให้เรียนต่อที่ประเทศของตน ตอนท้ายเด็กทั้งสามได้มาพบกันและได้ทำงานร่วมกัน

การสร้างโครงเรื่องนี้ สร้างอุปสรรคให้เด็กชายคนหนึ่งต้องต่อสู้ดิ้นรนหาเลี้ยงตนเอง เพราะขาดพ่อแม่และแสดงถึงมิตรภาพระหว่างเพื่อน ทำให้เห็นแนวคิดสำคัญว่าความพากเพียร พยายาม ความอดทน อดกลั้น และความกตัญญูกตเวทียุติ ทำให้ประสบความสำเร็จ

บุญส่ง

บุญส่งวางโครงเรื่องโดยให้บุญส่งพลัดพรากจากครอบครัวที่อพยพไปทำงานที่กรุงเทพฯ และถูกแท็กซี่หลอกพาไปทำงานที่อุรถยนต์ บุญส่งได้เรียนรู้การทำงานและได้รู้ว่าเจ้าแก่ง เจ้าของอุรถที่ขโมยมาดัดแปลงแล้วขายต่อ บุญส่งได้มีโอกาสช่วยเหลือคนหนึ่งที่ถูกรับมาพร้อมกับรถที่ถูกขโมย เมื่อรอดชีวิตมาได้ คุณหมอและบุญส่งไปแจ้งความ แต่เจ้าแก่งและลูกน้องก็หนีไปหมดแล้ว คุณหมอเกรงว่าอาจจะถูกคนร้ายย้อนรอยกลับมาฆ่าปิดปาก จึงอพยพไปอยู่ต่างประเทศพร้อมนำบุญส่งไปเลี้ยงดู หลายปีต่อมาทั้งหมดก็อพยพกลับประเทศไทย บุญส่งเปิดอู่ซ่อมรถและได้มีโอกาสพบกับน้องชายและครอบครัวต่างๆ รวมทั้งแจ่มฟ้าลูกสาวเจ้าแก่ง ที่เป็นคนดีและได้แต่งงานกัน

โครงเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคที่ตัวละครต้องต่อสู้ดิ้นรนตามลำพัง ด้วยคุณธรรมที่พยายามรักษาความถูกต้อง อดทนและขยันหมั่นเพียร ชักนำตัวละครให้มีชีวิตที่รุ่งโรจน์ในที่สุด

พี่ชาย

โครงเรื่อง พี่ชาย ผู้รื้อจากครอบครัวหนึ่งที่มีลูก 6 คน นายเดิมผู้เป็นพ่อติดการพนันมีหนี้สินมากจึงทะเลาะกับปรานีผู้เป็นภรรยาจนหนีออกจากบ้าน ส่วนปรานีตามเพื่อนไปหางานทำที่กรุงเทพฯ ทิ้งให้เด็กๆ ทั้ง 6 คนต้องอยู่กันตามลำพัง งามซึ่งเป็นพี่ชายคนโตต้องเลี้ยงดูน้องๆ อีก 5 คน กล้าหาญ ะริน ะรววย ะรอง และชาญชัย โดยมีกล้าหาญและะรินช่วยกันทำงานตอนเย็นหลังเลิกเรียน ต่อมาะรววยน้องสาวของงามเจอกับกระเป๋าสตางค์และหนังสือเดินทางของชาวต่างชาติได้และนำไปคืนให้เจ้าของ ทำให้ชาวต่างชาติเห็นถึงความดีและความซื่อสัตย์

ของเด็กทั้ง 6 คน จึงมอบเงินและสงเคราะห์ให้เรียน กล้าหาญน้องชายขององอาจไม่ชอบเรียนจึงหนีออกจากบ้าน ต่อมาภายหลัง องอาจ ะริน ะรวาย ะรองและชาญชัยก็ประสบความสำเร็จ

การสร้างโครงเรื่องนี้ ผู้เรื่องให้พี่น้องทั้ง 6 คน ขาดพ่อและแม่ ต้องดูแลกันเอง ตามลำพังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เห็นแนวคิดของความพากเพียรพยายาม ความอดทน อดกลั้น ความซื่อสัตย์และมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน จนทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

1.2 โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ทำให้สร้างนิสัยที่ดีแก่

ตัวละครและการช่วยเหลือกันยามมีปัญหาของคนในครอบครัว ทำให้สามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้ ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญาธราช มี 3 เรื่อง ได้แก่ หนูน้อยกลอยใจ บ้านไร่ชายแดน และหนูแพงที่รัก

หนูน้อยกลอยใจ

หนูน้อยกลอยใจ ผู้เรื่องจากครอบครัวเล็กๆ ครอบครัวหนึ่งซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดา และลูก 2 คน โดยให้ครูกองผู้เป็นบิดาอบรมสั่งสอนลูกทั้ง 2 คนคือเกื้อและกลอยในเรื่องของความกตัญญูตเวที่ต่อบิดามารดา และครูอาจารย์ โดยนำนิทานชาดกมาเป็นตัวอย่างประกอบให้ลูกๆ ได้เข้าใจมากขึ้น

การสร้างโครงเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความรักและความเอาใจใส่ของคนในครอบครัวที่มุ่งสร้างนิสัยและแนวคิดในเรื่องความกตัญญูตเวที่

บ้านไร่ชายแดน

บ้านไร่ชายแดน ผู้เรื่องให้ครอบครัวของก้อนแก้วที่ประกอบด้วย คำดีและทองมา ผู้เป็นพ่อและแม่ ก้อนแก้วและน้องอีก 3 คน คือ เพชร ก้อนทอง นิล ประสบกับความยากแค้นเมื่อป่าของก้อนแก้วเข้าใจผิดว่าสามีถูกฆาตกรรมเพราะพี่น้องคนอื่นๆ ที่ไม่ชอบพฤติกรรมโกงของเขยคนนี้ ร่วมมือกันฆ่า แม้คำดีจะฟันช็อกแล้วหาหลังจากติดคุกอยู่นาน ก็ต้องย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ในจังหวัดจันทบุรีติดชายแดนกัมพูชา การสู้รบในประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีผู้อพยพเข้ามาเป็นเหตุให้เรือกสวนไร่นาของชาวบ้านเสียหาย ก้อนแก้วได้รับอัญชลิเด็กชาวกัมพูชามาอยู่ด้วย ต่อมาบิดาของอัญชลิมารับ จึงได้ทราบว่าเธอเป็นลูกสาวเจ้าเมืองพระตะบอง อัญชลิมอบพลอยเม็ดใหญ่ที่ยังไม่ได้เจียรไนให้แก่ก้อนแก้ว ต่อมาครอบครัวก้อนแก้วต้องประสบปัญหาหนี้สิน และก้อนแก้วก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเล่าเรียนเพิ่มขึ้น เธอจึงนำพลอยดังกล่าวไปขายและได้ราคาดี ทำให้ปลดหนี้และค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของเธอและน้องๆ จนทุกคนมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น

โครงเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความรักของสมาชิกในครอบครัวที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อย่างไม่ย่อท้อ

หนูแพงที่รัก

หนูแพงที่รัก ผมเรื่องให้ครอบครัวของหนูแพงที่ประกอบด้วย พ่อเพียร แม่หนูนาง หนูแพงและน้องอีก 5 คน หนูพิน หนูพิศ หนูเพิ่ม และหนูพร ประสบกับความแห้งแล้งของที่ทำกินจนต้องหาที่ทำกินใหม่ ต่อมาถูกผู้ก่อการร้ายจับกุมและกวาดต้อนไปชายแดนกัมพูชาทั้งครอบครัวแต่ก็กลับมาได้อย่างปลอดภัย นราคนรักของหนูแพงต้องการหาเงินทุนในการสร้างโรงงานไม้ไผ่ แต่ไม่มีหน่วยงานใดให้ความช่วยเหลือ จนกระทั่งย่าของหนูแพงมาพักที่บ้านและให้คำแนะนำรวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีสติ ให้กับหนูแพงและนราจนเข้าใจ

โครงเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัวที่สมาชิกทุกคนร่วมทุกข์ร่วมสุขต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านเข้ามา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือและแนะนำวิธีการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

1.3 โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ มีอยู่ 1 เรื่อง ที่แสดงให้เห็นถึงภัยจากพายุไต้ฝุ่นแม่...ไต้ฝุ่นมาแล้ว

แม่...ไต้ฝุ่นมาแล้ว

โครงเรื่อง แม่...ไต้ฝุ่นมาแล้ว ผมเรื่องโดยให้ครอบครัวของแพงต้องประสบกับภัยของพายุไต้ฝุ่นเกย์ แพงชอบฟังวิทยุเกี่ยวกับข่าวสภาพอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาเสมอ เพราะเป็นห่วงลูกชายที่เป็นลูกเรือประมงในทะเล ต่อมากรมอุตุนิยมวิทยาประกาศเตือนว่าจะเกิดพายุไต้ฝุ่น ให้ประชาชนระมัดระวัง แต่ประชาชนไม่สนใจเพราะคิดว่าเป็นเรื่องไม่จริง มีเพียงแพงที่คอยฟังข่าวและหาความรู้เกี่ยวกับสภาพอากาศเพิ่มเติมอยู่เสมอ พร้อมกับเก็บข้าวของเครื่องใช้ไว้ในที่ปลอดภัย ทุกคนในครอบครัวของแพงช่วยกันซ่อมแซมบ้าน ขยันขันแข็งในการทำงาน และอยู่กันอย่างมีความสุข

การสร้างโครงเรื่องนี้ ให้เห็นถึงภัยจากธรรมชาติที่มีความรุนแรงที่ตัวละครต้องประสบแต่ด้วยความมีสติและไม่ประมาทจึงนำพาให้ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ ไปได้ด้วยดี

1.4 โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน มี 1 เรื่อง ที่แสดงให้เห็นถึงการ พัฒนาอาชีพทอผ้า และพัฒนาชุมชนไทยพวน คือเรื่อง บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว

บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว

โครงเรื่องบ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว ผู้เรื่องโดยให้คนกรุงเทพฯ กลุ่มหนึ่งเข้ามาเยี่ยมชม การทอผ้าตีนจกที่บ้านของหนุแอ ซึ่งเป็นชาวไทยพวน ในตำบลหาดเสี้ยว คนกลุ่มนี้ได้พบเห็นวิถี ชีวิตความเป็นอยู่และเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยพวน รวมทั้งขั้นตอนของการทอผ้า แต่ละผืน ที่มีขั้นตอนมากมาย เริ่มตั้งแต่ปลูกฝ้าย อีวฝ้าย ยิงฝ้าย ล้อมฝ้าย เช็นฝ้าย เปียฝ้าย แล้วจึงนำเส้นฝ้ายไปทอ จากคำบอกเล่าของพ่อใหญ่แม่ใหญ่ของหนุแอดตอนสุดท้ายคนกรุงเทพฯ กลุ่มนี้ได้ซื้อผ้าทอจากบ้านหนุแอไปหลายผืน และแนะนำให้ครอบครัวของหนุแอพัฒนาอาชีพการ ทอผ้าโดยการตั้งสหกรณ์เพื่อลดปัญหาพ่อค้าคนกลาง

การสร้างโครงเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาอาชีพในการทอผ้าตีนจกและการพัฒนา ชุมชนของชาวไทยพวน รวมทั้งเห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมกันมายาวนาน ของคนในชุมชนชาวไทยพวนด้วย

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร

ตัวละครถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวรรณกรรมสำหรับเยาวชน เพราะตัวละครเป็น ผู้แสดงพฤติกรรมและบทบาทในเรื่องและทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง มีผู้กล่าวถึงความหมาย การสร้างตัวละครไว้ดังนี้

พิสมัย ศรีอนุพันธ์ (2526 : 26) กล่าวว่า ตัวละครหมายถึงผู้ประกอบพฤติกรรมตาม เหตุการณ์ในเรื่อง หรือผู้ที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่องตัวละครที่ดีต้องมีชีวิตจิตใจ แสดงบทบาท บุคลิก และมีปฏิริยาเช่นเดียวกับคนจริงๆ ส่วนลักษณะและอุปนิสัยของตัวละครนั้น ผู้เขียนอาจนำมาจากบุคคลจริงๆ หรือจากจินตนาการแต่ต้องพรรณนาให้ผู้อ่านมองเห็นรูปร่าง ลักษณะ และเข้าใจอุปนิสัยของตัวละครที่สร้างขึ้นอย่างชัดเจนและสมจริง

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2539 : 121 - 122) กล่าวถึงการแบ่งประเภทของตัวละครและลักษณะ นิสัยของตัวละครดังนี้ว่า

ตามบทบาทในเรื่องเป็นตัวละครเอกและตัวละครประกอบ แบ่งตามลักษณะนิสัยตัวละครออกเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยไม่ซับซ้อน กับตัวละครที่มีลักษณะนิสัยซับซ้อน

เราอาจประมวลลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพ รวมทั้งการกระทำที่ตัวละครนั้นแสดงจาก คำพูดของตัวละคร และจากความคิดของตัวละคร

การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยแบ่งตามบทบาทในเรื่องเน้นตัวละครเอกและตัวละครประกอบ

2.1 ตัวละครเอก แนวคิดของเรื่องปรากฏที่นิสัยตัวละครเอกทุกเรื่องดังนี้

เขาชื่อเดช

เดชถือเป็นตัวละครเอกที่มีความสำคัญในเรื่อง เป็นผู้ดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ มีการเสนอแนวคิดผ่านลักษณะนิสัยของเดชจึงเข้าใจง่าย ส่วนใหญ่จะปรากฏโดยตรง เช่น

ทั้งๆ อากาศร้อนอย่างนี้แหละ ที่เด็กชายเดช คงพันธุ้เดินย่ำจากโรงเรียน มุ่งตรงไปยังบ้านของเขาที่ถนนสุขุทัย กระเป๋าน้ำหนักมากจนทำให้เขาต้องเดินตัวเอียงๆ ไปข้างหนึ่ง เขาเดินไปตามข้างถนนอย่างเต็มอกเต็มใจ ผ่านร่มมะขามบ้าง ผ่านแดดบ้าง เป็นระยะๆ เพื่อนที่ร่วมชั้นบางคนนั่งรถประจำทางผ่านไปโบกมือให้เขา บางคนก็นั่งรถประจำตำแหน่งของบิดาหรือญาติของเขาแทบทุกคนหันมามองเขา โบกมือหรือยิ้มให้แล้วก็เลยไป ไม่มีใครสักคนเดียวที่จะร้องขอต่อผู้ปกครองให้หยุดและรับเพื่อนผู้นี้ไปด้วย ...

“เราจะต้องสงวนสตางค์ 40 สตางค์นี้ไว้สำหรับเป็นค่ารถและปลายข้าวมาตามอืดที่ขาดขอพ่อบ้างนิดหน่อยก็ยังดีกว่าจะต้องขอเบิกทั้งหมด” เดชนึกในใจเพื่อปลอบตัวเองให้มีมานะต่อสู้กับความร้อนและระยะทาง

(เขาชื่อเดช : 2)

จากพฤติกรรมของเดช ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะนิสัยของเดชอย่างชัดเจน ผู้เขียนต้องการสื่อสารแนวคิดให้เห็นถึงความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบากของตัวละคร รวมทั้งการรู้จักการประหยัดและเก็บออม

โลกกว้าง

ลามก ตัวละครเอกในเรื่องที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง มีลักษณะไม่ซับซ้อน เปิดเผยบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่แสดงออกถึงแนวคิดอย่างชัดเจน เช่น

เมื่อน้องมาอยู่และกินที่วัดแล้วค่าใช้จ่ายต่างๆ ลดน้อยลงอย่างมาก ลามกสะสมเงินไว้มากพอได้ถึงเดือนเมษายน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่กรุงเทพฯ เปิดสอนวิชาต่างๆ เกี่ยวกับการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ในภาคฤดูร้อน ลามกขอลาเก่าแก่ไปเรียน หลายวิชาที่น่าสนใจ แต่ทางมหาวิทยาลัยให้เลือกเรียนได้เพียงวิชาเดียว ลามกรู้สึกเสียดายเพราะนานๆ จึงจะได้มีโอกาสเข้ามาเรียนเขาอยากจะทำเรียนหลายๆ แต่ก็เป็นไปไม่ได้เพราะช่วงเวลานี้น้อยมาก ลามกเลือกเรียนวิชาเพาะปลูกก่อน ส่วนวิชาอื่น เช่น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เพาะเห็ด การถนอมอาหารนั้นเขาหาความรู้เอาเองเป็นพิเศษ

จากการถามผู้ที่เรียนบ้างขอยืมตำรามาลอกบ้าง เขาต้องการความรู้ ไม่ต้องการประกาศนียบัตรไว้ไปแสดงต่อใคร

เมื่อหนุ่มน้อยตัวเล็กๆ ผิวร้านตำเพราะแดดและไอน้ำเค็มผู้มีนามว่าลาม วิริเยนทร์เข้าไปหาอาจารย์ผู้หนึ่งผู้ใดเพื่อไต่ถามความรู้และข้อสงสัย ไม่มีอาจารย์ผู้ใดรับเรื่องที่จะตอบเขาและยังสนใจถามถึงเรื่องส่วนตัวของเขาเสียอีก ลามได้ตอบท่านว่า

“เวลานี้ตัวผมไม่มีอะไรสักอย่าง แม้แต่ที่ดินสักเท่าฝ่ามือ แต่ผมจะเตรียมตัวเอาไว้ เมื่อผมโตขึ้นกว่านี้ มีเงินเป็นทุนรอนมากกว่านี้ ผมจะจับจองที่ดินป่าจะได้ใช้วิชาเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ที่ในป่ายังมียังมีอีกมากขอรับ ผมไม่อาลัยอาวรณ์ที่เก่าของพ่อแม่แล้ว ใครอยากได้ก็เอาไปเถิดผมมีปัญญาจะหาเอาใหม่ให้ดีกว่าเดิมเสียอีก ถ้าผมโชคดีไปพบที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์เข้าสักแห่งวิชาของอาจารย์ก็จะเป็นประโยชน์แก่ผม”

(โลกกว้าง : 92 - 94)

จากพฤติกรรมของลาม ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะนิสัยของลามที่เป็นคนขยันหมั่นเพียรใฝ่หาความรู้ รวมทั้งมุ่งมั่นในการทำงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจจริงซึ่งสามารถสะท้อนแนวคิดและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนได้

สามตรุณ

ดอกไม้เป็นตัวละครเอกในเรื่องสามตรุณ มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง การนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและจะปรากฏออกมาจากการบรรยายของผู้เขียนรวมทั้งจากบทสนทนาของตัวละครอื่นกล่าวพาดพิงถึง เช่น

คุณไม่รู้ว่าคุณอื่นๆ เขายังลำบากยิ่งกว่าคุณ ดอกไม้ยังงៃเล่า เขาไม่เคยบ่นหาความตายเลย ดอกไม้ก็เหมือนคุณ แม่ตายเมื่อเด็ก ๆ เขาตัวนิดเดียวอยู่กับพ่อ พ่อเขาเป็นข้าราชการเหมือนกันต่อมาพ่อต้องติดคุกเพราะถูกหาว่าโกงเงินหลวง เขาไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีบ้านอยู่ต้องอาศัยข้าววัดกิน หนังสือก็ไม่ได้เรียนอย่างเรา เสื้อผ้าก็ขาดวันไม่มีชิ้นดี เสื้อไม่มีใส่ มีกางเกงขาดๆ ตัวเดียวใครๆ เห็นมันขาดนักจนปิดกันไม่มิด เขาสงสารเขาก็โยนมาให้ตัวหนึ่งพ่อใช้ได้ต่อไป พอถึงหน้าหนาวก็เที่ยวเก็บกระสอบเก่าๆ ขาดๆ มาปูนอน มาห่ม เวลากลางวันก็เที่ยวรับจ้างหาบของและทำงานทุกอย่าง แล้วก็เอาเงินไปส่งให้พ่อในคุก ดอกไม้ไม่เคยบ่นเบื่อโลก ไม่เคยนึกถึงความตาย

(สามตรุณ : 27)

ทั้งๆ ที่ได้รับความกรุณาปราณีจากท่านผู้ใหญ่ถึงเพียงนี้ ดอกไม้ก็ยังเป็นดอกไม้คนเดิมที่สงบเสถียรเจียมตน และยังเป็นดอกไม้ที่ยังคงอาศัยข้าววัด ปรนนิบัติพระเณรในวัดตามควรแก่โอกาสอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

(สามตรุณ : 109)

จากบทสนทนาของชมที่กล่าวพาดพิงถึงดอกไม้ และบทบรรยายที่ผู้เขียนกล่าวถึงดอกไม้ให้อ่านเห็นถึงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของตัวละครที่สะท้อนแนวคิดในเรื่องของความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบากและความกตัญญูทวดทวดของดอกไม้

บุญส่ง

บุญส่งตัวละครเอกในเรื่องที่เป็นศูนย์กลางให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจ การนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา เช่น

“ผมอยากจะมีรถดี ๆ ให้เป็นของขวัญแก่บ้านเกิดเมืองนอนของผมสักแห่งหนึ่ง ผมไปทางไหน ได้ยินแต่คนบ่นให้ฟังเรื่องอยู่ซ่อมรถมั่งง่ายและซีโงง เปลี่ยนของดีของเขาไว้แล้วเอาของเลวใส่ให้แทนบ้าง ทำพอพ้นมือคราวหนึ่งๆ บ้างแล้วก็ผัดนัดกันทุกรายเลย ใครอยากได้เร็วต้องไปเผ้ากัน บางทีของเขาเสียหายหน่อยซ่อมเสียจนมากไปเพราะช่างไม่ชำนาญก็มี แก่งเขาก็มี ผมไม่ทำอย่างนั้น เจ้าของรถที่ส่งรถมาอยู่ของผมจะพอใจสบายได้เลยเราจะซ่อมให้เหมือนกับว่าเป็นรถของเราเอง”

(บุญส่ง : 85)

จากคำพูดของตัวละคร สามารถสื่อให้เห็นลักษณะนิสัยของบุญส่งที่เป็นคนมีความซื่อสัตย์ต่อการทำงานที่ตนได้รับผิดชอบอย่างจริงจัง

หนูน้อยกลอยใจ

ครูกอง เป็นตัวละครเอกในเรื่องหนูน้อยกลอยใจ มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง การนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา และปรากฏจากการบรรยายของตัวละครอื่นที่กล่าวพาดพิงถึง เช่น

...มีเวลาเหลืออยู่บ้าง เขาจึงเลยไปบ้านของครูกองเพื่อลาและเยี่ยมเยียน เพราะเมื่อเขาเอากุ้งไปให้เมื่อตอนกลับมาเขาไม่ได้พบครูกอง เขารู้สึกคิดถึง ครูกองเป็นครูที่ประเสริฐจริง ๆ ทุกครั้งที่ได้พบกันมีแต่แนะนำและส่งเสริม ให้กำลังใจในทางที่ดีทั้งสิ้น ชอบไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า คนที่เกิดมาเป็นลูกชาวไร่จนๆ อย่างเขา จะมีโอกาสได้เข้ามาเรียนถึงในเมือง แต่ครูกองก็สามารถทำได้ราวกับเนรมิตให้ กล่าวคือ หลังจากช่วยจนสามารถสอบเข้าโรงเรียนมัธยมได้แล้ว ครูกองก็พาเขาไปฝากให้อยู่กับพระรูปหนึ่ง ท่านสมภารณ์ด้วยอาหารเพราะมีคนมาทำบุญกับท่านเสมอทำให้เขาไม่ลำบากเรื่องอาหาร แล้วครูก็สอนให้เขารู้จักปฏิบัติต่อพระอาจารย์เป็นการสนองคุณท่านอย่างไร จนเขาเป็นที่รักของท่าน ครูกองยังวิ่งเต้นขอทุนเล่าเรียนจากองค์กรกุศลแห่งหนึ่งซึ่งได้ทั้งค่าเล่าเรียนแล้วครูกองยังสัญญาว่า ถ้าเขาเรียนที่จังหวัดได้ดีจนจบแล้วครูจะช่วยให้เขาได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยหรือในสถานศึกษาชั้นสูงต่อไป

(หนูน้อยกลอยใจ : 28 - 29)

จากการแสดงความรู้สึกของชอบที่มีต่อครูกอง ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของตัวละครที่สะท้อนแนวคิดในเรื่องของควมมีเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของครูกองที่มีต่อลูกศิษย์

พี่ชาย

องอาจในฐานะพี่ชายคนโตที่ต้องดูแลน้อง ๆ จึงถือเป็นตัวละครเอกในเรื่องที่ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างสมบูรณ์ ลักษณะนิสัยของตัวละครสื่อความรู้สึกนึกคิดออกมาอย่างชัดเจนจากการบรรยายของผู้เขียน เช่น

ขณะนั้นน้องคนเล็กอายุได้สองขวบ องอาจอายุได้สิบสองปี ขณะที่แม่ไม่สบาย องอาจทำกับข้าวเลี้ยงน้องและพยาบาลจนแม่ลุกขึ้นทำงานเองได้ เขาจึงได้ไปโรงเรียนตามปกติ เขากำลังเรียนอยู่ชั้นป.6 เป็นชั้นสุดท้ายของโรงเรียนนี้ เขาเป็นเด็กเรียนดีทางโรงเรียนหวังว่าเขาจะได้รับทุนเข้าไปเรียนต่อชั้นมัธยมที่อำเภอ ที่เขาอยู่นั้นเป็นตลาดใหญ่ ในตำบลหนึ่งของอำเภอเล็กๆ ไม่มีโรงเรียนมัธยม

(พี่ชาย : 6)

จากตัวอย่างข้างต้น ทำให้ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมขององอาจที่มีความกตัญญูกตเวทิต่อมารดาและต้องรับผิดชอบดูแลน้อง ๆ

บ้านไร่ชายแดน

ก๊อแนก๊อเป็นตัวละครเอกเรื่องบ้านไร่ชายแดน ตัวอย่างที่แสดงถึงแนวคิดและลักษณะนิสัยของตัวละครอย่างชัดเจน คือ ข้อความบรรยายของผู้เขียนดังต่อไปนี้

ไปโรงเรียนได้ราวสองอาทิตย์ครูชัชก็ตั้งให้ก๊อแนก๊อเป็นหัวหน้าชั้นท่ามกลางความเห็นชอบของเพื่อนๆ ทั้งห้อง เพราะก๊อแนก๊อเป็นเด็กดีที่โตที่สุดในชั้น และเรียนหนังสือดี ครูที่โรงเรียนบ้านสูงเนินวางรากฐานไว้ได้ดีมาก และก๊อแนก๊อมีลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือชอบช่วยเหลือเพื่อนๆ และครู เช่น ช่วยลบกระดานดำให้ก่อนครูเข้าห้อง ในขณะที่คนอื่นๆ ไม่อยากทำเพราะกลัวมือเลอะ เพื่อนที่ตามบทเรียนไม่ทันก๊อแนก๊อก็จะช่วยอธิบายให้ เธอจึงเป็นที่พึ่งของพวกที่เรียนอ่อน

(บ้านไร่ชายแดน : 39)

จากตัวอย่างข้างต้น การบรรยายของผู้เขียนทำให้เห็นบุคลิกภาพของก๊อแนก๊อที่มีรูปร่างสูงและโตกว่าเพื่อนๆ ในชั้นเรียน เรียนหนังสือดี และมีนิสัยชอบช่วยเหลือครูและเพื่อนๆ ที่เรียนอ่อน

หนูแพงที่รัก

หนูแพง ตัวละครเอกในเรื่อง มีบทบาทในการดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านได้เห็นแนวคิดที่นำเสนอผ่านการสร้างตัวละครโดยปรากฏออกมาจากคำพูดและพฤติกรรมของตัวละคร เช่น

เงินตั้งแต่บัดนี้หันต่อให้ขายไรหมดเรายังได้เงินไม่พอเลย หนูแพงรีบยับยั้งพ่อแม่เสียก่อนที่สองคนนั้นจะคิดกั๊กนี้ยืมสินจากถ้าแกเอาไปทุ่มเทรักษาหนูแพง แต่หนูแพงเสียงแข็งบอกว่าไม่ยอมมถลุงเงินที่พ่อแม่ และน้อง ๆ ช่วยกันหามาอย่างเหน็ดเหนื่อยเพียงเพื่อรักษาตานิดเดียวเท่านั้น...

(หนูแพงที่รัก : 38)

จากพฤติกรรมของหนูแพงทำให้เห็นลักษณะนิสัยและการสะท้อนแนวคิดในเรื่องของความกตัญญูทศเวทที่ต่อบิดามารดาของหนูแพงที่ตนเองยอมตาบอด เพื่อไม่ให้บิดามารดาและน้อง ๆ ต้องกั๊กนี้ยืมสินมาเป็นค่ารักษาตาให้กับตนเอง

แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว

แพง ถือเป็นตัวละครเอกในเรื่อง แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว มีความสำคัญในการดำเนินเรื่อง การนำเสนอแนวคิดผ่านพฤติกรรมของตัวละครทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครได้ชัดเจนขึ้น เช่น

แม่แพงเป็นคนไข้ที่ไม่มีอาการเจ็บอะไรเลย เพียงแต่หมอยังไม่ให้กลับไปบ้านอยากจะให้ทราบผลการตรวจเช็คร่างกายเสียก่อน แม่แพงจึงเจ้ากี้เจ้าการช่วยเหลือคนไข้ ที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้ในกรณีที่จำเป็น ช่วยผ่อนแรงของพยาบาลได้บ้าง เช่น ช่วยป้อนอาหารคนไข้เตียงติดกัน ที่กำลังนอนรับน้ำเกลือ และเลือดอยู่นั้นกินอะไรไม่ได้ ก็ช่วยหยิบจับยาหอมมาดม หรือช่วยเช็ดหน้าตาเวลาร้อนจนเหงื่อชุ่มโชก
แก็เป็นคนไข้ที่น่ารักที่สุดในตึกนี้ จนพยาบาลยังว่าจะจ้างแก็มาเป็นพยาบาลพิเศษ

(แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว : 80)

มะพร้าวที่ล้มอยู่ในสวนนับเป็นร้อยๆ ต้น มันโค่นลงอย่างมีระเบียบ คือเอนไปทางเดียวกันเมื่อน้ำลดแห้งไปแล้ว แม่แพงจึงจัดแจงเอามัดไปฟืนยอดของมัน ส่งเข้าตลาดกรุงเทพฯ ยอดมะพร้าวอ่อนทำสลัดกินดิบๆ หวานอย่าบอกใคร หากเอาไปผัด ไปต้มกะทิ หรือแกงส้ม แก็ก็รู้ไม่เลวเลยทางมะพร้าว
แม่แพงให้ลูกทุกคนช่วยกันตัดออกมากองไว้ ลิดใบออกจากก้านกองไว้ เวลาว่างก็เหลาทำไม้กวาด ถักปลอกสวมอย่างสวย เก็บขายได้มัดละห้าบาทสิบบาทก็ยังมีดี ก้านไหนสั้นเกินกว่าที่จะทำไม้กวาดก็มัดรวมไว้ ใช้มัดคม ๆ แฉลบทำไม้กวาด ไม้กวาดก็ขายได้

(แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว : 105)

จากตัวอย่างพฤติกรรมของแพงที่กล่าวไว้ จะเห็นได้ว่าเป็นผู้ที่มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนกว่า รวมทั้งสะท้อนแนวคิดผ่านพฤติกรรมของตัวละครเมื่อแพงรู้จักนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเห็นคุณค่าของธรรมชาติ นำสิ่งที่ดีไม่มีประโยชน์นำกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์และสร้างอาชีพให้กับตนเองและครอบครัวได้

2.3 ตัวละครประกอบ แนวคิดที่ หนึ่ง โฉน ประิณญารวัช เสนอผ่านการสร้างตัวละครประกอบ มี 2 เรื่อง คือ หนูน้อยกลอยใจ และพี่ชาย

หนูน้อยกลอยใจ

ชอบถือเป็นตัวละครประกอบที่สร้างขึ้นเพื่อสะท้อนแนวคิดในด้านความกตัญญูทเวทิต่อครูบาอาจารย์โดยผ่านการสร้างตัวละคร ให้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมาให้ชัดเจนขึ้น เช่น

“ตาชอบนี้แก่น่ารักมากนะคะ มีเสียงแรงที่คุณอุตส่าห์ช่วยเหลือจนกระทั่งได้เข้าเล่าเรียนต่อในเมืองหาให้ทั้งที่อยู่และทุนเล่าเรียน ทุกครั้งที่แกลกลับมาบ้านจะต้องหาข้าวของอะไรมาให้ ห้ามก็ไม่ฟังคะ แยกบอกว่าของที่แกเอามาให้ไม่ได้ซื้อแกหาเอาเอง อย่างกึ่งนี้แกกับเพื่อน ๆ ลงมหาในแม่น้ำตอนนั้นกึ่งมากได้กึ่งตั้งมากมาย เผากินกันจนอิมแทนข้าว แล้วแกก็ขอเอามาฝากบ้านนิดหน่อย เอามาให้เราหกดัว

(หนูน้อยกลอยใจ : 14 - 15)

พี่ชาย

กล้าหาญเป็นตัวละครประกอบที่สร้างขึ้นเพื่อสะท้อนแนวคิดในด้านความสำคัญของการศึกษา เพราะกล้าหาญแตกต่างจากพี่น้องทุกคน เขาเกียดจรัณและไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาจึงไม่ประสบความสำเร็จอย่างพี่น้องคนอื่น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่อยู่ก็สุขสบายแน่นหนามั่นคง กันแดดกันฝนได้ อาหารการกินก็ดีขึ้น การเรียนยอมตีไปด้วยทั้งองอาจก็ไม่ปล่อยน้องบังคับให้ดูหนังสือทำการบ้าน กล้าหาญนั้นอยากจะไปดูโทรทัศน์ที่ตลาดบ่อยๆ และไม่คอยอยากเรียนหนังสือ เขาบอกเสมอว่าไม่รู้อจะเรียนไปทำไม แต่เมื่อพี่ชายบังคับ บางครั้งถึงกับต้องทุบตีเอาเจ็บๆ ก็มี เขาก็เซ็ดไปชั่วขณะหนึ่ง

องอาจพยายามสั่งสอนน้อง กล้าหาญก็เถียงอยู่ประโยคเดียวว่า “ไม่รู้อจะเรียนไปทำไม”

องอาจบอกว่า “ถ้านายเรียนเก่งๆ วันหนึ่งข้างหน้านายอาจจะเป็นนายกรัฐมนตรี้”

กล้าหาญเถียงว่า “ไม่เห็นอยากเป็น”

องอาจไม่ละความพยายาม “อย่างน้อยที่สุด พ่อก็อยากให้นายเป็นตำรวจหรือผู้พิพากษา ถ้าไม่เรียนจะเป็นได้หรือ

“ไม่เห็นอยากเป็นตำรวจ สบายที่ไหน ออกไปจับผู้ร้าย โดนผู้ร้ายยิงตาย ไม่เห็นได้เรื่อง” ส่วนผู้พิพากษานั้น กล้าหาญไม่รู้จักจึงไม่เอ่ยถึง

“งั้นโตขึ้นนายจะทำงานอะไร จะหาเลี้ยงชีวิตของตัวเองกับครอบครัววิธีไหน” องอาจถาม

“ทำอะไรก็ได้ ไม่เห็นจะต้องมีครอบครัวอะไรให้วุ่นวาย” เขาตอบ

“แต่ถึงยังไงนายก็ต้องเรียนให้จบ ป. 6 ตามที่หลวงเขบังคับ”

กล้าหาญคิดในใจว่า “ไม่กลัวชะอย่างใครจะทำไม”

(พี่ชาย : 82 - 83)

ต่อมาภายหลัง กล่าวหาญต้องพาครอบครัวมาอาศัยที่ห้องอยู่ เขารู้สึกอายใจดังคำพูด
ที่ว่า

...”ผมอาย ไม่อยากบอก เห็นทุกคนได้ดิบได้ดี มีผมคนเดียวไม่ได้เรื่อง”

“ใช่ ก็พี่ไม่ชอบเรียนหนังสือนี่นา แต่ไม่เป็นไรหรอกพี่อยู่ที่นี้แหละ ขึ้นมาอยู่บนตึก พี่ก็รู้แล้ว
ว่าเราเตรียมห้องไว้ให้พี่ห้องหนึ่ง...

(พี่ชาย : 128)

จากสองตัวอย่างข้างต้น พฤติกรรมของกล่าวหาญสะท้อนให้เห็นแนวคิดว่าการศึกษามีความสำคัญ หากไม่ขยันเรียนและศึกษาหาความรู้ ในอนาคตย่อมลำบากและไม่สามารถพัฒนาตนเองได้

นอกจากวรรณกรรมทั้ง 9 เรื่องที่มีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างสรรค์ตัวละครมีเพียงเรื่องเดียวที่การนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครไม่ปรากฏ ได้แก่เรื่อง บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว แนวคิดของเรื่องนี้นำเสนอผ่านบทสนทนาเป็นส่วนใหญ่

3. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2525 : 89) กล่าวถึง บทสนทนา (Dialogue) ว่า คือคำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่อง บทสนทนานับเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องบันเทิงคดีเพราะช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแนวคิดของผู้แต่งและทราบถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร ข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ภูมิหลังและรายละเอียดต่างๆ โดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยายความให้ยืดยาว

ดังนั้นบทสนทนาของตัวละครในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนจึงมีส่วนสำคัญ ทำให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารให้เห็นแนวคิดในด้านต่างๆ ได้มากขึ้น เมื่อวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางใจน ประิญาธวัช ทั้ง 10 เรื่อง พบว่าผู้แต่งเสนอแนวคิดโดยใช้บทสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครสำคัญกับตัวละครอื่นๆ ของเรื่องให้เห็นแนวคิดดังนี้ เช่น

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

นำเสนอในวรรณกรรมเรื่อง เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามดรุณ บุญส่ง พี่ชาย หนูน้อยกลอยใจ

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดด้วยบทสนทนาที่แสดงคุณธรรมของตัวเดชซึ่งเน้นในด้านความกตัญญูกตเวทิตะ โดยผ่านบทสนทนายกกับมารดาว่า

“โอ ผมเกือบลืมนะ เมื่อเย็นคุณแม่ไม่ได้รับประทานอะไรเลย”

“ช่างเถอะ ลูกอย่าห่วงแม่เลย ถึงเดี๋ยวนี้แม่ก็ไม่นึกหิวสักนิดเดียว”

“นั่นแหละครับคุณแม่ มันจะทำให้คุณแม่นอนไม่หลับผมจะซงโอดดิ้นร้อนๆ ให้คุณแม่สักหนึ่งถ้วยนี่ เป็นวันแรกที่คุณแม่จะได้ชิมฝีมือลูกชาย อย่าห้ามนะครับ แล้วผมจะเอาขนมปังกรอบมาให้คุณแม่สักสองสามแผ่น คุณแม่จะต้องพยายามรับประทานสักนิดหน่อย คุณแม่คอยเดี่ยวเดี๋ยวนะครับ ผมจะต้มน้ำเตี๋ยวนี่ น้ำสองถ้วย 4 นาที ก็เดือดได้รับประทาน คุณแม่ทำใจให้สบายหน่อยนะครับ

(เขาชื่อเดช : 42 - 43)

จากบทสนทนาข้างต้นทำให้ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมของตัวละครที่มีความกตัญญูกตเวที ห่วงใยมารดา พร้อมทั้งจะเป็นที่ฟังและคอยดูแลมารดาเป็นอย่างดี

โลกกว้าง

ผู้เขียนใช้กลวิธีนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความขยันหมั่นเพียร ของนายลอยผ่านบทสนทนายระหว่างท่านสมภารวัดเนรัญชราราม กับนายลอยดังตัวอย่างว่า

“ยังไม่ทราบเลยขอรับหลวงพ่อกี้ก็หนีมาไกลโขแล้วผมกับแม่มันคิดว่ามีที่ไหนที่พ่อกี้จะอยู่ท่ามาหากินได้ ก็ช่วยกันตั้งหลักฐาน หลวงพ่อกี้มีลู่วางที่แนะนำผมบ้างไหมขอรับ เช่น ใครเขาจะจ้างคนทำงาน ที่ผมกับเมียจะพออาศัยอยู่ด้วยได้”

“กี้มีแต่งานในทะเล แถวนี่เขาหากินในทะเลกันทั้งนั้น” ท่านสมภารพูด

“ผมเคยแต่ทำไร่ไถนาครับ แต่ผมจะหัดทำ”

“ถ้าเราทำอะไรไม่เป็นเลย ค่าจ้างก็น้อยหน่อย”

“น้อยก็ไม่ว่าครับ ขอให้ผมมีงานทำก็แล้วกัน” นายลอยพูด

“เออ คนเราถ้ามีความตั้งใจมั่นคงและความขยันหมั่นเพียรแล้ว ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องทำได้ดี พรงี้เอาตมาจะฝากแก้วแก่ที่ปากคลองให้ เขามีเรือตั้งเกอยู่หลายลำ เมื่อกี้ยังมาที่นี้บ่นว่ากำลังขาดลูกจ้าง”

(โลกกว้าง : 3 - 4)

บทสนทนาดังกล่าว ทำให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอของนายลอยที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน สิ่งใดที่ไม่เคยทำก็รู้จักเรียนรู้และฝึกฝน รวมทั้งไม่ย่อท้อต่องานที่ได้ทำ เมื่อมีความขยันหมั่นเพียรก็จะประสบความสำเร็จ

สามตฤณ

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความเมตตา กรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชม ผ่านบทสนทนายระหว่างชมและติ้วว่า

“หายป่วยแล้วหรือ”

ดิถียิ้มกับเขาอย่างเนือยๆ เหมือนกับไม่เต็มใจจะพูดด้วย ถ้าชมไม่รู้เบื้องหลังก็คงจะเดินหนีไปเสียแล้ว เมื่อดิถีตอบวาทของเขายิ่งพยักหน้า

“เรารู้ว่า คุณคงไม่อยากจะคบเราเป็นเพื่อนหรอกเพราะเราไม่ใช่ลูกขุนนาง แต่เราเห็นคุณเหงาอย่างนี้ เราสงสาร เราจะเป็นเพื่อนด้วย จะรังเกียจเราไหม”

“เปล่า” ดิถีรีบปฏิเสธ แล้วพูดต่อไปว่า “อย่าเข้าใจผิด พ่อเราเป็นข้าราชการชั้นหัวหน้าจริง แต่เราก็นึกว่าเราเป็นคนธรรมดาเหมือนคนอื่นๆ เราไม่ได้ใหญ่ไปตามพ่อเราเลย”

“แล้วจะคบเราไหม” ชมถามซ้ำ

“คบซี เราชอบใจที่จะเป็นเพื่อนกับเรา ชมรู้ไหมว่าเรานี้เป็นคนตัวคนเดียวในโลก เรารู้ว่าไม่มีใครสนใจเราเลย แม้แต่พ่อ เราเมื่อบ้าน เมื่อโรงเรียน เมื่อทุกๆ อย่าง เราอยากตาย เรากำลังนึกว่าจะตายอย่างไรดี ชมอย่ามาเป็นเพื่อนกับตนอาภัพอย่างเราเลย”

ชมโอบไหล่ดิถีไว้แน่น เขารู้สึกอยากจะทำอะไรกับดิถีด้วย เขากล่าวว่า

“เล่าให้เราฟัง ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ เรานี้แหละจะช่วยแก้ทุกข์ให้ ไว้ใจเราไหม เราเป็นลูกชาวบ้านธรรมดาไม่ใช่ลูกขุนนางอย่างคนอื่นๆ อีกหลายคนในโรงเรียนเรา แต่เราว่าเราเป็นคนมีความจริงใจต่อเพื่อนดีกว่าพวกที่ทำท่าใหญ่โตเพราะมีพ่อเป็นขุนนาง เขาพลอยใหญ่ไปตามพ่อเขาจนคบคนธรรมดาไม่ได้”

ดิถีน้ำตาคลอพูดว่า “เราเห็นชมคนเดียวเท่านั้นที่เข้าใจเรา ตกลงเราจะไว้ใจชม ชมจงรักเราเหมือนน้องนะ เพราะเราเล็กกว่าเรียนชั้นต่ำกว่าด้วย”

“ตกลง เราจะรักดิถีเหมือนน้อง” ชมว่า

(สามตรุณ : 19 - 21)

จากบทสนทนาข้างต้น ทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งกับมิตรภาพระหว่างเพื่อนได้เห็นพฤติกรรมของตัวละครทั้งสองได้อย่างชัดเจน คือ ดิถีถึงแม้จะเป็นลูกชายข้าราชการแต่ไม่แสดงอำนาจข่มเหงผู้อื่น ส่วนชมเป็นเด็กยากจน แต่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อน เห็นเพื่อนมีความทุกข์ก็ช่วยปลอบใจและหาวิธีแก้ไขปัญหาให้เพื่อนอย่างเต็มความสามารถ

บุญส่ง

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปของบุญส่งและแจ่มฟ้า ปรากฏในบทสนทนายระหว่างบุญส่งกับแจ่มฟ้า ดังนี้

“คุณหมอลครับ” บุญส่งร้องเรียก พอได้ยินเสียงขานเบาๆ เขาก็ถามว่า “คุณหมอลูกจับมาพร้อมกับรถไซ้ไหมครับ”

“ไซ้” เสียงตอบมาจากบนเรือน

“รถของคุณหมอลวอโล่วสี่ขาไซ้ไหมครับ มีตุ๊กตาหมาแขวนหน้ารถ”

“ไซ้”

“คุณหมอลอย่าพูดอะไรอีกนะครับ พี่วันเขาเดินมาแล้ว” บุญส่งร้องบอกเสียงค่อนข้างเบา แล้วเขาก็พูดกับแจ่มฟ้า

“สงสารคุณหมोजังนะ”

“ใช่แล้ว เราต้องช่วยเขา**นะบุญส่ง**” แจ่มฟ้าว่า เพราะแจ่มฟ้าก็รักหมอ หมอที่เคยรักษาแจ่มฟ้า เป็นหมอใจดี หน้าตาน่ารัก เธอก็พลอยรักหมอกทุกคน

“ช่วยยังไงล่ะ ถ้าพ่อนายรู้ เราคงถูกกระต๊อบแบนคาติน”

“เราไม่ยอมมีเตี้ยเป็นผู้ร้ายเลย เตี้ยจะเป็นพระเอกหน่อยไม่ได้” แจ่มฟ้าชอบดูหนังไทยกับแม่ พระเอกหนังไทยจึงอยู่ในใจแถมตลอดเวลา

“เราไม่ยอมอยู่กะผู้ร้าย กลัวตายไปตกนรก แม่ใหญ่บอกว่าไม่สบายเลย มีไฟไหม้ร้อนเซียว ใคร กินเหล้าก็ต้องให้กินน้ำในกระทะทองแดง ใครโกหกก็ปากเท่ารูเข็มกินอะไรไม่ได้

“น่ากลัวจังนะ เราไม่ยอมตกนรก” แจ่มฟ้าว่า

(บุญส่ง : 64 - 65)

จากบทสนทนาดังกล่าว ทำให้เห็นว่าบุญส่งและแจ่มฟ้าซึ่งกำลังหาวิธีที่จะช่วยนายแพทย์ คนหนึ่งที่ถูกจับตัวมาเรียกค่าไถ่พร้อมกับบรรณคดี บุญส่งและแจ่มฟ้าเกรงกลัวต่อบาปไม่ยอมตกนรก และทั้งสองก็มีความคิดเห็นตรงกันว่ากรกระทำของโกกงนั้นไม่ถูกต้อง จากบทสนทนาของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าบุญส่งยึดถือคำสอนของผู้ใหญ่และรู้จักเกรงกลัวต่อบาป ส่วนแจ่มฟ้าก็เป็นเด็ก รู้จักบาปบุญคุณโทษเช่นกัน

พี่ชาย

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความ ไม่ประมาทและมีสติขององอาจ จากบทสนทนายระหว่างองอาจและครูใหญ่ว่า

“ผมกำลังเป็นห่วงน้องผมครับ ถ้ารู้ว่าเรามีเงินมาก น้องก็จะเอาโน่นเอานี่ ที่เคยทำงานก็จะไม่ ยอมทำอีกต่อไป ทั้งคุณนายมณีที่ไม่เก็บค่าเช่าที่ที่เราอยู่ พอรู้เข้าแกก็จะเรียกเอาค่าเช่า เราพี่น้องก็ จะอยู่ตรงนั้นลำบาก ทุกวันนี้เราอยู่สบายไม่กลัวใครจริงแกลเพราะเราไม่มีสมบัติอะไร มีแค่หม้อข้าวหม้อ แกงเก่าๆ เครื่องเรือนเก่าๆ ชาติๆ เราทิ้งบ้านกันสบาย น้องๆ ก็ช่วยกันทำงานดี พอรู้ว่ามีเงินมันจะ รุนวายกันใหญ่กระมังครับ”

“เธอนี้เป็นเด็กช่างคิดราวกับผู้ใหญ่เขี้ยวนะ มีหน้าเล่าจึงปกครองน้องๆ มาได้ตั้งนานทั้งๆ ที่ไม่มี พ่อแม่อยู่ด้วย ครูใหญ่กล่าว

“ครูช่วยผมคิดหน่อยซีครับ”

“ครูไม่ยอมให้เธออยู่ตรงนั้น การอยู่ริมแม่น้ำนะสะดวกดีเรื่องการใช้น้ำ แต่พอถึงหน้าน้ำ น้ำป่ามา บางปีล้นฝั่ง พัดเอาบ้านเรือนพัง เธออยู่กับแต่เด็กๆ มีน้องเล็กด้วย มัวหลับกันเพลิน น้ำป่ามาจะไหล ไปตามน้ำเสียดอกกระมัง”

“ถ้าฉันครูช่วยหาซื้อที่แปลงเล็กๆ ให้ผมสักแปลง อย่าให้ห่างตลาดหรือโรงเรียนมากนัก ผมจะรื้อ บ้านไม้ไผ่หลังนี้ไป อย่าให้ห่างน้ำก็จะดีครับ ผมอยากจะทำปลูกผักและต้นไม้ยืนต้นไว้บ้าง จะได้ไม่ลำบาก เรื่องรดน้ำ”

(พี่ชาย : 77 - 78)

จากบทสนทนาข้างต้นขององอาจและครูใหญ่ ซึ่งพูดคุยกันในเรื่องเงินจำนวนมากที่ได้รับจากชาวต่างชาติ องอาจถึงแม้จะเป็นเด็ก แต่จากการพูดคุยกับครูใหญ่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า องอาจรู้จักใช้สติในการมองปัญหาที่เกิดขึ้น มองสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างรอบคอบและคิดการณ์ไกล ทำให้ไม่ผิดพลาด เวลาตัดสินใจจะมีเหตุผลในการพิจารณา

หนูน้อยกลอยใจ

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมในด้านการประหยัดและอดออมของครูกอง จากบทสนทนายระหว่างครูกองและกลอยว่า

กลอยบ่นว่า “กลอยอยากมีเงินสักร้อยหนึ่ง กลอยจะซื้อเตาแก๊สมาให้แม่ใช้จะได้แก้มือเหมือนครูมยา เพื่อนๆ เขาว่าบ้านเราจะเป็นไดโนเสาร์เต่าล้านปี หุงข้าวไฟฟืน ใช้หม้อดินหุงข้าว กินข้าวด้วยมือ”

ครูกองจึงชวนลูกนั่งลงข้างกองดินที่ถมทับกองฟืนที่เผาถ่าน แล้วบอกว่า “พวกเราส่วนใหญ่มีนิสัยฟุ้งเพื่อชอบเอาอย่างคนในกรุง ซึ่งมักเอาอย่างมาจากต่างประเทศโดยไม่คิดถึงเหตุผลเรียกว่าหลับตาเอาอย่าง เห็นฝรั่งทำอะไรเราก็จะทำบ้าง เห็นฝรั่งกินอาหารกระป๋อง เราก็กินบ้าง คนในกรุงกินก่อนคนบ้านนอกว่ามันโก้ก็เอาอย่าง อยากโกบ้างนี่ ที่แท้ฝรั่งกินอาหารกระป๋องเพราะเขาขาดแคลนอาหารสด แหล่งอาหารสดอยู่ไกล ต้องขนส่งมาลำบาก เขาจึงคิดทำใส่กระป๋องเพื่อจะได้สะดวกในการขนส่งและการกิน ที่แท้แล้วอาหารกระป๋องนั้นบางที่เป็นพิษ เพราะกระป๋องที่ใส่กันทำด้วยสังกะสีเคลือบดีบุก บางครั้งการเคลือบทำไม่ดีพอ อาหารที่บรรจุกระป๋องก็เสีย เกิดเป็นพิษ กินเข้าไปทำให้ตายทันทีที่มี ทำให้ไม่สบายกะทันหันก็มี นี่แหละโทษ ในบ้านเมืองเราเน้นอุตสาหกรรม ผักสดๆ จากไร่ อาหารเนื้อ สดๆ ใหม่ ๆ จากลำน้ำ จากทะเล และจากฟาร์มต่างๆ มีมากมายเต็มไปทุกตลาด ผลไม้ก็มากมายมีชนิดต่างๆ ให้เรากินได้ตลอดปี ทำไมจะต้องไปตื่นตื่นกินอาหารกระป๋อง ซึ่งบางทีก็เป็นพิษเท่ากับซื้อยาพิษมาฆ่าตัวเองให้ตายผ่อนส่งลงไปทุกวันๆ”

(หนูน้อยกลอยใจ : 7 - 8)

จากบทสนทนาของเกื้อ กลอยและครูกองข้างต้น ผู้แต่งกำหนดให้ครูกองเป็นผู้สอน และให้คำแนะนำในเรื่องของความประหยัด โดยอธิบายให้ลูกทั้งสองรวมทั้งผู้อ่านได้เข้าใจถึงการบริโภคอาหารกระป๋องตามอย่างชาวต่างชาติโดยคิดว่าเป็นสิ่งที่โก้หรู แต่ไม่ได้รู้ถึงความจำเป็นและอันตรายที่ตามมา ดังนั้นจากบทสนทนาใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดด้วยบทสนทนา ทำให้เห็นแนวคิดที่ดี จึงเป็นตัวอย่างที่ดีและแนะนำให้เยาวชนได้รู้จักการไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักประหยัด และเห็นคุณค่าของสิ่งใกล้ตัว ไม่เอาตามอย่างผู้อื่นโดยไม่พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

นำเสนอในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนเรื่อง แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยวโลกกว้าง สามดรุณ และบ้านไร่ชายแดน

แม่.....ได้ฝุ่นมาแล้ว

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใฝ่รู้และนำความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตผ่านบทสนทนาว่า

“พี่เข้าใจคำที่เขาประกาศหมัดใหม่” พักถามสมยศ

“มีคำไหนที่เราไม่เข้าใจ” สมยศถาม สมยศเรียนหนังสือจบชั้น ปวช. ทางช่างกลแล้วก็มาช่วยบิดา ทำงานเกี่ยวกับเรือ

“ผมไม่เห็นจะเข้าใจทั้งนั้นแหละ ตั้งแต่หย่อมความกดอากาศต่ำร่องของมัน มันเป็นอย่างไงพี่ช่วย บอกผมหน่อยได้ไหม” พักพูด

“โอ้ย ซ้ำบาย” สมยศพูดพลางหัวเราะแล้วก็อธิบายว่า “ความกดอากาศต่ำ มันคู่กับความกดอากาศสูง เปรียบเหมือน เหวกับภูเขา เหวจะถูกลมให้เต็ม ภูเขาจะถูกทำลายให้ต่ำลงนี้เป็นธรรมชาติ อากาศบนผิวโลกเรามีเหตุใหญ่จากแสงอาทิตย์ทำให้ร้อน แต่ทุกจุดได้รับความร้อนไม่เท่ากันจุดที่ได้รับความร้อนมาก อากาศตรงนี้พอร้อนก็พองตัวลอยขึ้น ความหนาแน่นของอากาศตรงนั้นก็น้อยลง เมื่ออากาศตรงนั้นเคลื่อนที่ไป อากาศที่เย็นกว่าหนักกว่าก็เคลื่อนเข้ามาแทนที่อากาศที่ลอยขึ้นไปสูงกระทบความเย็นเข้าก็หนักกลับตกลงมาแทนที่ หมุนเวียนไปจนกว่าระดับความร้อนความเย็นของมันจะเท่ากัน คือ คลุกเคล้าเข้ากันพอดี มันก็หยุดไหล การที่อากาศมันไหลลงแทนที่กันอยู่ ถ้ามันเร็วมากมันก็เกิดเป็นลม เป็นพายุ อากาศที่หนัก นั้นแหละคือความกดสูง อากาศเบาคือความกดต่ำ”

“เราจะรู้ได้ยังไงครับพี่” ผึ้งถามสมยศ

“เครื่องมือวัดความกดอากาศ เขาเรียก บารอมิเตอร์ พี่ว่าจะหามาติดไว้ในเรือเราสักอัน ขอให้ ขึ้นบอกก่อน จะไปหาซื้อสักอัน”

“ทำไมมันเกิดเป็นหย่อม” พักถามต่อไป

“บนพื้นผิวโลก ในเวลาหนึ่งจะได้รับความร้อนจากแสงแดดไม่เท่ากัน ทำให้อากาศได้ไม่เท่ากัน จุดไหนร้อนมากก็เกิดเป็นหย่อมความกดต่ำ เป็นเหตุให้อากาศโดยรอบที่เย็นกว่าเข้ามาแทนที่ ถ้า มันไหลเร็ว ก็เกิดลม เป็นพายุขึ้น” สมยศอธิบายง่ายๆ

(แม่.....ได้ฝุ่นมาแล้ว : 20 - 21)

บทสนทนาข้างต้น สมยศ ผึ้ง และพัก พุดคุยกันในเรื่องของคำประกาศที่กรมอุตุนิยมวิทยาได้ออกมาเตือนประชาชนให้ระวังภัยจากพายุ นอกจากนี้ให้ความรู้โดยแทรกอธิบายศัพท์ทางภูมิศาสตร์ เช่น ความกดอากาศต่ำ ความกดอากาศสูง เป็นต้น การที่สมยศรู้เรื่องเหล่านี้เพราะการเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ นับได้ว่าเป็นความสามารถของผู้เขียนที่ใช้บทสนทนาในการนำเสนอความรู้ และแนวคิดได้อย่างแนบเนียน

บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาให้ข้อคิดและคำแนะนำ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ในด้านการใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ จากบทสนทนาว่า

“สหกรณ์ไงละคุณ” ปณาทตอบทันทีไม่ต้องคิดเลยเขาคงเป็นคนฉลาด

“ทำยังไงละคุณ” แมกับพี่สาวหนูถามเกือบจะพร้อมกัน

“พวกทอผ้าทุกคนต้องรวมกันเป็นสมาคม เอาเงินมารวมกันไปซื้อด้าย ซื้อไหม ซื้อสีจากต้นตอที่ขายส่งมาทอ ทอเสร็จแล้วรวมกันขายในร้านของเราเอง ขายในราคาเท่าที่คนอื่นขาย ถ้าใครจากซื้อของได้ถูก กับขายผ้าได้แพง เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วเป็นของเราเฉลี่ยกันตามราคาซื้อและขาย”

“แล้วใครจะเป็นคนไปซื้อด้าย ใครจะขาย ร้านของเราไม่มี ค่าเช่าร้านนะ ไม่ใช่ถูกนะ เราไม่มีเงินหรอกคะ แล้วเราก็กไม่มีใครเก่ง มีความรู้พอที่จะทำงานใหญ่ๆ อย่างนี้ด้วย”

จันทิมาจึงพูดกับปณาทว่า “โดยหลักการแล้ว สหกรณ์จะแก้ปัญหาของอุตสาหกรรมต่างๆ ได้เสมอ รวมทั้งปัญหาของพวกชาวนาชาวไร่ด้วย แต่ในเมืองไทย เรายังแม้ว่างานสหกรณ์จะเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่หก หลายปีแล้ว เป็นการเริ่มต้นจากเบื้องสูงลงไปหาที่ต่ำ จึงไม่ประสบความสำเร็จโดยง่าย เพราะเบื้องต่ำปราศจากพื้นฐานที่แน่นหนาเพียงพอ และจำต้องยอมรับกันว่าเครื่องมือของเบื้องบน ก็ไม่สะอาดหมดจดนัก มือที่มาเกี่ยวข้องกับงานเพื่อประโยชน์ของคนส่วนรวมนี้จำเป็นจะต้องเป็นมือที่สะอาดประกอบด้วยเมตตากรุณาและมีปัญญาแต่เรายังขาดเครื่องมือเช่นที่ว่านี้”

(บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว : 44 - 46)

บทสนทนาข้างต้น เป็นบทสนทนาระหว่างชาวกรุงเทพฯ กลุ่มหนึ่งที่เข้ามาเยี่ยมชมการทอผ้าของชาวไทยพวน และได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งขั้นตอนการทอผ้าแต่ละผืนกับชาวไทยพวน เนื้อหาในบทสนทนาแสดงถึงปัญหาพ่อค้าคนกลางและรายได้จากการทอผ้าที่ไม่ค่อยได้กำไรมากนัก ซึ่งผู้เขียนได้เสนอแนวคิดที่มีประโยชน์ในการจัดตั้งสหกรณ์ผ่านคำพูดของคนกรุงเทพฯ กลุ่มนี้ ทำให้คนในชุมชนได้ขบคิดและนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

โลกกว้าง

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้วยการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่าง

“จริงจะ เกิดมาเป็นคนนี่ดีกว่าอะไรทั้งหมดเลยนะพี่ ถึงพ่อแม่จะตายแล้ว แต่เราก็กยังมีพี่น้องอยู่ เป็นเพื่อนกัน” สรรเสริญพูดขึ้น

“เราไม่ได้เกิดมาสำหรับจะอยู่กับเท่านั้นนะน้อง เราต้องทำความดีด้วย เพื่อความสุขของตัวเองและผู้อื่น ความดีนี้เป็นกุศล กุศลส่งผลให้เราสุขสบาย ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เวลานี้เราต้องลำบากก็เพราะเราทำไม่ดีเอาไว้ อาจจะในชาติก่อนก็ได้” เช่น เราอาจจะพรากรลูกนกมาจากพ่อแม่ของมัน พ่อแม่เราจึงต้องตายจากไปหมด”

“พี่เชื่อว่าชาติหน้าชาติก่อนด้วยหรือ” ยศถาม

“พี่เชื่อว่ามีแน่”

“ฉันเชื่อว่าชาตินี้มีจริง แต่ชาติหน้าฉันไม่รู้” ยศบอก

“มีอะไรหลายอย่างที่ทำให้พี่เชื่อว่าชาติก่อน ถ้ามีชาติก่อนได้ชาติหน้าก็ต้องมีได้” ลากพูด

“ไหนมีอะไร พี่ลองว่าไปซิ เผื่อฉันจะเห็นชอบด้วยบ้าง” ยศพูด

“เอาง่ายๆ เราสี่คนพี่น้องนี่น้องว่าใครลำบากที่สุดในขณะนี้”
 “พี่ลามณะชิ ไม่น่าถามเลย ต้องทำงานหนักกว่าเพื่อน หาเงินมาเลี้ยงเรานะพี่นะ แล้วยังเอาเงินไปแทงห่วยเสียอีก ทำให้พี่ลามอดกินน้ำแข็งใส่น้ำหวาน” สรรเสริญ พุดเอาใจลาม
“ความซื่อก็เหมือนกับความดี ให้ผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต เช่นฆ่าคน ถ้าถูกจับได้ต้องติดคุกหรือถูกฆ่าเมื่อตายไปแล้วยังต้องตกนรกอีก”

(โลกกว้าง : 77 - 78)

จากบทสนทนาข้างต้น ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครสำคัญของเรื่อง คือ ลามสนทนาโต้ตอบกับน้องๆ ทั้ง 3 คน โดยลามทำหน้าที่เป็นผู้สอนน้องๆ ให้เข้าใจในหลักธรรมของศาสนา โดยเน้นเรื่องผลของการกระทำทั้งการทำความดีและความชั่ว ซึ่งทำให้ผู้อ่านมีแนวคิดในการทำความดีคล้อยตามไปกับตัวละครในเรื่องด้วย

สามตรุณ

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา ให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในด้านการนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่าง

พ่อนั่งลงข้าง ๆ ดอกไม้ลูบศิระแล้วก็พลบโยนให้เข้าใจถึงธรรมดาของโลกว่า
“คนเรา เกิดมาในโลกนี้ก็เป็นอย่างนี้ คือทุกข์บ้างสุขบ้างสลับกันไป มีความหวังบ้างผิดหวังบ้าง เพราะทุกอย่างล้วนแต่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน พระท่านเรียกว่าเป็นอนิจจังด้วยกันทั้งหมด”

ดอกไม้ค้ำหน้าว่า “ความไม่เที่ยงแท้นั้นผมเข้าใจรับพ่อ แต่คนเราเมื่อมุ่งทำอะไรโดยชอบธรรมแล้ว เขาควรจะได้สิ่งที่ประสงค์มาเป็น การทดแทนที่ได้ลงแรงลงไปใช้ไหมพ่อ

“ใช่ โดยเหตุผลมันควรจะเป็นเช่นที่ลูกว่ามา แต่โดยความจริงแล้ว มันอาจจะไม่ได้ก็ได้ นั่นคือกฎของความไม่เที่ยง ใครบอกว่า เขาปลูกต้นมะม่วง เขาควรจะได้เก็บกินลูกมะม่วงนั้นใช่ไหม แต่เรื่องจริงก็คือบางที่เขาที่ไม่ได้กินมะม่วงที่เขาปลูกนั้นแต่คนอื่นมากินแทน และคนที่มากินนั้นก็ไม่ได้ปลูกมะม่วงเลย”

“ผมท้อเสียแล้วพ่อ” ดอกไม้สารภาพ

“อย่าเพิ่งท้อ เรายังมีที่ติๆ เหลืออีกราวสิบกว่าไร่ เราพยายามทำที่เท่านี้ให้เกิดประโยชน์เต็มที่ เช่นเราอาจจะปลูกถั่วสลับฝ้าย ปีหนึ่งเราจะเก็บเกี่ยวได้สองครั้งก็เท่ากับเรามีที่ดินยี่สิบไร่ เข้าใจไหมลูก ที่ริมหนองน้ำนั้นลูกจะขยายเปิดหรือไถอีกเท่าไรก็ได้ ไร่ที่ไม่มีที่ปลูกฝ้ายเต็มห้าสิบไร่แล้วเราจะไม่มีการอื่นทำเมื่อไหร่ล่ะ”

ดอกไม้เห็นจริงตามที่บิดาสอน ความเสียใจ ความผิดหวังก็ค่อยคลายลง

(สามตรุณ : 143 - 146)

บทสนทนาข้างต้นเป็นของดอกไม้และฟอ เมื่อดอกไม้รู้ว่าที่ทำกินบางส่วนเป็นผืนดินที่ไม่ดี ทำให้เขารู้สึกเสียใจมาก ฟอจึงสอนดอกไม้ว่าทุกอย่างล้วนแต่เป็นสิ่งที่ไม่มีเที่ยงแท้แน่นอน ให้ดอกไม้รู้จักยอมรับความจริง และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีสติในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ให้มากขึ้น จากบทสนทนาข้างต้น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจการดำเนินชีวิตว่าทุกอย่างไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ตามหลักธรรมของพุทธศาสนา ดังนั้นทุกคนจึงควรมีสติ ยอมรับความจริง รู้จักการแก้ไขปัญหาต่างๆ และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รวมทั้งนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอผ่านคำพูดของตัวละคร ให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา จากคำพูดของครูชูชัยว่า

“ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนทำดี เว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์ เพื่อมนุษย์จะได้อยู่ร่วมกันในสังคมให้เป็นสุข ไม่มีอะไรขัดแย้งกันเลยสักนิดเดียว”

“ฉันทำไมพี่ชายหนูถึงต้องตายด้วยเล่าคะ” ขจีพูดแล้วก็ร้องไห้ออกมาทันที ทำให้เพื่อนๆ ทุกคนสงสาร และเห็นใจเธอ

“พี่เธอตายเพราะคนต่างหากล่ะ ไม่ใช่ศาสนา คนเมายังกัน” ครูบอก

“ก็เขาเถียงกันเรื่องพุทธกับคริสต์ใครจะดีกว่ากัน” ขจีเถียงครู

“ฟังให้ดีๆ นะขจี นั่นเป็นเพราะคนขัดแย้งกัน ไม่ใช่ศาสนาขัดแย้ง คนเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา พลิกลิ้นพูดจาวางไรก็ได้” ครูเน้น

“หนูไม่เข้าใจคะ” ขจีร้องทุกข์พลางสะอื้นอีกๆ

“เอาละ เธอสงบใจเสียก่อนนะขจี ออกไปล้างหน้าเสียก่อนก็ได้ เดี่ยวครูจะพูดให้ฟัง”

“ไม่ต้องคะ” ขจียกผ้าเช็ดหน้าขึ้นเช็ดหน้า หักห้ามใจให้สงบฟังครูอธิบาย

“ที่เกิดเรื่องวันนั้น เสียเสียงเขาว่า การบวชสิ้นเปลือง คนพุทธไม่ประหยัดจึงยากจน สู้พวกคริสต์ไม่ได้ พวกเขาทำอะไรล้วนประหยัด มีเหตุมีผล ข้อนี้จริงของเขา คนไทยเราชอบทำบุญเอาหน้า เขาเรียกว่า ตำน้าพริกละลายแม่น้ำ แต่ฉันเพราะกิเลสคนพุทธ ไม่ใช่หลักศาสนาพุทธ ไม่มีพุทธบัญญัติว่า การบวชจะต้องทำขวัญนาค จะต้องพิมพ์การ์ดแจกตั้งมากมายให้คนมาอนุโมทนาบุญ จะต้องเลี้ยงเหล้า เลี้ยงข้าว ฆ่าหมูตั้งหลายตัว ยังมีหนึ่ง ร้าง ดิสโก้ พวกชาวพุทธคิดทำกันขึ้นเอง สมัยพระองค์ท่านบวชง่ายนิดเดียว คนจะบวชไปนั่งประนมมือตรงหน้าท่านเอ่ยคำขอบวช ท่านตรัสว่า ท่านจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบธรรมเถิดแค่นี้เอง”

(บ้านไร่ชายแดน : 97 - 98)

จากบทสนทนาข้างต้น ครูชูชัยได้อธิบายให้นักเรียนเข้าใจในศาสนาพุทธให้มากขึ้น เมื่อพี่ชายของขจีที่กำลังจะบวชต้องเสียชีวิตในงานฉลองบวช เพราะคนเมาเหล้าทะเลาะกันเรื่องศาสนาว่าระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ศาสนาใดดีกว่ากัน จากการศึกษาครูชูชัยได้อธิบายเรื่องของการบวชของศาสนาพุทธให้นักเรียนฟัง ทำให้ผู้อ่านและเยาวชนเข้าใจหลักธรรมและศาสนพิธีของ

ศาสนาพุทธได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเข้าใจถึงศาสนาว่าทุกศาสนาสอนให้คนทำความดี หากมีความขัดแย้งทางศาสนามีใช่เพราะศาสนากับศาสนาขัดแย้งกัน แต่เป็นการกระทำและความคิดของคนในศาสนา นั้นที่ขัดแย้งกันจนทำให้เกิดปัญหาตามมา

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

พี่ชาย

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนาให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ในด้านของความสำคัญของการศึกษา จากบทสนทนาว่า

พอลงนอนเรียบร้อยแล้ว กล้าหาญเอ่ยขึ้นมาว่า

“อยากดูทีวีเหมือนบ้านคนอื่น ๆ เขามั่ง”

“ต้องขยันเรียนหนังสือ” องอาจบอกต่อไปว่า “พอเราเรียนจบเราทำงานได้ มีเงินเหลือเราอยากได้อะไรเราก็ซื้อมาได้”

“ถ้าแก่โรงสีที่เราไปทำงานด้วย แกไม่เห็นได้เรียนหนังสือเลย ทำไมเขาทำงานและมีเงินได้ตั้งมากมาย” กล้าหาญแย้ง

ระรื่นจึงว่า “ป่าเฮียงแกก็ไม่ได้เรียนเหมือนกัน ใครเป็นหนี้ค่าก๋วยเตี๋ยวแกเอาถ่านขีดที่ข้างฝาไว้”

องอาจจึงว่า “ก็ถูก ไม่เรียนก็หาเงินได้ แต่ถ้าเราเรียนเราจะหาได้ดีกว่าโอกาสที่เราจะหางานทำก็มีมากกว่าด้วย”

(พี่ชาย : 26 - 27)

บทสนทนาขององอาจและน้องๆ เมื่อกล้าหาญน้องคนหนึ่งขององอาจอยากดูโทรทัศน์ องอาจซึ่งเป็นพี่ชายคนโตจึงสอนน้องๆ ให้ขยันเรียนหนังสือให้มากๆ เมื่อมีความรู้ก็จะมั่งมีงานดีๆ ทำ และมีเงินมาซื้อของที่อยากได้ ถึงแม้น้องๆ จะบอกว่าถ้าแก่โรงสีและป่าเฮียงนั้นไม่ต้องเรียนหนังสือก็ร่ำรวยได้ องอาจจึงสอนน้องๆ ว่า ก็จริงอยู่ที่ไม่เรียนหนังสือก็ร่ำรวยได้ แต่ถ้าเราเรียนหนังสือ เราจะมีโอกาสเลือกงานได้ดีกว่าคนอื่นเหล่านี้ จากบทสนทนาข้างต้นทำให้เยาวชนได้เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และนำสิ่งที่องอาจสอนน้องๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง โดยไม่รู้สึกเหมือนถูกบังคับ

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว ใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสังคมในด้านการรู้คุณค่า และรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย จากคำพูดอธิบายของแม่ใหญ่เกี่ยวกับวิธีทอผ้า ดังนี้

แม่ใหญ่ทำท่าว่าพอใจที่ได้ทราบดังนี้ แล้วก็อธิบายวิธีทำผ้าต่อไป เอาฝ้ายที่ อี๊วแล้วมาตากแดด เอามาตีให้พองฟูเรียกว่า “ยิ้งฝ้าย” วิธี ยิ้งฝ้าย ต้องมีเครื่องมือคือ ไม้ไผ่ตัดให้โค้งเป็นคันธนู ไซ่บ่อ เหนียวๆ ทำสายเรียกว่า “กงฝ้าย” มีไม้ไผ่เล็กกลมพอมือกำได้สอดใส่ในสายธนูด้วย เอาฝ้ายที่อี๊วแล้ว มากองเข้าตีตสายธนูเข้าหาตัวปล่อยไปให้ถูกกองฝ้ายหลายๆ ครั้ง ฝ้ายก็จะพองฟูขึ้นเป็นกองโต ยิงให้ทั่ว ต่อไป “ล้อมฝ้าย” คือจับฝ้ายที่ยิงแล้วนิตหนึ่งวางบนแผ่น กระจาดจัดให้เรียบกว้างยาวสักคืบหนึ่ง ใช้ไม้กลมๆ วางทาบเอาฝ้ายมือช่วยกลิ้งฝ้ายให้มันไปตามไม้กลมนั้น คลึงอย่าให้แน่นมากนัก ถอดแกน ออก ทำอย่างนี้จนหมดฝ้ายที่ยิงไว้เอาผ้าห่อ ล้อมฝ้ายนี้ไว้ วางเมื่อไรก็ได้เช่นเวลาที่ยิ้งฝ้ายนี้ หาก ทำตอนเช้ามีแดดดีที่สุด ถ้าทำตอนกลางวัน หรือตอนบ่ายละอองฝ้ายจะพุ่งเข้าจมูก และเส้นด้ายที่เข็น ออกมาก็ไม่ค่อยจะเหนียวและเส้นเล็กสวยเหมือนยิ้งตอนเช้ามีแดด

กลางวันเมื่อเสร็จงานอื่นๆ แล้วก็ “เข็นฝ้าย” คือปั่นเส้นด้าย เครื่องมือนี้เรียกว่า “หลา” เป็นคำ พวน ทางขวามือจะมีกงล้อ มีมือจับหมุน มีเชือกโยงไปติดกับไ้ คือ เหล็กปลายแหลมทางด้านซ้ายมือ วิธีเข็น จับล้อมฝ้ายด้วยมือซ้ายจ่อเข้าที่ปลายเหล็ก ไ้มือขวาจับหมุนกงล้อ เชือกจะดึงเหล็กไ้ให้ หมุน เหล็กไ้จะดึงให้ฝ้ายหมุนเป็นเกลียว ค่อยดึงล้อมฝ้ายออกให้ห่างเหล็กไ้ จนสุดแขนนั้นคือ เส้นด้ายคราวนี้หย่อนเส้นด้ายให้พันกับโคนเหล็กไ้ เรียกว่า “ไลหลา” ปั่นต่อไปจนได้เส้นด้ายเต็ม เหล็กไ้แล้วก็ถอดออกเก็บไว้ เรียกว่า “หลอดฝ้าย” หรือ “หลอดด้าย”

ต่อมาก็เอาด้ายนี้มาทำเป็นเช็ดหรือใจ เรียกว่า “เปียฝ้าย” ฝ้ายที่เปียออกมาเป็นเช็ดหนึ่งๆ เอา ไปชุบน้ำข้าวแล้วตากแห้งเพื่อจะได้ไม่คืนเกลียวทำเส้นด้ายอย่างนี้ไว้ให้มากพอแล้วจึงจะลงมือทอต่อไป ชาวกรุงทั้งสามตอนใจเอือกใหญ่ คนหนึ่งบ่นว่า “ไม่ใช่งานง่ายเลยนะนี้ เราทุ่มหมกกันสบาย ไม่นึกว่าคนทำจะลำบากถึงเพียงนี้”

(บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว : 24 - 26)

ผู้เขียนกำหนดให้แม่ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ในการทอผ้ามาแล้วหลายสิบปีให้ความรู้ เกี่ยวกับการทอผ้า อธิบายขั้นตอนการทอผ้า ตั้งแต่เริ่มต้นปลูกฝ้ายจนกระทั่งการทอผ้าให้ชาวกรุงเทพฯ ฟัง จากคำอธิบายของแม่ใหญ่ทำให้ผู้อ่านและเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและรู้คุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังร่วมกันปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังได้ร่วมกันอนุรักษ์ และสืบต่อ ภูมิปัญญาชาวบ้านของไทยให้ยาวนานต่อไป

และคำอธิบายของแม่ใหญ่อีกช่วงหนึ่งของบทสนทนาที่นำเสนอให้เห็นคุณค่าของ ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพวนที่ควรอนุรักษ์ไว้

ตัวอย่าง

เมื่อเสร็จเรื่องรับประทานอาหาร หนุแอ และพี่สาวช่วยกันเก็บไปล้างในครัว แยกยั้งนั่งคุยต่ออีก คงติดใจที่พ่อใหญ่ช่างเล่า ปناهแจกบุหรีให้พ่อใหญ่ และขีดไม้ขีดไฟให้ด้วย อากาศยามว่า ต่อจาก สงกรานต์มีงานบุญอะไรอีก พ่อใหญ่ดูบุหรีของเพลิน แม่ใหญ่จึงแยงตอบว่าบุญเดือนหก นอกจาก วิสาขบูชาแล้วเราก็ทำสลากภัต ปีไหนมีเดือนแปดสองหน จึงเลื่อนไปทำเดือนเจ็ด เรามีมะม่วง ก็ทำ ข้าวเหนียวมัน มะม่วง ขนมหักหน้า ขนมห่มอแกง ขนมหั้น มะพร้าวแก้ว พวกนี้อะไรก็ได้กับบุหรี 4 มวน ไม้ขีดหนึ่งกล่อง เงิน น้ำหนึ่งขวด แก้วหนึ่งใบ เสื้อหนึ่งผืน กระโถนหนึ่งลูกจัดไปวัดพร้อม

กับอาหารคาวอะไรก็ได้ ทำบุญแล้วก็เอาห่อใบตอง ตั้งเอาขนมห่อใบตองเอาไปแจกตามบ้านญาติที่อยู่คนละหมู่บ้าน ทั้งสี่หมู่บ้านเราเป็นพี่น้องทั้งนั้น ทำกันคนละวัน หมูไหนทำวันใดก็ทำพร้อมกันหมด พอหมู่บ้านอื่นทำเขาก็เอามาแจกเราได้อิ่มอุ่น เราแจกเขา เขาแจกเรา เราอยู่กันมาอย่างนี้แหละคุณ”

“น่ารักจัง ผูกน้ำใจด้วยการให้ไม่รับของเขาข้างเดียว” จันทิมาว่า พ่อใหญ่ยิ้มได้ทำ เห็นแม่ใหญ่หาหมากกินอีกคำรีบตัดหน้าเล่าต่อไป

“พอเดือนแปด เข้าพรรษา เราก็ทำขนมเงิน ขนมเทียน ทำสำหรับคาวหวานไปวัด เอาขนมห่อไปแจกคนแก่ที่ไปจำศีลแล้วก็เวียนเทียน

(บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว : 36 - 37)

คำพูดข้างต้นเป็นการเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีของชาวไทยพวนในแต่ละเดือน ซึ่งจะประกอบพิธีหรือมีประเพณีที่ทำกันในหมู่บ้าน ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่น่ายกย่องและควรสืบทอดต่อไป เมื่อเยาวชนได้อ่านบทสนทนาข้างต้น ทำให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีของตนมากยิ่งขึ้น

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนใช้กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดด้านการใช้ประโยชน์จากต้นไม้อย่างคุ้มค่าแสดงถึงคุณค่าของธรรมชาติผ่านบทสนทนาของหนูแพงและแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน้าแล้งไม่มีงานรับจ้างสำหรับพวกผู้หญิง แม่กับหนูแพงจึงช่วยกันออกไปถางป่าไผ่ แม่สอนให้ตัดกิ่งแห้งๆ และต้นแก่ที่ตายออกทิ้ง ไม่ได้ตัดทิ้งทั้งหมด

“ทำไมล่ะแม่” หนูแพงถามต่อไปว่า “เอาไว้ทำไมหนามมากจะตายไป”

“หนูไม่รู้อะไร” แม่บอกพลางอมยิ้ม พูดเบาๆ เหมือนกับกลัวพ่อจะได้ยิน ทั้งๆ ที่พ่อก็ไม่ได้อยู่ที่นั่นด้วยสักหน่อย “ตอนที่เถ่าแก่เขาขี่ม้าป่าไผ่ให้ หนูรู้ไหมแม่ดีใจแทบตาย”

แม่บอกความลับสุดยอดแก่หนูแพง หนูแพงขมพอกับแม่จนอดหัวเราะไม่ได้แล้วจึงว่า

“โธ่ พ่อโกรธแทบตาย แต่แม่ดีใจแทบตาย ทำไมจ๊ะ”

แม่จึงบอกว่า “นี่แต่งดีแล้วนะ พอฝนตกมันจะแตกหน่ออ่อนๆ เราก็จะขุดเอาหน่อไม้มากินได้โดยเราไม่ต้องปลูกนะไม่ดีหรือ เถาหญ้านางก็มี ถกเอามาต้มกับหน่อไม้ ใส่พริก ใส่ปลาร้านิดหน่อยถ้ามีปลาสดหรือปลาแห้งแกะใส่ลงไปอีกนิดก็จะพากันอร่อยจนวางไม่ลงจะพากันร้องขอกินซ้ำแล้วซ้ำอีก เมื่อกินไม่ไหวเราก็จะเอามาหั่นเคล้าเกลืออัดใส่ไหไว้เป็นหน่อไม้ต้องเก็บไว้กินได้นานๆ หรือต้มแล้วฉีกเป็นฝอยๆ ตากแดดไว้มากๆ พอเราไปตลาดเอาไปขายก็จะได้เงินใช้ไม่มากนักน้อย”

“ดีจังนะแม่” หนูแพงซักเห็นจริงตามที่แม่พูดทุกอย่าง

แม่หนูนางยังไม่จบแค่นั้น แกมอีกว่า “ถ้าเราปลูกข้าวเหนียวได้มั่ง แม่จะทำข้าวหลามให้เอ็งกินอร่อยๆ แต่ต้องไปหามะพร้าวมาคั้นหน่อ ที่หมู่บ้านทุ่งชานแม่เห็นมีมะพร้าวหลายต้น”

“ใส่ถั่วดำด้วยนะแม่ หนูชอบ”

“เออ ถ้าวราก็มีจะไปยากอะไร” แม่หนูนางหวนคิดถึงลูกชายคนโต ที่ยังอยู่บ้านโนนอดขึ้นมา จึงเอ่ยว่า “แม่มคิดถึงหนูพูน พอมันเรียนจบแล้วแม่อยากให้มันเรียนช่างไม้ แม่เห็นคนเขาทำโต๊ะ ทำเตียง ด้วยไม้ไผ่มันสวยดี เบาทัดด้วยยกย้ายได้ง่ายกว่าไม้เนื้อแข็ง คงจะทำขายได้ไม่รู้กี่ปี ต้นไผ่เราก็มีอยู่ทั้งป่า” แม่ฝั้นหวาน

(หนูแพ่งที่รัก : 23 - 25)

จะเห็นได้ว่าคำพูดของแม่ซึ่งมีประสบการณ์ในชีวิตมามากกว่าหนูแพ่ง ย่อมมีโอกาสที่พบเห็นสิ่งที่กว้างไกลกว่า ดังนั้นคำพูดของแม่จึงเป็นการชี้แนะที่มีประโยชน์ ให้หนูแพ่งได้เรียนรู้คุณค่าของไผ่ว่ามีประโยชน์มากมาย เช่น ทำเป็นอาหาร เครื่องเรือนและเครื่องใช้หลากหลายชนิด จะเห็นได้ว่าจากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เยาวชนได้รับความรู้และเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวมากขึ้น

4. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย

ในวรรณกรรมเยาวชนส่วนใหญ่ผู้เขียนใช้การบรรยายสลับกับบทสนทนาเพื่อให้เรื่องดำเนินไปเร็วขึ้นและการเขียนเรื่องจะได้ไม่ซ้ำซาก จากการศึกษาวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยายในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางไฉน ปริญญาธวัช พบว่าผู้แต่งจะสมมุติตนเองว่าเป็นผู้รู้ สามารถเล่าเรื่องและมุ่งบรรยายพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเป็นสำคัญ โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 แทนตัวละคร การบรรยายเช่นนี้พบในวรรณกรรมของนางไฉน ปริญญาธวัช ส่วนใหญ่เน้นการบรรยายให้เห็นพฤติกรรมของตัวละครซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรมของตัวละครนั้นๆ ดังเช่น

เขาชื่อเดช

ผู้เขียนใช้กลวิธีนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความเมตตา กรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังตัวอย่าง

...เดชตื่นขึ้นมาในเวลาเช้าวันหนึ่ง เขาได้ยินเสียงสุนัขเห่ากระโชกที่ประตูบ้าน เขาออกไปเปิดประตู ลูกหมูเล็กตัวหนึ่งก็วิ่งพรวดเข้ามาซุกที่ขาเขา เดชเห็นรอยเลือดไหลออกมาจากสีข้างของมัน เขาก็อุ้มขึ้นมาทั้งๆ ที่เนื้อตัวของมันและโคลน เขาเอาสำลีสะอาด ชุบน้ำเช็ดบริเวณแผลทั่วแล้วก็เอายาแดงใส่ เอาพลาสติกปิดปากแผลเสียเรียบร้อยเหมือนว่าเขาได้ทำให้เพื่อนเขาคคนหนึ่ง อย่างที่เขาเคยทำเสมอมาที่โรงเรียน แล้วเจ้าลูกหมูก็หลับไปเหมือนทารก วิภาตื่นนอนขึ้นมาเห็นเข้าก็ชอบใจ ตรงเข้ามาอุ้มมันจนตื่น วันนั้นเป็นวันอาทิตย์ เดชและวิภาเป็นธุระจัดการกับหมูตลอดวัน ช่วยกันเช็ดขี้โคลนออก แล้ววิภาแอบเอาแป้งกระป๋องหอมๆ ของคุณแม่มาทาให้มัน ชงนมให้มันกินตอนเช้า ตอนกลางวันก็เอาข้าวต้มใส่จานสะอาดมาให้มันกิน มันไม่กินก็ต้องพยายามเอาช้อนตักป้อนมัน ปากหมูยาวๆ ป้อนก็ลำบาก ช่วยกันดึงปากมัน มันเจ็บก็ร้องลั่นคุณแม่ต้องเดินมาดูและห้ามไว้ มิฉะนั้นเจ้าลูกหมูน้อยอาจจะตายเพราะเจ็บปากอีกประการหนึ่งก็ได้

(เขาชื่อเดช : 15 - 16)

จากการบรรยายของผู้เขียนข้างต้น ผู้เขียนสามารถเล่าถึงพฤติกรรมของตัวละครเอกในเรื่องคือเดช ที่มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ให้ความช่วยเหลือและรักษาเมื่อสัตว์ตัวนั้นบาดเจ็บที่ ไม่ได้เป็นเจ้าของ

โลกกว้าง

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านความละเอียดต่อการกระทำความชั่วเกรงกลัวต่อบาป ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังตัวอย่าง

วันที่ลาออกเรือเป็นวันแรกนี้ปลาหมึกชุมมากทั้งๆ ที่มีโชติคุณของมัน ผู้ใหญ่สองคนใช้แหทอดข้างเรือสองด้าน ลากใช้สวิงตักอย่างสนุกสนาน ตักลงไปคราวใดที่จะไม่ติดเลยเป็นไม่มีราวกับทั่วท้องทะเลหลวงแห่งนี้จะมีแต่ปลาหมึกและปลาหมึกอย่างเดียว ดึกแสนดึกเขาก็ไม่รู้สึกง่วง เขาดักปลาหมึกเหมือนกับดักอะไรเล่นที่ไม่ใช่สิ่งที่มีชีวิตเพราะตัวมันเล็ก ๆ และไม่ดิ้นรนมากมาย ประมาณสองนาฬิกาของวันใหม่เริ่มสาวเบ็ดกลับขึ้นเรือ เวลาติดปลาตัวใหญ่ๆ ต้องช่วยกันดึงหลายคน ปลาตัวใหญ่ดิ้นรนต่อสู้อย่างสุดฤทธิ์ของมัน เพื่อจะกลับคืนสู่ท้องทะเลอันเคยเป็นอิสระมาช้านาน ปลาบางตัวใหญ่เกือบเท่าตัวเขา ลากมองเห็นแล้วก็นึกถึงตัวเอง และนึกถึงน้องๆ ว่า ถ้าเขาถูกตักอย่างนี้บ้างจะเป็นอย่างไร คงจะเจ็บปวดอย่างสาหัส นึกแล้วเขาก็อยากจะทำปลาทั้งหมดลงทิ้งทะเลไป ความคิดที่อยากร้ายกับท้องทะเลหมดสิ้นไปในทันที นี่กรรมที่บางคนเรียกการประมงว่า “โจรกรรมอุตสาหกรรม” เป็นงานที่ต้องคร่าชีวิตและสัตว์โลกด้วยกันไม่ได้สร้างอะไรเพิ่มเติมให้แก่ทะเลเลย มีแต่ทำลายอย่างเดียวพระพุทธรเจ้าไม่สรรเสริญงานนี้ว่าเป็นสัมมาอาชีพะ

(โลกกว้าง : 59 - 60)

จากการบรรยายของผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพเหตุการณ์ พฤติกรรมและความรู้สึกของตัวละคร ที่ผู้เขียนต้องการสื่อแนวคิดให้รู้จักการละเอียดต่อการกระทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาปที่ตนเองได้ก่อขึ้น โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ลาภต้องไปทำงานเป็นลูกเรือประมงแล้วเห็นปลาจำนวนมากถูกจับและดิ้นรนเพื่อหาทางรอดอย่างทรมาณ

บุญส่ง

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความขยันหมั่นเพียร ผ่านการบรรยายของผู้เขียน

ความตั้งใจจริงมีอยู่ที่ไหนความสำเร็จย่อมอยู่ที่นั่น อายุมากหรือน้อยไม่มีปัญหา การงานของบุญส่งก้าวหน้ามาก ด้วยระยะเวลาเพียงเดือนเดียว เขารู้จักกัญญาแจต่างๆ ที่ใช้ในการซ่อมรถ สามารถหยิบกัญญาแจส่งให้ช่างได้ถูกต้อง ขณะที่ยืนคอยรับส่งเครื่องมือ เขาก็ดูช่างทำงานเหล่านั้นอย่างสนใจ แล้วจดจำไว้ถ้าสงสัยก็สอบถามจนแจ่มแจ้ง

(บุญส่ง : 43)

การบรรยายของผู้เขียนข้างต้น ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงพฤติกรรมของบุญส่งที่นายกอง แม้ว่าจะมีอายุเพียง 9 ปี แต่มีความขยันหมั่นเพียร มีความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน ทำให้เขามีความรู้เพิ่มมากขึ้นโดยที่ไม่มีใครเป็นผู้สอน สิ่งเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พี่ชาย

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความอดทน อดกลั้น ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังตัวอย่างว่า

องอาจทิวจนมือสั้น ตั้งแต่กลางวันจนบัดนี้เขายังไม่ได้กินอะไรเลยแม้แต่น้ำ กลับไปถึงบ้านบอกน้องให้ต้มน้ำกินแล้วเขาก็วิ่งมานี่ทันที เข้มเย็บกระสอบเล่มออกใหญ่ วันนี้อุตสาห์ให้เข้มแทงนิ้วได้ถึงสามหน ความที่เขาจะรีบให้เสร็จโดยเร็ว แล้วจะได้ไปทำความสะอาดคอกหมูอีกอย่าง อาหารหมูนั้นถ้าแก่จัดแจงให้เองเสร็จแล้ว เมื่อถึงเวลาแล้วยังไม่เห็นกล้าหาญไปทำงาน หมูมันหิว พอถึงเวลามันจะร้องกันแซ่ราวกับท้องของมันเป็นนาฬิกา เป็นธรรมชาติของหมูที่เลี้ยงอย่างขัง ไม่มีโอกาสไปหากินที่อื่น ก็ต้องคอยแต่อาหารที่เจ้าของขุนเท่านั้น ทนทำให้เสร็จไม่ไหว เขาจึงไปหาน้ำกินก่อนที่โรงสีนี้ถ้าแก่กินน้ำชา คนอื่นก็พลอยได้กินน้ำต้มใส่กากขาของถ้าแก่ที่ต้มใส่ถึงไว้สำหรับคนงาน

เขาเดินผ่านโต๊ะทำงานของถ้าแก่ บนโต๊ะมีจานใส่ผลไม้วางอยู่ มีกล้วยหอมผลอบสีเหลืองทองเต็มหวี กับชมพู่ม่าเหมี่ยวสีแดงจนคล้ำ ทำทางคงจะหวานที่เดียวและองุ่นสีเขียวลูกยาวผิวเปล่งนวลชวนให้อยากชิม ไม่มีใครอยู่ตรงนั้นเลย เขากำลังหิว ถ้าได้กินกล้วยสักผล หรือมาเหมี่ยวสักลูกคงจะมีแรงทำงานได้คล่องกว่านี้

องอาจกลืนน้ำลาย ห้ามตนเองว่า “อย่าแตะของเขาเลย คนเขาตำพ้อว่าไอ้ขี้ขโมยไปคนหนึ่งแล้ว ยังจะลูกอีกหรือ”

เขาเดินไปทางอื่น แล้วก็ตั้งใจทำงานจนเสร็จ เดินโซเซกลับบ้าน รู้สึกว่าวันนี้ บ้านอยู่ไกลเหลือเกิน

(พี่ชาย : 57 - 59)

จากการบรรยายของผู้เขียนข้างต้น ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยผู้เขียนสามารถสื่อแนวคิดของตนเองผ่านมายังคำบรรยาย ให้ผู้อ่านได้มองเห็นพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง ซึ่งเน้นในเรื่องความอดทน อดกลั้น ไม่ยอมทำผิดแม้จะหิวมากก็ตาม

บ้านไร่ชายแดน

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมในด้านความเมตตา กรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังเช่น

ตัวอย่าง

นายลองเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ที่สุดของเรา เมื่อเขาลงมือสร้างบ้านพวกเรา ก็ไปช่วยเขา เราตั้งใจจะมีเพื่อนบ้านใกล้ ๆ เอาไว้พึ่งพากันยามยาก พ่อไปช่วยขุดหลุม ปั้นขึ้นไปบนนอกก็ช่วยมุงหลังคา แม่หุงข้าวเลี้ยงเขาตอนกลางวัน เมื่อทราบว่าข้าวของเขาหมดและไม่มีเวลาจะตำ นายลองมีข้าวเปลือกที่ได้จากการทำข้าวไร่เมื่อปีที่แล้ว พวกเราเด็กๆ ก็ช่วยเอาข้าวของเขามาตำ ที่บ้านเรามีครกกระเดื่องเล็กๆ ช่วยกันตำได้ แต่ตอนที่ซ้อมให้ชาวเราปล่อยให้พวกผู้ใหญ่ทำเอง

(บ้านไร่ซานแดน : 48)

การบรรยายของผู้เขียนข้างต้น ทำให้เห็นพฤติกรรมของคำติและครอบครัว ที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจอย่างชัดเจนว่าความเมตตากรุณาและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นพฤติกรรมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนละความเห็นแก่ตัวและตระหนักถึงความมีเมตตากรุณาและรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นเป็นคุณธรรมที่จะทำให้นักในสังคมมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน

หนูแพงที่รัก

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความกตัญญูกตเวทีกี่ ผ่านการบรรยายของผู้เขียน

ตัวอย่าง

เงินตั้งแปดหมื่นต่อให้ขายไร่หมดเรายังได้เงินไม่พอเลย หนูแพงรีบขยับยั้งพ่อแม่เสียก่อนที่สองคนนั้นจะคิดกัหนี้ยืมสินจากเจ้าแก่เอาไปทุ่มเทรักษาตาให้หนูแพงคนเดียว

เมื่อกลับไปถึงไร่ น้องๆ ทุกคนอยากให้รักษาหนูแพง แต่หนูแพงเสียงแข็งบอกว่าไม่ยอมถลงเงินที่พ่อแม่และน้องๆ ช่วยกันหามาอย่างเหน็ดเหนื่อยเพียงเพื่อรักษาตานิดเดียวเท่านั้น หลายคนคงดีใจที่ไม่ต้องเป็นหนี้สินอีก หนูแพงแอบร้องไห้สงสารตัวเองที่เกิดมาจนและคิดว่าอีกสองสามเดือนเธอก็จะไม่เห็นเลยชีวิตก็จะไร้ค่าลงทันที

(หนูแพงที่รัก : 38)

จากการบรรยายของผู้เขียนข้างต้น ทำให้ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมและความรู้สึกของหนูแพงที่มีความกตัญญูกตเวทีกี่และไม่ยอมรักษาตาให้หายเพราะต้องใช้เงินมากและจะทำให้ครอบครัวเดือดร้อน หนูแพงจึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน ให้มีความรักความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมหลักของคนในสังคมไทยยึดถือมาโดยตลอด

แม่....ได้ผู้หมาแล้ว

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความไม่ประมาทและมีสติ ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่แพ่งได้ฟังประกาศนี้ทางวิทยุ เมื่อเวลาข่าวเที่ยงของกรมประชาสัมพันธ์ แม่ชอบฟังข่าวอากาศ และจะไม่ขาดเลยเมื่อลูกต้องออกทะเล ฟังข่าวนี้แล้ว แม่ก็ไม่สบายใจ เป็นห่วงลูกที่ออกไปอยู่ในทะเล เป็นห่วงบ้าน และทรัพย์สินทั้งหลายซึ่งมัน ก็ไม่ได้มากมายอะไร ทุกอย่างล้วนแต่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตของแม่กับลูกทุกคน บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ้านชั้นเดียว หากเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมฉับพลัน ขึ้นมาอย่างที่กรมอุตุนิยมวิทย เตือน ข่าวของทั้งหลายก็จะลอยไปตามน้ำหมด คิดแล้วแม่แพ่งก็จัดการแก้ไขกันไว้ก่อน เดินตรวจรอบบ้านมีอะไรที่มันจะลอยไปตามน้ำได้ จัดแจงผูกมัดติดกันให้แน่นหนา สิ่งใดพอที่แรงของนางจะยกขึ้นไว้ในที่สูงได้ก็จัดแจง มะพร้าวที่กองไว้มากมาย รอลูกค้ามารับหลายวันแล้วยังไม่มา จะทำอย่างไรกับมันดี มันจะต้องลอยไปตามน้ำหมดแน่ ตัดใจเสียค่าจ้างไปเรียกเจ้าหนุมชียาที่สวนใกล้ๆ มาคนหนึ่ง จ้างเขาเจาะเปลือกมะพร้าวมาผูกติดกันเป็นคู่ๆ วางพาดพันกัน ดอกหลักพันมะพร้าวไว้กับหลักให้แน่นหนา ผูกหลักติดต้นมะพร้าวอีกที ถ้าต้นมะพร้าวโค่นเมื่อไหร่ก็หมดกัน แต่ต้นมะพร้าวมันมีรากแน่นหนามากยกที่น้ำจะโค่นมันได้ ถ้าน้ำแรงจนต้นมะพร้าวทอนไม่ไหว นั่นก็เป็นกรรมของเรา

(แม่.....ได้ผู้หมาแล้ว : 27 - 28)

จากคำบรรยายของผู้เขียน ผู้อ่านสามารถเห็นพฤติกรรมของตัวละครที่มีสติ และรู้จักความรอบคอบไม่ประมาท พิจารณาสິงต่างๆอย่างถี่ถ้วน เช่น พฤติกรรมของแม่แพ่งที่เมื่อฟังข่าวของกรมอุตุนิยมวิทยาประกาศเรื่องพายุ แม่แพ่งก็เตรียมตัวอย่างมีสติ ตรวจสอบสิ่งต่างๆ ที่พอจะเก็บทำได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายมาก จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของแม่แพ่งเช่นนี้ ทำให้ครอบครัวของแม่แพ่งเสียหายจากภัยของพายุน้อยกว่าครอบครัวอื่น

สามตรุณ

ผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ผ่านการบรรยายของผู้เขียน ดังตัวอย่างว่า

ฝ่ายดอกไม้พออ่านหนังสือออก เขาก็เริ่มอ่านเป็นการใหญ่ คำไหนที่อ่านไม่ออกไม่เข้าใจก็ถามคนที่รู้โดยไม่อายไม่กลัวใครว่าโง่ เมื่ออ่านภาษาไทยได้ดีพอสมควรแล้ว เขาก็ขอให้ชมและดีใจช่วยสอนภาษาอังกฤษให้เขาบ้าง เขาอยากอ่านหนังสือของคุณจิมให้รู้เรื่องบ้าง คุณนายพอทราบก็หาซื้อดิคชันนารีให้เขาเล่มหนึ่งมีคำง่าย ๆ สำหรับผู้เริ่มเรียนใหม่ ดอกไม้ตั้งใจมาก เวลานอนก็เอามาไว้ข้างตัวท่องบ่นจดจำไป วันละ 4 - 5 ตัวเท่าที่โอกาสอำนวย ในที่สุดเขาก็จำได้เกือบตลอดเล่มซึ่งดีดีหรือชมเองก็ยังจำศัพท์ได้ไม่มากเท่าเขา เพียงแต่ว่าเขาไม่รู้ว่าคำเหล่านั้นใช้อย่างไร เข้าประโยคไม่ถูกนั่นเอง จำเป็นจะต้องอ่านหนังสือให้มากขึ้น เพื่อจะได้เข้าใจวิธีใช้คำเหล่านั้น ชมและดีใจจึงต้องหาหนังสือเรียน

มาให้เขาอ่านมากขึ้น ดอกไม้ อ่านและท่องไม่ลดละ แม้แต่เวลาเดินเขาก็ท่องบ่นไปเรื่อยๆ จนบางทีผลอ
เดินเลยจุดหมายที่จะไปก็มี

เวลาผ่านไปปีหนึ่ง ดอกไม้ อ่านอังกฤษได้ เท่ากับดีที่เรียนในชั้นสามปี พ่อของดอกไม้ดีใจมากจน
สุดจะกล่าวออกมา ตลอดเวลาที่อยู่ในคุก เขานึกห่วงอนาคตของลูกชายคนเดียวกลัวจะโง่เง่าไม่ทันเพื่อน
บัดนี้เขาโล่งใจแล้ว

(สามตฤณ : 107 - 108)

จากการบรรยายของผู้เขียน สามารถเห็นพฤติกรรมของดอกไม้ที่พยายามศึกษาหาความรู้
ด้วยตนเองแม้จะไม่ได้เรียนหนังสือในโรงเรียน แต่ก็พยายามสอบถามผู้รู้และฝึกฝนท่องจำวันละเล็ก
น้อยจนมีความรู้เพิ่มขึ้น

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางฉิน ปริญาธวัช ใช้กลวิธีการนำเสนอ
แนวคิด 4 กลวิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง การสร้างโครงเรื่องของ นางฉิน
ปริญาธวัช มีส่วนสำคัญในการนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏขึ้นอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งเรื่อง
การสร้างโครงเรื่องในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นางฉิน ปริญาธวัช มี 4 ลักษณะคือ โครงเรื่อง
ที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นใน
ครอบครัว โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติและโครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละครส่วนใหญ่จะนำเสนอแนวคิดผ่านตัวละครเอกของเรื่อง
ให้มีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมที่สะท้อนแนวคิดและพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา คำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่องแสดงออกถึงแนวคิด
ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารได้อย่างแบบเนียน กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย ส่วนใหญ่
ผู้เขียนจะบรรยายการกระทำและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอย่างตรงไปตรงมา สื่อแนวคิดออกมา
อย่างเปิดเผย ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายว่าผู้เขียนต้องการปลูกฝังแนวคิดในด้านใดให้แก่เยาวชน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ
นางไฉน ปริญาธวัช ปรากฏผลดังนี้

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช ที่นำมาศึกษาจำนวน 10 เรื่องได้แก่
เขาชื่อเดช โลกกว้าง บ้านหนูอยู่หาคดีแล้ว สามดรุณ บุญส่ง หนูน้อยกลอยใจ พี่ชาย บ้านไร่ชายแดน
หนูแพ่งที่รัก และแม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว โดยวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิด ซึ่งสรุปผล
การวิเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านแนวคิด พบว่ามีแนวคิดหลัก 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา และแนวคิด
เกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแนวคิดที่พบมากที่สุดในวนรรณกรรมสำหรับ
เยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช ประกอบด้วยแนวคิดย่อย 8 ประการคือ 1. ด้านความกตัญญู
กตเวที มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ แนวคิด
ด้านนี้ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 9 เรื่องได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามดรุณ บุญส่ง หนูน้อยกลอยใจ
พี่ชาย บ้านไร่ชายแดน หนูแพ่งที่รัก และ แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว 2. ด้านการประหยัดและอดออม ให้
รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด เป็นคนมัธยัสถ์ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 6 เรื่อง
ได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามดรุณ หนูน้อยกลอยใจ บ้านไร่ชายแดน และแม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว
3. ด้านความขยันหมั่นเพียร ให้อุตสาหะ ตั้งใจและมุ่งมั่นในงานต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ
ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 5 เรื่อง ได้แก่ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามดรุณ บุญส่ง และพี่ชาย 4. ด้าน
ความอดทน อดกลั้น ให้เยาวชนได้ฝึกฝนและอดทนต่อความยากลำบาก รวมทั้งสามารถเผชิญหน้า
กับอุปสรรคต่างๆ ด้วยความเข้มแข็ง ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 4 เรื่อง ได้แก่โลกกว้าง สามดรุณ
พี่ชาย และหนูแพ่งที่รัก 5. ด้านความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อคนรอบข้าง ช่วยเหลือ
ผู้อื่นด้วยความเต็มใจปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 4 เรื่องได้แก่เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามดรุณ และบ้าน
ไร่ชายแดน 6. ด้านความไม่ประมาทและมีสติ รู้จักการพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยความรอบคอบ มี
เหตุผลและมีสติในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 3 เรื่องได้แก่ โลกกว้าง พี่ชาย
และ แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว 7. ด้านความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป มุ่งให้ประพฤติ
ปฏิบัติตนเป็นคนดีเกรงกลัวต่อการทำบาป ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 3 เรื่องได้แก่โลกกว้าง บุญส่ง
และพี่ชาย 8. ด้านความซื่อสัตย์ ส่งเสริมให้เยาวชนและผู้อ่านเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกงหรือ

ทุจจริตผู้อื่น ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 2 เรื่อง ได้แก่ บุญส่ง และพี่ชาย แนวคิดเหล่านี้เป็นแนวคิดที่ผู้เขียนให้ความสำคัญและต้องการจะปลูกฝังให้เกิดกับเยาวชนในชาติ ได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมทั้งกายและใจ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เตรียมตัวและได้เห็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วยแนวคิดย่อย 3 ประการ คือ 1. การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ การรู้จักตนเองว่ามีความสนใจหรือถนัดสิ่งใด เป็นพื้นฐานในการเลือกอาชีพ เมื่อเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้แล้วก็ต้องรู้จักการพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 3 เรื่อง ได้แก่ บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว หนูแพงที่รักและแม่...ได้ผู้เฒ่ามาแล้ว 2. นำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักธรรมขั้นพื้นฐานมาเป็นแนวปฏิบัติ ได้แก่ โลกธรรม 8 คือ การมีลาภก็รู้สึกดีใจเมื่อลาภหมดไปก็เกิดความทุกข์ใจ ได้ยศถาบรรดาศักดิ์ก็ดีใจเมื่อยศถาบรรดาศักดิ์หมดไปก็เกิดความทุกข์ใจ เมื่อได้รับคำยกย่องสรรเสริญก็เกิดความปลาบปลื้มใจ เมื่อถูกนินทาว่าร้ายก็เดือดร้อนใจ เมื่อมีสุขย่อมมีทุกข์สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสังขารของชีวิต และอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (ความไม่สบายกายไม่สบายใจ) สมุทัย (เหตุให้เกิดทุกข์) นิโรธ (ความดับทุกข์) มรรค (การปฏิบัติเพื่อเป็นทางดับทุกข์) ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 3 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง สามดรุณและบ้านไร่ชายแดน 3. เข้าใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือเข้าใจและศรัทธาในหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่วและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เชื้อในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิใช่ยึดถือหรือศรัทธาในวัตถุ เช่น เครื่องรางของขลัง หรือพระพุทธรูปที่คนสร้างขึ้นมา ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 1 เรื่อง ได้แก่ บ้านไร่ชายแดน การประกอบอาชีพที่สุจริตมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตรวมทั้งเข้าใจและศรัทธาในหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนย่อมทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จสงบสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา เสนอแนวคิดย่อย 2 ประการคือ 1. การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้แนวคิดว่าการศึกษานั้นสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทั้งในโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะเรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริง ตามความสนใจและความถนัดของบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การศึกษาด้วยตนเอง สอบถามผู้รู้ การสังเกตจดจำและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 3 เรื่อง ได้แก่ โลกกว้าง สามดรุณ และ บุญส่ง 2. ความสำคัญของการศึกษา เสนอให้เห็นว่าการศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้สติปัญญาและความสามารถของเยาวชนได้เพิ่มมากขึ้น ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 2 เรื่อง ได้แก่ พี่ชาย และ บ้านไร่ชายแดน

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม มีแนวคิดย่อย 3 ประการคือ 1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอแนวคิดในการสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและคนไทยในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ รวมทั้งสนับสนุนให้เยาวชนเป็นผู้พิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเผยแพร่ธรรมแก่ให้คนทั่วไปได้เห็นความสำคัญและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม

3. เรื่องได้แก่ หนูน้อยกลอยใจ หนูแพงที่รัก และ แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว 2. การสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน เสนอให้รู้จักความรับผิดชอบ หน้าที่และบทบาทของแต่ละคนที่ควรกระทำรวมทั้งสำนึกในหน้าที่และบทบาทในฐานะสมาชิกที่ดีต่อสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 2 เรื่องได้แก่ พี่ชาย และบ้านไร่ชายแดน 3. การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย กระตุ้นให้เยาวชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทยที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สามารถบ่งบอกให้รู้ถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของประเทศปรากฏอยู่ในวรรณกรรม 2 เรื่องได้แก่ บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว และบุญส่ง

จากการวิเคราะห์แนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาวิช ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปแนวคิดในแต่ละด้าน เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของหญิงไทย ปริญญาตรี

เรื่อง	1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม								2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ			3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา		4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม			
	1.1 ความกตัญญูต่อบิดา	1.2 การประหยัดและอดออม	1.3 ความขยันหมั่นเพียร	1.4 ความอดทน อดกลั้น	1.5 ความเมตตา กรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	1.6 ความไม่ประมาทและมึนสติ	1.7 ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป	1.8 ความซื่อสัตย์สุจริต	2.1 การไม่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ	2.2 การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน	2.3 การเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา	3.1 การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน	3.2 ความสำคัญของการศึกษา	4.1 อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.2 ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน	4.3 การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย	4.4 การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรม
1. เขาชื่อเดช	✓	✓	✓		✓												
2. โลกกว้าง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓						
3. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว								✓								✓	
4. สามตุณ	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓						
5. บุญส่ง	✓		✓				✓				✓					✓	
6. หนูน้อยกลอยใจ	✓	✓											✓				
7. พี่ชาย	✓		✓	✓		✓	✓					✓		✓			
8. บ้านไร่ชายแดน	✓	✓			✓					✓	✓	✓		✓			
9. หนูแพงที่รัก	✓			✓					✓				✓				
10. แม่...ได้ผู้เฒ่ามาแล้ว	✓	✓				✓			✓				✓				
รวม	9	6	5	4	4	3	3	3	3	3	1	3	2	3	2	2	2

ด้านกลวิธีการนำเสนอแนวคิด ในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช มีกลวิธีการนำเสนอแนวคิด 4 กลวิธีคือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง กลวิธีการนำเสนอผ่านการสร้างตัวละคร กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง ลักษณะของการวางโครงเรื่องในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ทั้ง 10 เรื่องนี้ พบว่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ 1. โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร พบมากที่สุด 5 เรื่องคือ เขาชื่อเดช โลกกว้าง สามตฤณ บุญส่งและพี่ชาย 2. โครงเรื่องที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว พบมากเป็นลำดับที่สอง มี 3 เรื่อง คือ หนูน้อยกลอยใจ บ้านไร่ชายแดน และหนูแพงที่รัก 3. โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยธรรมชาติ มี 1 เรื่องคือ แม่...ไต่ฝุ่นมาแล้ว โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชนพบ 1 เรื่อง คือบ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร พบว่าตัวละครแต่ละตัวจะมีลักษณะนิสัยที่ไม่ซับซ้อน แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ชัดเจน ผู้อ่านเห็นแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ โดยผ่านตัวละครเอกและตัวละครประกอบในเรื่อง ซึ่งสะท้อนจากพฤติกรรมของตัวละครหรือจากบทสนทนาของตัวละครอื่นที่กล่าวพาดพิงถึงตัวละครในเรื่อง

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา พบว่า การใช้บทสนทนาของตัวละครที่พูดโต้ตอบกัน สามารถสื่อแนวคิดให้กับผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอ เช่น การใช้บทสนทนาที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านแลเห็นบทบาทของตัวละครที่ดีและไม่ดี นำมาเป็นแนวทางให้เยาวชนได้เลือกประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย พบว่าผู้เขียนจะบรรยายให้ผู้อ่านเห็นพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยผู้เขียนจะสมมุติตนเองว่าเป็นผู้รู้ สามารถเล่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยายเช่นนี้ ทำให้ผู้เขียนสื่อแนวคิดของตนผ่านตัวละครต่างๆ ได้อย่างสะดวกและแนบเนียน

จากการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาธวัช ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในแต่ละด้าน เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดกับกลวิธีการนำเสนอแนวคิดดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญญาวิรัช

แนวคิด	กลวิธีการนำเสนอแนวคิด				ปรากฏในเรื่อง
	ผ่านโครงเรื่อง	ผ่านการสร้างตัวละคร	ผ่านบทสนทนา	ผ่านการบรรยาย	
1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม 1.1 ความกตัญญูกตเวที 1.2 การประหยัดและอดออม 1.3 ความขยันหมั่นเพียร 1.4 ความอดทน อดกลั้น 1.5 ความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 1.6 ความไม่ประมาทและมีสติ 1.7 ความละเอียดต่อการทำความชั่วและเกรงกลัวต่อบาป 1.8 ความซื่อสัตย์สุจริต	1. โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร 2. โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว 3. โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ	ตัวละครมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่สะท้อนแนวคิด	ใช้บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร สื่อแนวคิดอย่างแนบเนียน	การบรรยายที่แสดงถึงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเสนอแนวคิดอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา	1. เขาชื่อเดช 2. โลกกว้าง 3. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว 4. บุญส่ง 5. หนูน้อยกลอยใจ 6. พี่ชาย 7. บ้านไร่ชายแดน 8. หนูแพงที่รัก 9. แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิด	กลวิธีการนำเสนอแนวคิด				ปรากฏในเรื่อง
	ผ่านโครงเรื่อง	ผ่านการสร้างตัวละคร	ผ่านบทสนทนา	ผ่านการบรรยาย	
<p>2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ</p> <p>2.1 การใฝ่เรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ</p> <p>2.2 การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>2.3 ความเข้าใจและศรัทธาในพุทธศาสนา</p>	<p>1. โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร</p> <p>2. โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว</p> <p>3. โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ</p> <p>4. โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน</p>	<p>ตัวละครมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่สะท้อนแนวคิด</p>	<p>ใช้บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร สื่อแนวคิดอย่างแนบเนียน</p>	-	<p>1. โลกกว้าง</p> <p>2. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว</p> <p>3. สามดรุณ</p> <p>4. บ้านไร่ชายแดน</p> <p>5. หนูแพงที่รัก</p> <p>6. แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิด	กลวิธีการนำเสนอแนวคิด				ปรากฏในเรื่อง
	ผ่านโครงเรื่อง	ผ่านการสร้างตัวละคร	ผ่านบทสนทนา	ผ่านการบรรยาย	
<p>3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา</p> <p>3.1 การศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน</p> <p>3.2 ความสำคัญของการศึกษา</p>	<p>1. โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร</p> <p>2. โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว</p>	<p>ตัวละครมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่สะท้อนแนวคิด</p>	<p>ใช้บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร สื่อแนวคิดอย่างแนบเนียน</p>	<p>การบรรยายที่แสดงถึงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเสนอแนวคิดอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา</p>	<p>1.โลกกว้าง</p> <p>2.สามตฤณ</p> <p>3.บ้านไร่ชายแดน</p> <p>4.บุญส่ง</p> <p>5.พี่ชาย</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิด	กลวิธีการนำเสนอแนวคิด				ปรากฏในเรื่อง
	ผ่านโครงเรื่อง	ผ่านการสร้างตัวละคร	ผ่านบทสนทนา	ผ่านการบรรยาย	
<p>4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม</p> <p>4.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>4.2 ความสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน</p> <p>4.3 การรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณี</p>	<p>1. โครงเรื่องที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามของตัวละคร</p> <p>2. โครงเรื่องที่แสดงถึงความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว</p> <p>3. โครงเรื่องที่แสดงถึงภัยจากธรรมชาติ</p> <p>4. โครงเรื่องที่แสดงถึงการพัฒนาอาชีพและชุมชน</p>	<p>ตัวละครมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่สะท้อนแนวคิด</p>	<p>ใช้บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมของตัวละคร สื่อแนวคิดอย่างแนบเนียน</p>	-	<p>1. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว</p> <p>2. บุญส่ง</p> <p>3. หนูน้อยกลอยใจ</p> <p>4. หนูแพงที่รัก</p> <p>5. แม่..ได้ผู้มาแล้ว</p> <p>6. พี่ชาย</p> <p>7. บ้านไร่ชายแดน</p>

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัช พบว่า นงไฉน ปริญญาธวัช มีแนวคิดที่กว้างไกลและให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมทั้งคุณธรรมและจริยธรรมอีกด้วย ผลงานของ นงไฉน ปริญญาธวัช ที่นำเสนอออกมาในแต่ละเรื่องจึงเปี่ยมไปด้วยความสนุกสนานและแฝงข้อคิดที่มีประโยชน์ โดยใช้การผูกเรื่องที่แยบยล เน้นให้ตัวละครที่เป็นเยาวชนได้แสดงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดอย่างเป็นธรรมชาติ สะท้อนแนวคิดต่างๆ ได้อย่างแนบเนียน แม้ผลงานของ นงไฉน ปริญญาธวัช เขียนมาแล้วหลายปี แนวคิดต่างๆ ยังมีคุณค่าไม่ล้าสมัย เพราะเป็นคุณธรรมสำคัญที่ควรปลูกฝังให้เยาวชนทุกยุค ได้แก่

- แนวคิดด้านความกตัญญู ถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของสังคมไทยที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติประสบความสำเร็จและเจริญรุ่งเรือง

- แนวคิดด้านการประหยัดและอดออม นอกจากการใช้จ่ายอย่างประหยัดและออมเงินแล้ว การหารายได้เพิ่มและการพยายามทำข้าวของเครื่องใช้เองก็ถือเป็นการประหยัดได้ แนวคิดนี้ในปัจจุบันตรงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย

- แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา นงไฉน ปริญญาธวัช ใช้คำอธิบายหลักธรรมในพุทธศาสนาอย่างง่าย ๆ เพื่อให้เยาวชนนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้เขียนหลีกเลี่ยงที่จะอธิบายแก่นของพุทธศาสนาอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพราะเด็กและเยาวชนอาจเข้าใจได้ยาก

- แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา วรรณกรรมของ นงไฉน ปริญญาธวัช สะท้อนให้เห็นวิสัยทัศน์และความเป็นครูของผู้เขียนที่เห็นความสำคัญของการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความคิดนี้รัฐบาลทุกชุดได้นำเสนอเป็นนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

นอกจากนั้นยังมีแนวคิดที่ปลูกฝังให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้เยาวชนสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตน รวมทั้งรู้คุณค่าและรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษและตกทอดมาถึงลูกหลาน อันบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ที่รุ่งเรืองของประเทศไทย

ในด้านกลวิธีการนำเสนอแนวคิดนั้น นงไฉน ปริญญาธวัช เน้นกลวิธีการวางโครงเรื่องให้ตัวละครมีความผูกพันเพื่อบอก อุดหนุน อุดหนุน ต้องดีนรนต์สู่กับความลำบาก บางเรื่องตัวละครต้องต่อสู้โดยลำพัง ซึ่งผู้อ่านจะคล้อยตามร่วมให้กำลังใจและตื่นตื่น อยากติดตามเรื่องจนกระทั่งจบลงด้วยความสำเร็จของตัวละคร บางเรื่องตัวละครมีครอบครัวที่อบอุ่น คอยให้คำปรึกษาและให้กำลังใจซึ่งกันและกันจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ให้ผ่านไปได้ด้วยดี การเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับภัยที่เราไม่คาดคิดอย่างมีสติ และช่วยกันหาวิธีพัฒนาอาชีพและชุมชน นอกจากกลวิธีการสร้างโครงเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละครก็มีส่วนสนับสนุนแนวคิดของเรื่อง เพราะผู้เขียนนิยมสร้างตัวละครเอก

ที่เป็นแบบฉบับ ทำให้เยาวชนเห็นแบบอย่างของพฤติกรรมและคุณธรรมที่น่ายกย่องชื่นชม ผู้เขียนสร้างตัวละครที่มีบุคลิกชัดเจนและแนบเนียน โดยอาศัยทั้งการบรรยายของผู้เขียนโดยตรงและบทสนทนาของตัวละครที่ตอกย้ำลักษณะนิสัยของตัวละครอันสะท้อนแนวคิดอย่างแนบเนียน กลวิธีในการนำเสนอแนวคิดแต่ละกลวิธีจึงมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องอย่างเหมาะสม จึงทำให้วรรณกรรมเยาวชนทุกเรื่องของ นงไฉน ปริญญาธวัช มีความโดดเด่น น่าอ่าน น่าสนใจ และมีคุณค่าต่อเยาวชนจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีในการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัช พบว่า ยังมีสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยต่อไปอีก จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของ นงไฉน ปริญญาธวัชกับวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนักประพันธ์คนอื่นๆ เพื่อหาลักษณะร่วมด้านแนวคิด
2. ควรมีการศึกษางานเขียนในแนวอื่นของ นงไฉน ปริญญาธวัช เพราะผลงานที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับอีกเป็นจำนวนมาก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2528). *เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจริยศึกษา*. กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว.
- กฤษณา พรหมเลิศ. (2543). *วิเคราะห์เรื่องสั้นในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- กาญจนา นาคั่นทน (นามแฝง). (2511). *เขาชื่อเดช*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- _____. (2531). *บ้านไร่ชายแดน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- _____. (2533). *แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว*. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร.
- _____. (2521). *สามดรุณ*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- _____. (2532). *หนูแพ่งที่รัก*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2525). *วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : รามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์. (2543). *จอมปราชญ์นักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย.
- จินตนา เกษรบัวขาว. (2528). *การวิเคราะห์คุณธรรมในหนังสือสำหรับวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ชิดหทัย นุตสถาปนา. (2525). *วิเคราะห์นวนิยายของ สด กฤษมะโรหิต*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ชูศักดิ์ ศุภรนนท์. (2533). *การวิเคราะห์บทร้อยกรองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนจากวารสารในช่วง ปี พ.ศ.2528 - 2530*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- दनัยศักดิ์ (นามแฝง). (2521). *บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- ถวัลย์ พึ่งเงิน. (2537). *การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีแนวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ทิพวัลย์ ชันธมะ. (2545). *การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521 - 2544*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ทวิวงศ์ ศรีบุรี. (2542). *สภาวะแวดล้อมของเรา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). *แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- ธวัชวดี (นามแฝง). (2534). *บุญส่ง*. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- ธีระพล อรุณะภักติกกร และคณะ. (2543). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*.
กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- น.ฉ.น. (นามแฝง). (2511). *โลกกว้าง*. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.
- นงลักษณ์ ทองอยู่. (2548). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. กรุงเทพฯ :
เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- นงไฉน ปริญญาธวัช. (2528). *พี่ชาย*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2528). *หนูน้อยกลอยใจ*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- นพวรรณ สิริเวชกุล และปานบุญ สิริเวชกุล. (2546). *เรื่องสั้นสำหรับเด็กและเยาวชน*.
กรุงเทพฯ : แม็ค.
- นาธิกา มงคลคำนวนเขตต์. (2527). *เรื่องสั้นไทยประเภทมุ่งเสนอแนวคิดระหว่างพ.ศ.2475-2484*
วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อัดสำเนา.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *แลลอดวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ประสิทธิ์ กาศย์กลอน และนิพนธ์ อินสิน. (2528). *หนังสือเรียนภาษาไทยรายวิชา ท 051 ภาษา
กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช .
- ปราณี เชียงทอง. (2526). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. ชลบุรี : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน .
- พิศมัย ศรีอนุพันธ์. (2526, กรกฎาคม). "วรรณกรรมปัจจุบัน : นวนิยาย (Novel)",
วารสารวัฒนธรรมไทย. (22) : 23 - 33.
- มันทนา ไบชา. (2541). *วิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองในนวนิยายของนักเรียนสตรี ช่วง
6 ตุลาคม 2519 - 23 กุมภาพันธ์ 2534*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). *เทคนิคการเขียนหนังสือสารคดีบันเทิงคดีสำหรับเด็กและเยาวชน*
กรุงเทพฯ : สิปปประชา.
- รพินทร์ ณ ถลาง. (2546). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการวรรณกรรมนิทัศน์สำหรับเด็ก
ปีงบประมาณ 2546*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รสสุคนธ์ โชติดำรงค์. (2546). *การศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาและการปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรม
ในหนังสือสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดี ฉบับขณะการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือ
แห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 - 2545*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). โครงการบัณฑิต
ศึกษาราชภัฏธนบุรี.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2517). *วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- วราภรณ์ เตชะสุวรรณ. (2546). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเนื้อหาคุณธรรมและจริยธรรมในหนังสือชุดแฮร์รี่ พอตเตอร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- วาสนา ไชยรัตน์. (2534). การวิเคราะห์เรื่องสั้นของ สุรัชย์ จันทิมาธร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วาสนา บุญสม. (2548). ศิลปะวัฒนธรรมไทย สายใยจากอดีต. กรุงเทพฯ : ปิรามิต.
- วีระชัย มีชอบธรรม. (2530). ชีวิตและความเป็นอยู่. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต .
- ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (2548). ทศนะทางการเมือง และ กลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด "หลังอานบุรี" ของ วินทร์ เลียววาริณ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ศิวะพรรณ โหระกุล. (2535). การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของวิริยะ สิริสิงห ในช่วงปี พ.ศ.2515 - 2532. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สมภพ ชีวรัฐพัฒน์. (2539). เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพฯ : นานาสังพิมพ์.
- สรินญา นาชัย. (2545). การวิเคราะห์นวนิยายแปลสำหรับเยาวชนจากภาษาตะวันตกซึ่งจัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2532 - 2540. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2539). วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- สุนันท์ สินธพานนท์ และคณะ. (2545). สัมฤทธิ์มาตรฐาน สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2520). การอ่านและพิจารณาหนังสือ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนทรี มีพร้อม. (2522). การวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็ก ฉบับการชนะการประกวด. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุพิน วิริยะพงศ์พานิช. (2545). 4 เทคนิคการเขียนสร้างสรรค์ของนักเขียนวรรณกรรมเยาวชนของไทย. กรุงเทพฯ : ชารอักษร.
- สุภักดิ์ อนุกุล. (2533). วันสำคัญของไทย. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. (2514). พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2539). ประมวลพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2539. กรุงเทพฯ : เอส เอ็ม ทาวเวอร์ .

- สำนักกราชเลขาธิการ. (2526). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2524*. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร.
- อิงอร สุพันธ์วณิช. (2547). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- อุดม หนูทอง. (2522). *พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- อุดมพร อมรธรรม. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ : แสงดาว.

ภาคผนวก

ประวัติและผลงานของ นางไฉน ปริญญาธวัช

กำเนิด

นางไฉน ปริญญาธวัช สกุลเดิมคือ นาคามดี เกิดเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2464 ที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นธิดาคคนที่ 2 จากพี่น้อง 3 คน ของนายมนู และนางแหวน นาคามดี

ชีวิตปฐมวัย

เมื่อนางไฉน ปริญญาธวัช อายุได้ 3 - 4 ขวบ บิดามารดาแยกกันอยู่ชั่วคราว นางไฉน ปริญญาธวัช อยู่กับมารดาและยายที่ชัยภูมิ ชีวิตวัยเด็กจึงได้คลุกคลีอยู่ในชนบทและชานาชาสวน เมื่อบิดามารดากลับมาอยู่ด้วยกันอีก จึงได้เข้าเรียนตอนอายุ 8 ขวบ

การศึกษา

นางไฉน ปริญญาธวัช เริ่มเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่โรงเรียนประจำจังหวัดจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เมื่อ พ.ศ.2474 (ขณะนั้นประถมศึกษามีแค่ ป.3) เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ชัยภูมิได้ปีเดียว ก็ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนฝึกหัดครูประถมและมัธยมศึกษาที่สวนสุนันทาวิทยาลัย หลังจากนั้นศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จนจบ และเรียนปริญญาโทต่อแต่ไม่จบเพราะป่วย พ.ศ.2496 ได้สมรสกับนายเชื้อ ปริญญาธวัช มีบุตรธิดา 2 คน

การทำงาน

- พ.ศ.2486 เป็นครูโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดชัยภูมิ พอเสร็จสงครามก็ลาออกเพราะขอย้ายไม่ได้
- พ.ศ.2490 เข้าทำงานเป็นครูที่โรงเรียนพณิชยการพระนคร
- พ.ศ.2504 ได้ลาออกจากโรงเรียนพณิชยการพระนคร เพราะป่วยเดินไม่ได้ ได้รับเงินบำนาญเดือนละ 483 บาท ซึ่งไม่พอจะเลี้ยงดูบุตร จึงต้องยึดการเขียนเป็นอาชีพหลัก เมื่อหายป่วยก็ทำสวนเป็นงานอดิเรก

ผลงานของนางไฉน ปริญญาธวัช

งานเขียนเรื่องแรกของนางไฉน ปริญญาธวัช คือเรื่อง “จุดหมายปลายทางของกานดา” เป็นนวนิยาย ใช้นามปากกาว่า กาญจนา นาคันนันทน์ ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน นครสาร เมื่อ พ.ศ.2489 กรมศิลปากร กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ (2539 : 5) ได้กล่าวถึงผลงานของนางไฉน ปริญญาธวัช ไว้ว่านวนิยายเรื่อง “จุดหมายปลายทางของกานดา” เป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากเพราะเป็นการเขียนเรื่องราวชีวิตของคนในต่างจังหวัด นวนิยายเรื่องนี้เริ่มลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน นครสาร เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ภายหลังได้ลงพิมพ์ใหม่ในนิตยสารสตรีสารรายปักษ์จนกระทั่งจบ ในอดีต นางไฉน ปริญญาธวัช ได้เขียนเรื่องตีพิมพ์ในนิตยสารต่างๆ มากมาย เช่น ลลนา สกุลไทย เดลิเมล์วันจันทร์ บางกอก ภาพยนตร์บันเทิง หญิงไทย แมน ผดุงศิลป์ BR เป็นต้น แม้ปัจจุบัน นางไฉน ปริญญาธวัช ก็ยังคงสร้างสรรค์งานอย่างต่อเนื่องและผลงานวรรณกรรมก็ยังได้รับความสนใจและติดตามจากผู้อ่านอยู่เป็นจำนวนมาก

ผลงานในด้านนวนิยายและเรื่องสั้น เช่น

1. จุดหมายปลายทางของกานดา	21. ผัวแม่เอ๊ย
2. บ่วงโลกีย์	22. ชื่นชีวานาวี
3. มาลัยรัก	23. กุ้งนาง
4. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา	24. วิมานดิน
5. ผู้กองยอดรัก	25. รวมเรื่องสั้น
6. เกวลีสอยดาว	26. ธรรมเนียมนี้-ใครครอง
7. คลื่นเสนาหา	27. สวรรค์แค่เอื้อม
8. ตามนาง	28. สะใภ้ภูธร
9. ผนเดือนห้า	29. พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี
10. พระจันทร์จวนเพ็ญ	30. สะใภ้แขก
11. ขโมยที่รัก	31. แหวิไล
12. ทางลวง	32. จดหมายชายแดน
13. เธอเป็นเพียงแหวนพลอย	33. รักต้องซ่อน
14. ตามนาง	34. แด่น้องหญิงด้วยใจ
15. สาวใช้คนใหม่	35. จดหมายจากมาตุภูมิ
16. เบญจวรรณ	36. ทางสายนี้ชื่อพิศวาสฆาตกรรม
17. บัณฑิต	37. เต็มฝันวันใส
18. แค่ขอบฟ้า	38. นี่แหละลึงกา
19. คณิงนิจ	39. คุณแม่ที่สอง
20. ยอดรักผู้กอง	40. หนาวฟ้า

ผลงานในด้านสารคดี

คุณป่าท่องโลก

ผลงานในด้านเรื่องแปล

นิทานคุณย่า

ผลงานในด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

1. สามตฤณ	7. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว
2. เขาชื่อเดช	8. แม่..ได้ฝุ่นมาแล้ว
3. หนูชอบเชียงใหม่	9. พี่ชาย
4. โลกกว้าง	10. หนูน้อยกลอยใจ
5. นิทานคุณย่า	11. หนูแพงที่รัก
6. บุญส่ง	12. บ้านไร่ชายแดน

ผลงานที่มีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์

1. ผู้กองยอดรัก	5. ขโมยที่รัก
2. กิ่งนาง	6. ยอดรักผู้กอง
3. เกวีสวยดาว	7. แค่ขอบฟ้า
4. ชื่นชีวานาวี	8. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา

ผลงานที่มีผู้นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์

1. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา
2. ผู้กองยอดรัก
3. ยอดรักผู้กอง
4. เกวีสวยดาว

รางวัลจากงานเขียนหนังสือของนางใจน ประยูรอารวัช

1. โลกกว้าง ได้รับรางวัลยูเนสโกประเภทวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านส่งเสริมศีลธรรม เมื่อ พ.ศ. 2511
2. ธรณีนี้นี้ใครครอง ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพิจารณาตัดสิน การประกวดหนังสือดีเด่นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ. 2518
3. สามตฤณ ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ.2520

4. บ้านหนูอยู่หาดเสี้ยว ได้รับรางวัลที่3 ประเภทส่งเสริมอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของธนาคารกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ.2524

5. บุญส่ง ได้รับรางวัลชมเชยประเภทชีวประวัติบุคคลตัวอย่างสำหรับประถมศึกษา ตอนปลายของธนาคารกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ.2524

6. แม่...ได้ฝุ่นมาแล้ว ได้รับรางวัลชมเชย จากคณะกรรมการพิจารณาตัดสินการประกวดหนังสือดีเด่น ของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ.2534

นามปากกา

1. กาญจนา นาคันนธ์ ใช้เขียนเรื่องทุกประเภท
2. น.จ.น. ใช้เขียนเรื่องที่ส่งเข้าประกวด
3. ธวัชวดี ใช้เขียนเรื่องที่ส่งเข้าประกวด
4. ดนัยศักดิ์ ใช้เขียนเรื่องที่ส่งเข้าประกวด

แหล่งที่มา

กรมศิลปากร. กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. (2539). *ประวัตินักเขียนไทย เล่ม 3*.

กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.

<http://intranet.m-culture.go.th/chanthaburi/local4.html>.

เรื่องย่อ

วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริณูณาวัช ทั้ง 10 เรื่อง มีเนื้อหาโดยย่อดังนี้

เขาชื่อเดช

เดช เด็กชายอายุประมาณ 13 ปี เป็นบุตรชายคนโตของครอบครัว เดชอาศัยอยู่กับบิดามารดาและน้องสาวอายุ 4 ปี บิดาเป็นครูพลศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่ง มารดาเป็นแม่บ้านฐานะทางครอบครัวพอมีพอกิน เนื่องจากบิดาเป็นผู้หารายได้เพียงคนเดียว แต่พวกเขา ก็มีความสุขตามอัธยาศัย จนวันหนึ่งบิดาของเดชประสบอุบัติเหตุไฟดูดจนเสียชีวิตเพราะได้ช่วยนักเรียนคนหนึ่ง ที่ชื่อสุรัสวดี เมื่อขาดบิดาทำให้ครอบครัวของเดชต้องลำบาก เดชต้องหางานทำเพื่อนำเงินมาช่วยเหลือครอบครัว เดชเป็นเด็กที่มีความกตัญญู อดทน ขยันหมั่นเพียร มีอยู่คราวหนึ่งเขาได้ช่วยเหลือบิดาของสุรัสวดีที่ถูกขโมยของ ต่อมาภายหลังบิดาของสุรัสวดีได้ส่งเสียเดชและน้องให้เรียนจนกระทั่งจบตอนท้ายเดชได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ

โลกกว้าง

มันหนิตามลอมมาตั้งรกรากใหม่ที่จังหวัดเพชรบุรี ทั้งคู่ขยัน มานะ อดทน รู้จักเก็บหอมรอมริบ จึงค่อยๆมีฐานะมั่นคงขึ้น ทั้งสองมีลูกสี่คน คือ ลาก ยศ สรรเสริญ และสุข จากนั้นไม่นานทั้งมันและลอมก็ล้มลงการพนัน กว่าจะรู้สึกตัวก็สูญเสียบทรัพย์สินที่หามาได้ทั้งหมด ลอมซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวคิดตั้งต้นชีวิตใหม่โดยการออกหาปลา แต่ก็ถูกโจรขโมยเรือฆ่าตาย ส่วนมันเสียชีวิตหลังจากลอมตายได้ไม่นาน ขณะนั้นลากลูกชายคนโตอายุเพียง 13 ปี ด้วยความมุ่งมั่นของลากที่จะดูแลน้องๆ และสร้างฐานะของครอบครัวขึ้นมาใหม่ เขาลาออกจากโรงเรียนมาเป็นลูกจ้างเรือประมง เมื่อยศน้องคนถัดมาเรียนจบ ป.6 ลากจึงเลิกเป็นลูกจ้างเรือประมง ให้ยศช่วยกันถางป่าทำไร่ ส่วนสรรเสริญและสุขยังคงเรียนหนังสือ และช่วยพี่น้องตามความสามารถ ทั้งสี่คนพี่น้องช่วยกันทำงาน ทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และแปรรูปผลผลิตต่างๆ จนประสบความสำเร็จสามารถสร้างฐานะขึ้นมาจนเป็นปึกแผ่น

บ้านหนุอยู่หาดเสี้ยว

หนุแอนด์คนกรุงเทพฯ ๆ กลุ่มหนึ่งไปชมการทอดผ้าตีนจกที่บ้านของเธอ ณ ตำบลหาดเสี้ยว คนกลุ่มนี้ได้พบเห็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และประเพณีของชาวไทยพวน หนุแอนด์ได้อธิบายความหมายและประเภทต่างๆ ของผ้าตีนจก รวมทั้งได้สาธิตการทอดผ้าตีนจกให้ชมด้วย แม่ใหญ่หรือยายของหนุแอนด์บอกเล่าวิธีการทอดผ้า เริ่มตั้งแต่ปลูกฝ้าย อีวฝ้าย ยิงฝ้าย ล้อมฝ้าย เช็นฝ้าย เปียฝ้าย แล้วจึงนำเส้นฝ้ายไปทอ ซึ่งกรรมวิธีมีหลายขั้นตอน ตอนสุดท้ายคนกรุงเทพฯกลุ่มนี้ได้ซื้อผ้าจากบ้านของหนุแอนด์ไปหลายผืนและแนะนำให้หนุแอนด์พัฒนาอาชีพการทอดผ้าโดยการตั้งสหกรณ์

สามตรุณ

เป็นเรื่องราวของเด็กชายสามคน คือ ดอกไม้ ชมและดิถี ทั้งสามคนเป็นเพื่อนรักกัน ดอกไม้มีบิดาทำงานราชการแต่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ เขาไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีบ้านอยู่ ต้องอาศัยข้าววัดกินและต้องทำงานหนักทุกอย่างเพื่อนำเงินส่งให้บิดาใช้ในเรือนจำ ชมมาจากครอบครัวที่ยากจน แต่รักเรียนจึงมาอาศัยอยู่กับหลวงตาที่วัด ดิถีเป็นบุตรชายของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ มารดาของเขาเสียชีวิต จึงต้องอยู่กับมารดาเลี้ยง ต่อมาทั้งสามคนได้ช่วยเหลือเด็กหญิงคนหนึ่งที่ถูกน้ำชื่อคุณจิม บิดาของคุณจิมและคุณเพ็งเป็นปลัดอำเภอจึงเอ็นดูเด็กทั้ง 3 คนนี้มาก จากนั้นไม่นาน ดิถีต้องย้ายตามบิดาไปที่อื่น ส่วนชมก็ติดตามปลัดอำเภอเข้าเมืองเพื่อไปเรียนหนังสือต่อ ส่วนดอกไม้ร้อบิดาพ้นโทษแล้วจึงทำการเกษตรอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ชมยังคงส่งหนังสือมาให้ดอกไม้ คั่นคว่ำหาความรู้เสมอ เมื่อบิดาของดอกไม้เสียชีวิต ชาวต่างประเทศได้รับอุปการะและพาดอกไม้ไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ หลายปีผ่านไปทั้ง 3 คนก็ได้กลับมาพบกันและช่วยเหลือกันเช่นเดิม

บุญส่ง

บิดามารดาและพี่น้องของบุญส่ง อพยพมาทำงานในกรุงเทพฯ ทิ้งให้บุญส่งอยู่กับพ่อใหญ่แม่ใหญ่ บุญส่งอายุเพียง 9 ปี แอบขึ้นรถไฟตามมาแต่พลัดหลงกัน คนขับรถแท็กซี่นำบุญส่งมาขายให้กับโกงเจ้าของอุ้งรถยนต์ ซึ่งมีเบื้องหลังโจรกรรมรถยนต์และดัดแปลงรถออกขายราคาถูก บุญส่งและแจ่มฟ้าลูกสาวของโกงได้ช่วยเหลือนายแพทย์สุรศักดิ์ ซึ่งถูกจับตัวมาเรียกค่าไถ่ให้หลบหนีได้สำเร็จ นายแพทย์สุรศักดิ์รับบุญส่งเป็นบุตรบุญธรรมและส่งไปเรียนด้านเครื่องยนต์ในต่างประเทศ หลังจากกลับมาประเทศไทย บุญส่งเปิดอู่ซ่อมรถยนต์ ต่อมาเขาได้พบน้องชาย ซึ่งพาบุญส่งไปพบพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ และพ่อแม่ที่บ้านเดิม สุดท้ายบุญส่งได้พบกับแจ่มฟ้าและได้แต่งงานกัน

หนูน้อยกลอยใจ

ครูกองและแม่จัน มีลูกชายอายุ 12 ปี ชื่อเกื้อและลูกผู้หญิงอายุ 9 ปี ชื่อกลอย ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวขนาดเล็กอยู่กันอย่างมีความสุข ครูกองเป็นครูที่มีความเมตตากรุณา ช่วยเหลือลูกศิษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก แต่อยากเรียนหนังสือ เขาได้ช่วยเหลือลูกศิษย์เหล่านี้มาแล้วหลายคน รวมทั้งชอบซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความมกตัญญูทเวที่ต่อผู้มีพระคุณทั้งบิดามารดาและครูอาจารย์ ครูกองและแม่จัน อบรมบุตรทั้ง 2 คน ให้เป็นผู้ที่มีความมกตัญญูทเวที่ เป็นคนดี รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด และเห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยมีการยกนิทานชาดกเป็นคติสอนใจมาประกอบหลายตอน ซึ่งทำให้บุตรทั้ง 2 คน เรียนรู้และมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี

พี่ชาย

เดิมหนีออกจากบ้านตั้งแต่อายุ 12 ปี เพราะไม่ชอบเรียน เขาทำงานเป็นคนขับรถส่งของและได้พบกับปราวณี ทั้ง 2 รักกัน แต่เดิมไม่มีเงินไปสู้อุปราณี เดิมจึงชวนปราวณีหนีมาอยู่ด้วยกันทั้ง 2 มีลูก 6 คนคือ อดิชา กล้าหาญ ะริน ะรอย ะรองและชาญชัย ฐานะทางครอบครัวค่อนข้างลำบากเพราะเดิมหาเงินเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว ต่อมาเดิมติดการพนันจึงทะเลาะกับปราวณีและหนีออกจากบ้าน ส่วนปราวณีไม่เคยทำงานหนักและทำใจไม่ได้กับการเลี้ยงลูกทั้ง 6 คน เมื่อมีเพื่อนมาจากกรุงเทพฯชวนให้ไปทำงานด้วยกัน เธอจึงทิ้งลูกทั้ง 6 คนให้ดูแลกันเอง อดิชาซึ่งเป็นพี่ชายคนโตต้องดูแลน้องๆ โดยมีกล้าหาญและรินช่วยกันทำงานหาเงิน จนวันหนึ่ง ะรอยได้พบกระเป๋าสตางค์ของนักท่องเที่ยวต่างชาติติดอยู่ อดิชาจึงนำไปคืนให้เจ้าของ เจ้าของกระเป๋าสตางค์จึงส่งเงินช่วยเหลือพี่น้องทั้ง 6 คน ต่อมากล้าหาญหนีออกจากบ้านเพราะไม่ชอบเรียนหนังสือ ทั้ง 5 คน ต่างคิดถึงพ่อแม่และกล้าหาญมาก ทุกคนพยายามเรียนหนังสือ ขยันหมั่นเพียร จนกระทั่งโต ทั้ง 5 คนก็ประสบความสำเร็จในชีวิต สุดท้ายเดิมและลูกชาย คือกล้าหาญ ได้กลับมาบ้านและได้อยู่ด้วยกัน

บ้านไร่ชายแดน

ก้อนแก้ว อาศัยอยู่กับพ่อแม่และน้องอีก 3 คน ครอบครัวของก้อนแก้วต้องอพยพจากถิ่นที่อยู่เดิม เพราะพี่ชายของพ่อโกงที่ทำกิน เมื่อย้ายมาอยู่ที่ใหม่ครอบครัวของก้อนแก้วก็มีความสุขตามอัตภาพ เมื่อมีเพื่อนบ้านมาอยู่ใหม่ ครอบครัวของก้อนแก้วก็มักจะแบ่งสิ่งของให้ด้วยความมีน้ำใจ ถึงแม้เพื่อนบ้านจะแอบขโมยของอยู่บ่อยๆก็ตาม ก้อนแก้วได้เรียนหนังสือ เธอมีครูใหญ่เป็นครูประจำชั้นชื่อครูชูชัย เป็นครูที่ชาวบ้านนับถือกันมาก ก้อนแก้วเรียนดีและเป็นผู้ช่วยของครูได้ดี เมื่อมีปัญหาชายแดน ชาวกำพูชาต้องลี้ภัยเข้ามาแถวชายแดนบริเวณบ้านของก้อนแก้ว ก้อนแก้วได้พบเด็กหญิงชาวกำพูชาคนหนึ่งชื่ออัญชลี ซึ่งพลัดหลงจากคนอื่น เธอพาอัญชลีมาบ้าน และได้ให้ที่พักอาศัยเป็นเวลานาน อัญชลีมีทองคำและพลอยที่ไม่ได้เจียรระไนติดตัวมาด้วย เธอฝากให้แม่ของก้อนแก้วเป็นผู้ดูแล หลังจากนั้นไม่นานพ่อของอัญชลีก็มารับ แม่ของก้อนแก้วได้คืนของทั้งหมดให้อัญชลี ก่อนจากกันอัญชลีได้ให้พลอยเม็ดใหญ่แก่ก้อนแก้ว ซึ่งก้อนแก้วได้นำพลอยเม็ดนี้มาใช้ในเวลาที่มีปัญหาเรื่องการเงิน เพราะพ่อไม่มีเงินพอที่จะส่งให้เธอและน้องเรียน เธอได้พบอัญชลีอีกครั้งเมื่อเธอสอบชิงทุนไปเรียนปริญญาโทที่ต่างประเทศ เมื่อก้อนแก้วกลับเมืองไทย เธอก็ไม่เคยลืมผู้มีพระคุณรวมทั้งครูชูชัย

หนูแพงที่รัก

ครอบครัวของหนูแพงย้ายที่ทำกินจากบ้านโนนอดมาอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี เพราะทนกับความแห้งแล้งไม่ไหว ไร่ของหนูแพงมีป่าไผ่มาก มีช่วงหนึ่งที่ตาหนูแพงมองไม่เห็นเพราะถูกยาฆ่าแมลง หนูแพงไม่ยอมเข้ารับการรักษาเพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก หนูแพงตัดสินใจไปเรียนการสานกระบุง ตะกร้า เพื่อหาอาชีพที่เหมาะสมสำหรับตน ที่นั่นเธอได้พบกับนราซึ่งเป็นครูสอน เมื่อหนูแพงกลับมาบ้านบังเอิญเดินไปชนหนามไม้ไผ่ ตาของเธอเลือดไหลออกมามาก ในที่สุดทำให้ตาของเธอมองเห็นอีกครั้ง นรามาสู่ขอหนูแพงกับพ่อแม่และสัญญากันว่าจะแต่งงานกันเมื่อเขาสามารถหาเงินลงทุนสร้างโรงงานแปรรูปไม้ไผ่ได้สำเร็จ ต่อมามีกลุ่มคนเข้ามากวาดต้อนคนในหมู่บ้านไปหมด หนูแพงและครอบครัวต้องทนลำบากอยู่หลายปีกว่าจะหนีออกมาได้ เมื่อนรารู้ว่าหนูแพงกลับมาแล้ว ก็ดีใจมาก หนูแพงมีความทุกข์ใจเรื่องนราจึงเขียนจดหมายไปขอความช่วยเหลือจากย่าเมื่อยามาหา หนูแพงก็เล่าความทุกข์ให้ย่าฟังว่า นรามีปัญหาเรื่องการหาเงินลงทุนตั้งโรงงาน ย่าจึงให้ข้อคิดเตือนสติทั้งนราและหนูแพงในการประกอบอาชีพ ทำให้นราและหนูแพงได้คิด สุดท้ายหนูแพงและนราจึงแต่งงานกันและค่อยๆ เริ่มกิจการโรงงานไปที่ละน้อย

แม่.....ได้ผู้หมาแล้ว

เป็นนวนิยายอิงเหตุการณ์จริงเมื่อครั้งที่จังหวัดชุมพรต้องเผชิญกับพายุดีเปรสชัน “เกย์” เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2532 กล่าวถึงครอบครัวของแพง แพงมีลูก 4 คน ส่วนสามีที่ทั้งครอบครัวไปมีภรรยาใหม่แพงชอบฟังวิทยุเกี่ยวกับข่าวสภาพอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาเสมอ เพราะเป็นห่วงลูกชายที่เป็นลูกเรือประมงในทะเล วันหนึ่งกรมอุตุนิยมวิทยาประกาศเตือนว่าจะเกิดพายุดีเปรสชัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่กรมอุตุนิยมวิทยาประกาศ จึงไม่ค่อยสนใจ มีเพียงแพงที่คอยฟังข่าวและหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งยังเตรียมตัวเก็บของที่จำเป็นให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะโยกย้าย เมื่อเกิดพายุขึ้นจริง บ้านของแพงจึงเสียหายน้อยกว่าคนอื่น ต่อมาสามีของแพงมาขอคืนดี แพงและทุกคนในครอบครัวช่วยกันทำงานและอยู่กันอย่างมีความสุข

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวอารยา ทองเพชร
วันเดือนปีเกิด	28 กุมภาพันธ์ 2522
สถานที่เกิด	เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	16 หมู่ 2 ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูผู้สอนภาษาไทย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพิชญศึกษา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนปากเกร็ด
พ.ศ.2543	คบ. วิชาเอกภาษาไทย จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ.2550	กศ.ม. วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ